

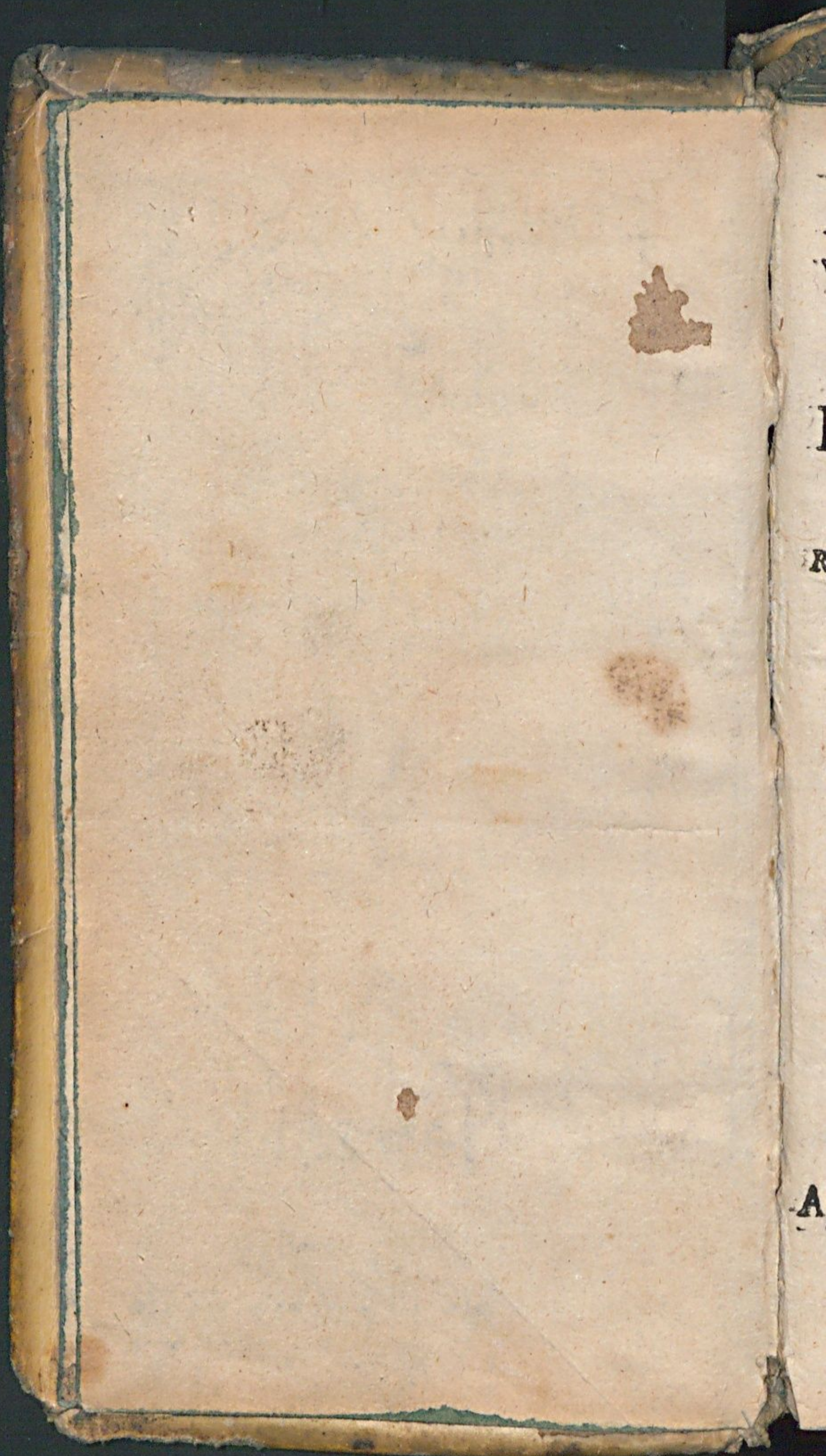
24 -
00
Rom
7
89.

Num. 142.

5

a w

George Wilkes-
Schotte Anno
1775.

PETRI RAMI
VEROMANDUI,
Regii Professoris,
DIALECTICÆ
LIBRI DUO:

*Recens in usum Scholarum hac formâ di-
stinctius & emendatius excusa.*

HANOVIAE
Apud Guilielmum Antonium,

MDCVIII.

*Summa libri Johannis
Martini Heglingiana
1684*

PETRI RAMI

VEROMANDE

Regnum

DIALECTICAE

LIBRI PRIMI

Admodum Reverendissimi Patris
Magistri Petri Rami

HANOVIA

Apud Christianum Perizonium

L. 179385

PETRI

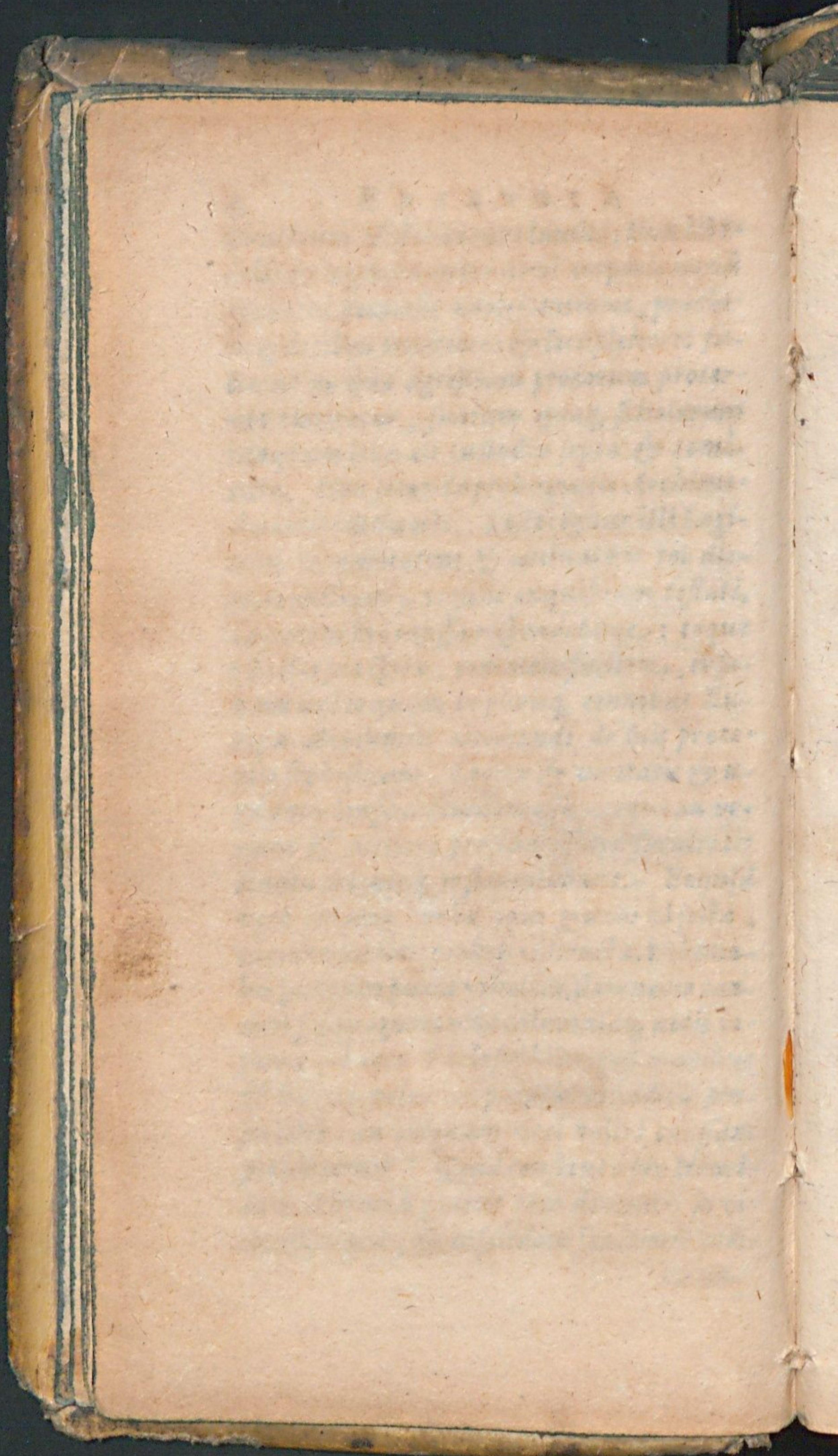

P E T R U S R A M U S
L E C T O R I S.

ARCHIMEDES (Lector) sphaera & cylindri rationem (in cuius inventione vehementius elaborasset) sepulcro suo incidere voluit. Et quidem si me de vigiliis studiisque meis interrogas, sepulchri mei columnam è Logica artis institutione desiderem. De causa voti respondebunt, primo ad artis accuratorem, libri De inventione argumentorum & eorum dispositione, ad iudicandum non solum ab Aristotele Organici, Rhetorici, Physici, sed à Cicerone & Quintiliano tam multi Oratorij: in quibus universis in duorum libellorum pugnam ratione viaque contrahendis omni studio diligentiaque contendimus, ne qua Logica particula, cuiusquam vel umbra illic confusa esset, cuius veritas non hic expressa teneretur. Atque hac prima problematis Archimedei conscientia erit. Respondebunt deinde, ad Logica usum, elegantiam, dignitatem partibus omnibus explicandum, excitata Logicis meditationibus, cum populares Poëtarum,

Oratorum, Historicorum laudes, tum liberales & ingenua artes novi corporis novâ specie sui studiosis adolescentiores, praclarusq; dotibus ornatiores & locupletiores facta: ac ne qua agrestium procorum protervia timeretur, suarum quaq; scholarum tanquam liberali custodia septa & comitata. Hac secunda problematis Archimedei conscientia erit. Testes igitur isti Logicam & veritatem & utilitatem tot dierum noctiumq; vigiliis exquisitam testati, de voti nostri causa respondebunt: teque (Lector) ut spero, commonefacient, insanam nescio quam in plerisq; omnibus Europa Academiis altercandi de suis preceptis sophisticam, Logica & veritatis & utilitatis longè dissimilem esse: teque ad veriora & utiliora præstantissima facultatis studia premiaq; inflammabunt. Ecquid verò interea turba tam graves objecta, theatra scenicis probris exstructa, tribunalia judicum poenis minacia, damnatio tandem foedis ignorantia calumniaq; notis infamis, è toto Philosophiæ regno manibus & lingua velut amputatis inaudita proscriptio, an exiguam voti nostri causam prohibebunt? Quid consecuta per Henricum Regem à iudicii tam dementis invidia liberatio, & in solidam sanctioris judi-

EPISTOLA. 5

cij laudē regia professio? Quid postea (cū
logicus hic ardor in religionis causam in-
vasisset) longē gravissima offensio, vitæ sa-
lutisq; propterea tribus jam bellis civilibus
jactatio nullā mne. voti nostri causam in-
dicabunt? imō verō etiam admonebunt,
ut Deo optimo & maximo gratias habea-
mus, quōd studiorum nostrorum cursum
hoc tanquam circo agitari & exerceri, ne-
que tamen ulla metarū conversione frangi
voluerit. Ideoq; obtestor ut logicum lumen
in bonis & veri percipiendi studiosis inge-
niis accendat: cumq; ad ingenuas artes ex-
ornandum, tum ad caelestia sacra doctrina
mysteria illustrandum magis ac magis au-
geat perficiatque, ut isto in nominis sui glo-
riam epigrammate logici epitaphio
tabula concluda-

tur.

A 3

P E T R I R A M I

D I A L E C T I C Æ

Liber primus, De Inventione.

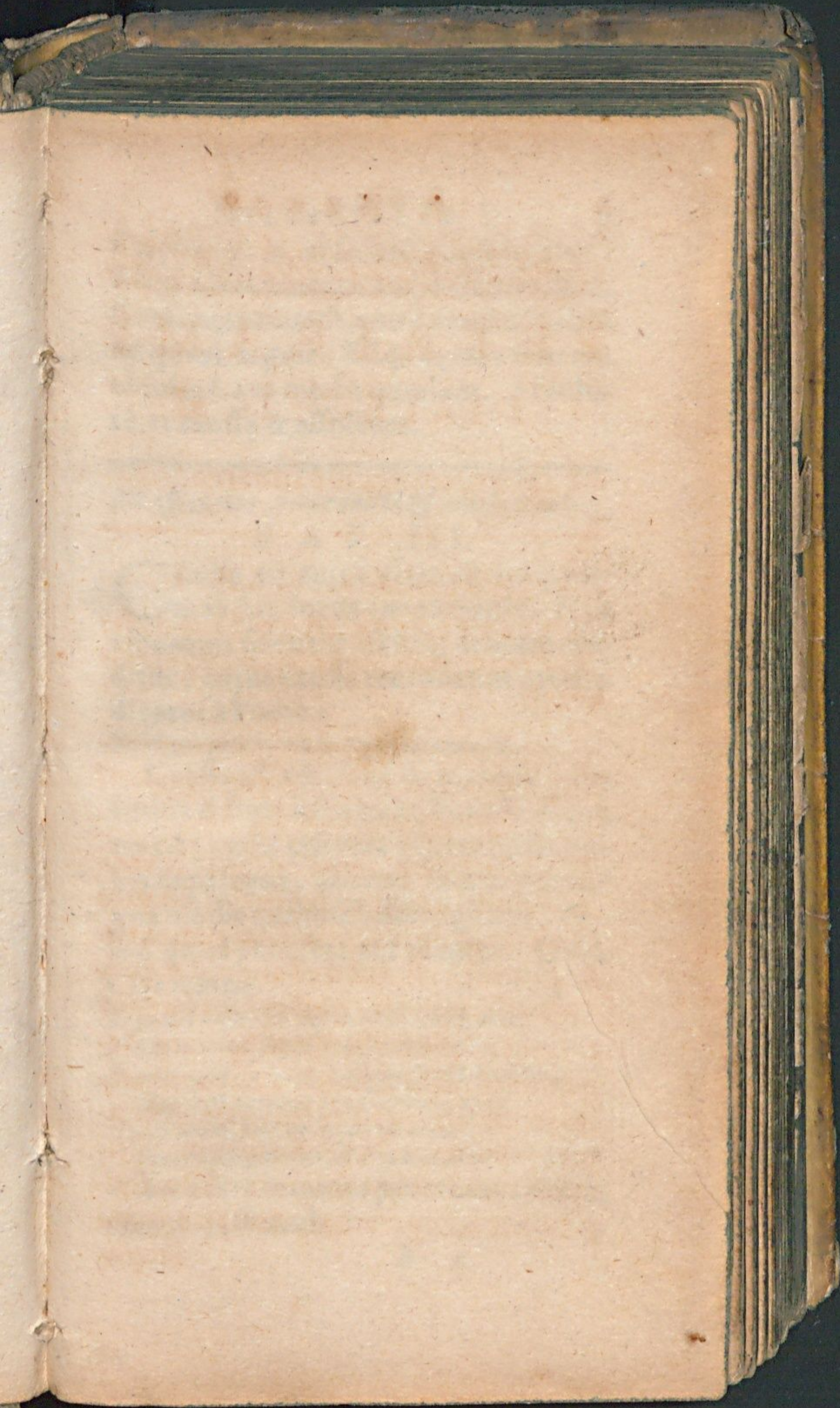
Quid Dialectica, C A P. I.

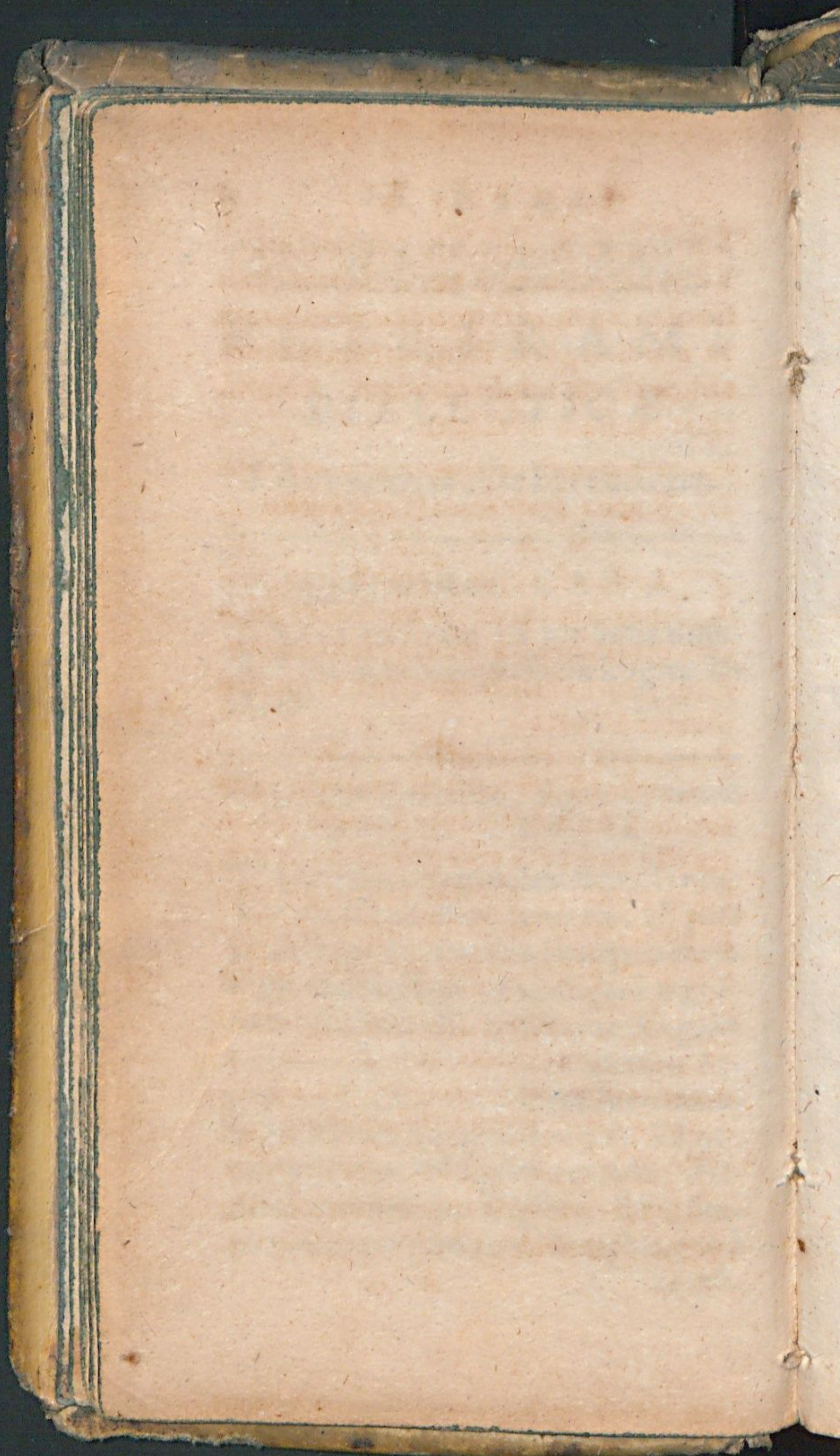
DI A L E C T I C A est ars bene differendi, eodemque sensu Logica dicta est.

De partibus Dialectica, deque argumenti generibus, C A P. II.

DI a l e c t i c æ partes duæ sunt; Inventio & Judicium. Inventio, est pars Dialecticæ de inveniendis argumentis. Argumentum est, quod ad aliquid arguendum affectum est: quales sunt singulæ rationes, solæ & per se consideratæ. Argumentum, est artificiale aut inartificiale. Artificiale, quod ex se arguit. Est autem primum, vel à primo ortum. Primum, quod est suæ originis. Estq; simplex, aut comparatum. Simplex, quod
 simpli-

simpliciter & absoluté consideratur :
Estq; cōsentaneum aut dissentaneum.
Consentaneum est, quod consentit cum
re quam arguit : Estq; consentaneum
absoluté, aut modo quodam. Absolu-
té, vt causa & effectum.

De efficiente, procreante & conservante,
C A P. III.

CAussa est cujus vires est Itaq; pri-
mus hic locus inventionis, fons
est omnis scientiæ : sciriq; demum cre-
ditur, cujus causa teneatur: ut merito
dicatur à Poeta :

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas.

Causa est efficiens & materia ; aut
forma & finis. Efficiens est causa á qua
res est : cujus etsi vera genera nulla no-
bis appareant, ubertas tamen perma-
gna modis quibusdã distinguitur : Pri-
mò quod procreet aut tueatur. Ovid:
1. De remed.

Ergo ubi visus eris nostra medicabilis arte,

Fac monitus fugias otia prima meis :

Hæc ut ames, faciunt: hæc qua fecere, tuentur.

Hæc sunt jucundi causa cibusq; mali.

Otia si tollas, peri. re cupidinis arcus :

Contemptæq; jacent, & sine luce faces.

Sic pater & mater procreant : nutritur.
4. Æneid.

▲ ▲

Non tibi diva parens generis, nec Dardanus author,
 Perfidem d' uris genuit: caetibus herrens
 Caucasus, Hyrcanæq; adnorsu tubera tigris.

Sic Romulus conditor Romanæ ur-
 bis: Reges deinde reliqui, Consules,
 Imperatores, tutores & conservatores
 fuere.

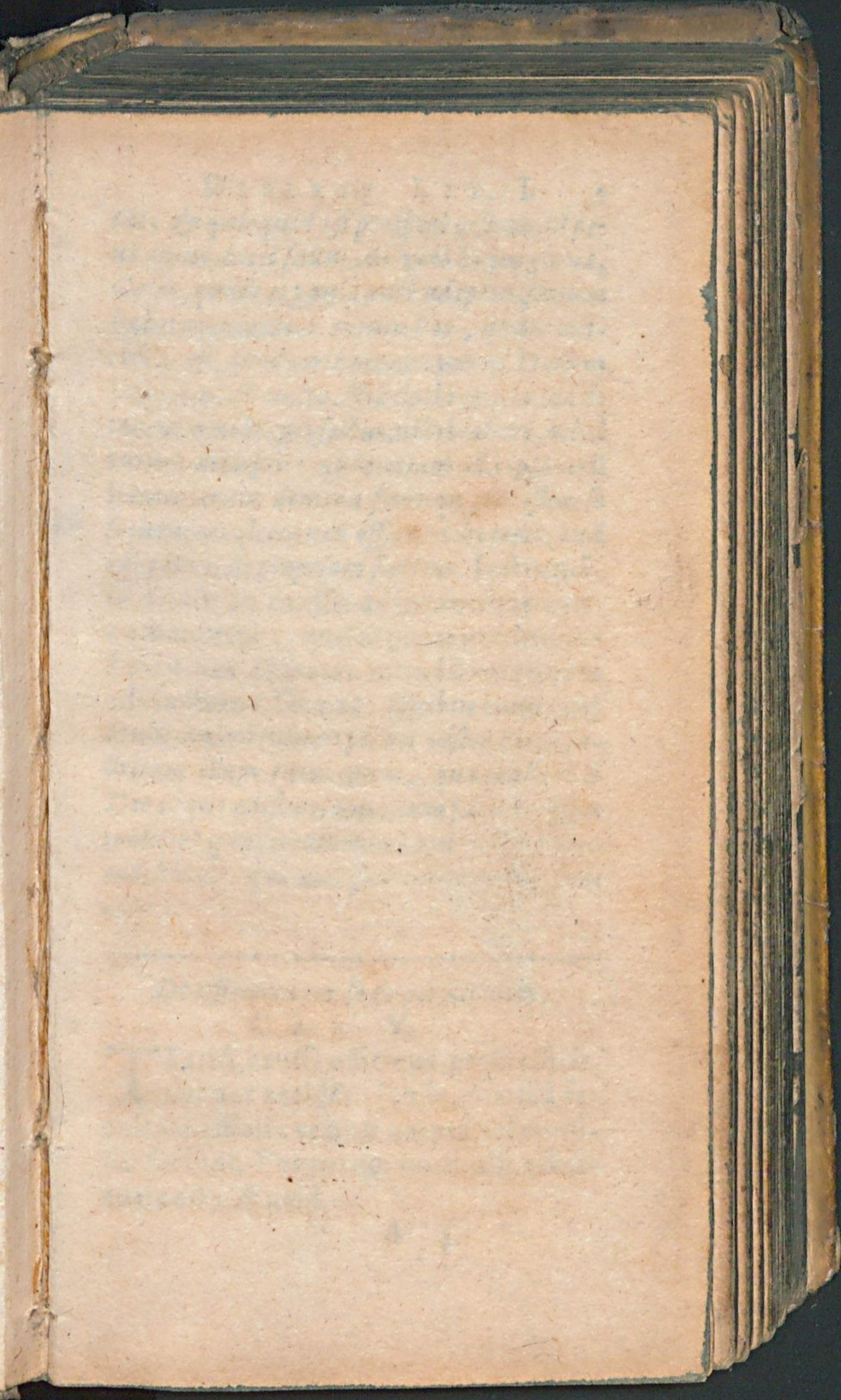
De efficiente sola, & cum aliis,

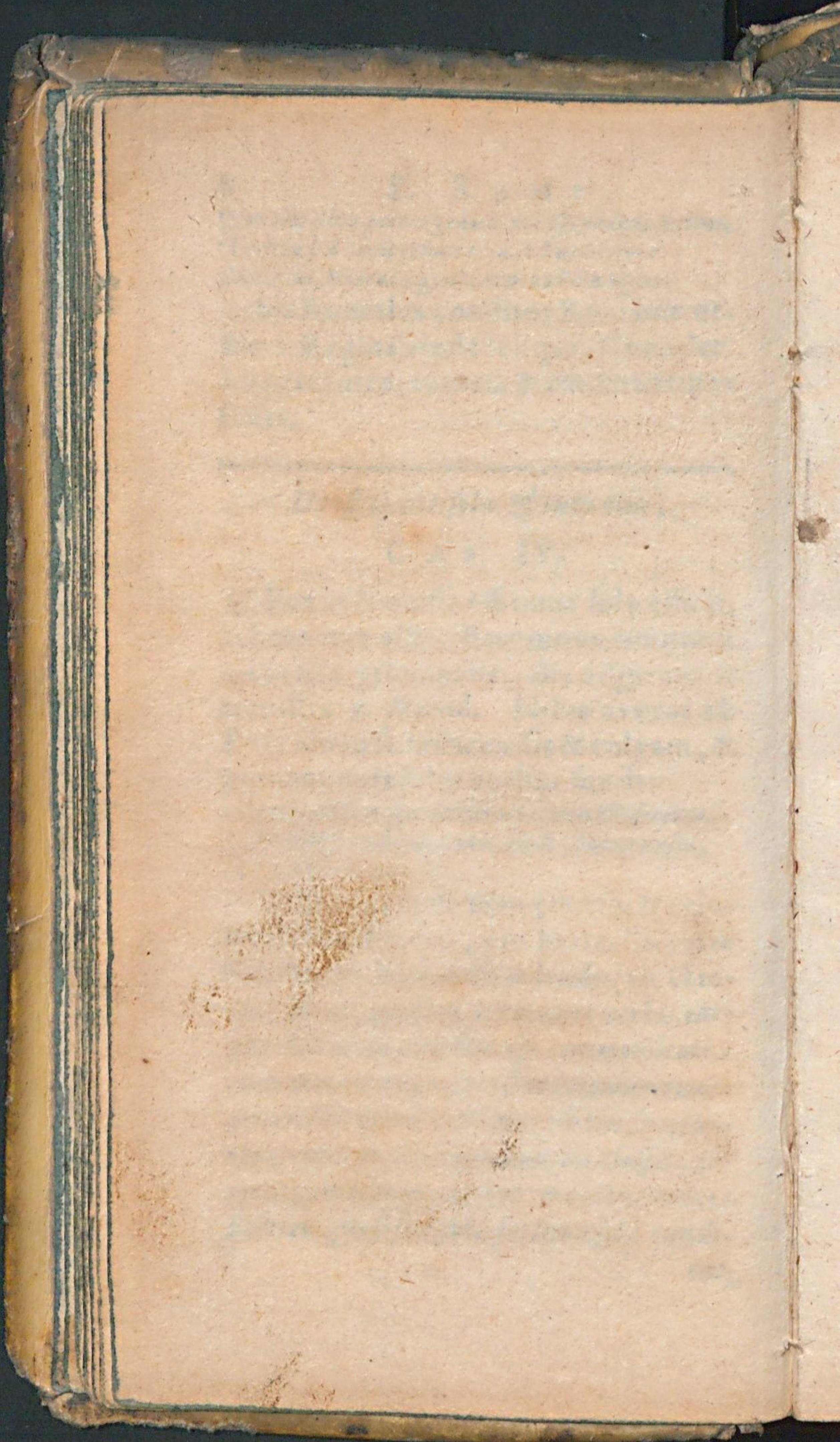
C A P. IV.

SECUNDÒ causa efficiens sola efficit,
 aut cum aliis: Earumque omnium
 præcipua principalis, alia adjuvans &
 ministra 9. Æneid. Nisus avocat ab
 Euryalo in se factæ cædis & culpam, &
 pœnam; quia solus author fuerit:

*Me me, adsum qui feci; in me convertite ferrum,
 O Rutuli; mea spes aus omnis: nihil. Et nec ausus,
 Nec potuit*

Solitaria causa cum plerisque & prin-
 cipalibus & sociis, pro Marcello variè
 adhibetur. Nam bellicas laudes (ait Ora-
 tor) solent quidam extenuare verbis, eas-
 que detrahere ducibus & communicare
 cum multis ne propria sint imperatorum:
 & certè in armis, militum virtus, locorum
opportunitas, sociorum auxilia, classes, cõ-
meatus multum juvant: maximam verò
partem, quasi suo jure fortuna sibi vendi-
 cat.

eat; & quicquid est prosperé gestum, id pené omne ducit suum. At veró hujus gloria, Cesar, quam es pauló anté adeptus, socium habes neminem: totum hoc, quantumcunq; est (quod certé maximum est) totum (inquam) est tuum. Nihil tibi ex ista laude centurio, nihil praefectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quin etiam illa ipsa verú humanarum domina fortuna, in istius se societatem gloria non offert: tibi cedit, tuá esse totam ac propriam fatetur. Instrumenta etiam in causis adjuvantibus connumerantur: quo argumento impius Epicureus disputat mundú nunquam esse factum 1. De nat. Quibus enim (ait) oculis animi intueri potuit vester Plato fabricam illam tanti operis, qua construi á Deo atque edificari mundum facit? Quae molitio? quae ferramenta? qui vectes? quae machina? qui ministri tanti operis fuerunt?

De efficiente per se & per accidens.

C A P. V.

TERTIÓ, causa efficiens, per se efficit, aut per accidés. Per se, quæ suá facultate efficit: vt quæ naturá vel consilio faciunt. Ventorum naturalis efficientia est 1. Æneid.

A 5

*Incubere mari, totumq; a sedibus imis,
Una Eurusaq; Notusq; ruunt, creberg; procellis
Africus: & vastos tollunt ad littora fluctus.*

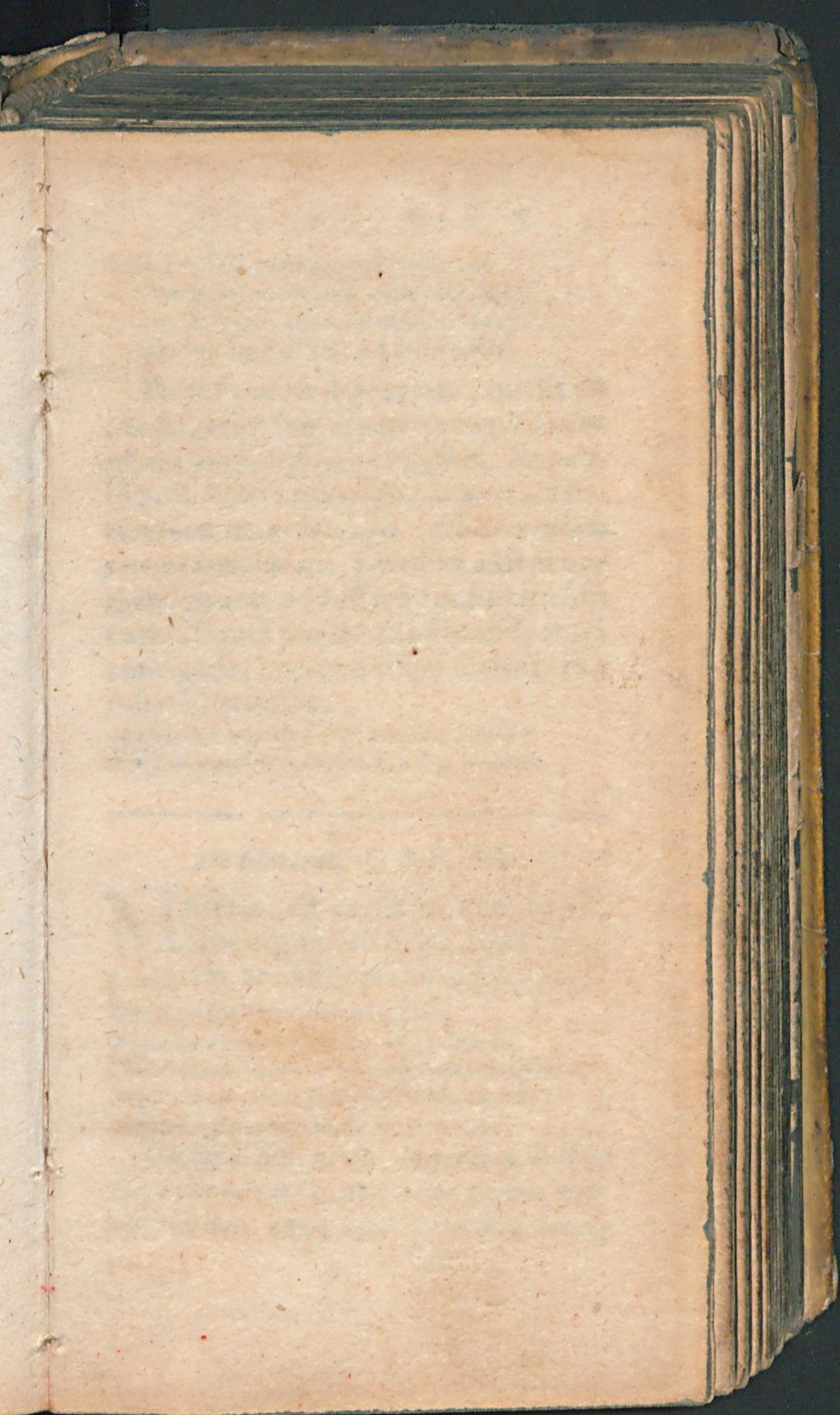
Consilii exemplum est illa Ciceron. de se confessio: *Suscepto bello, Caesar, gesto etiam magna ex parte, nulla vi coactus, iudicio meo, ac voluntate ad ea arma profectus sum quae erant sumpta contra te.*

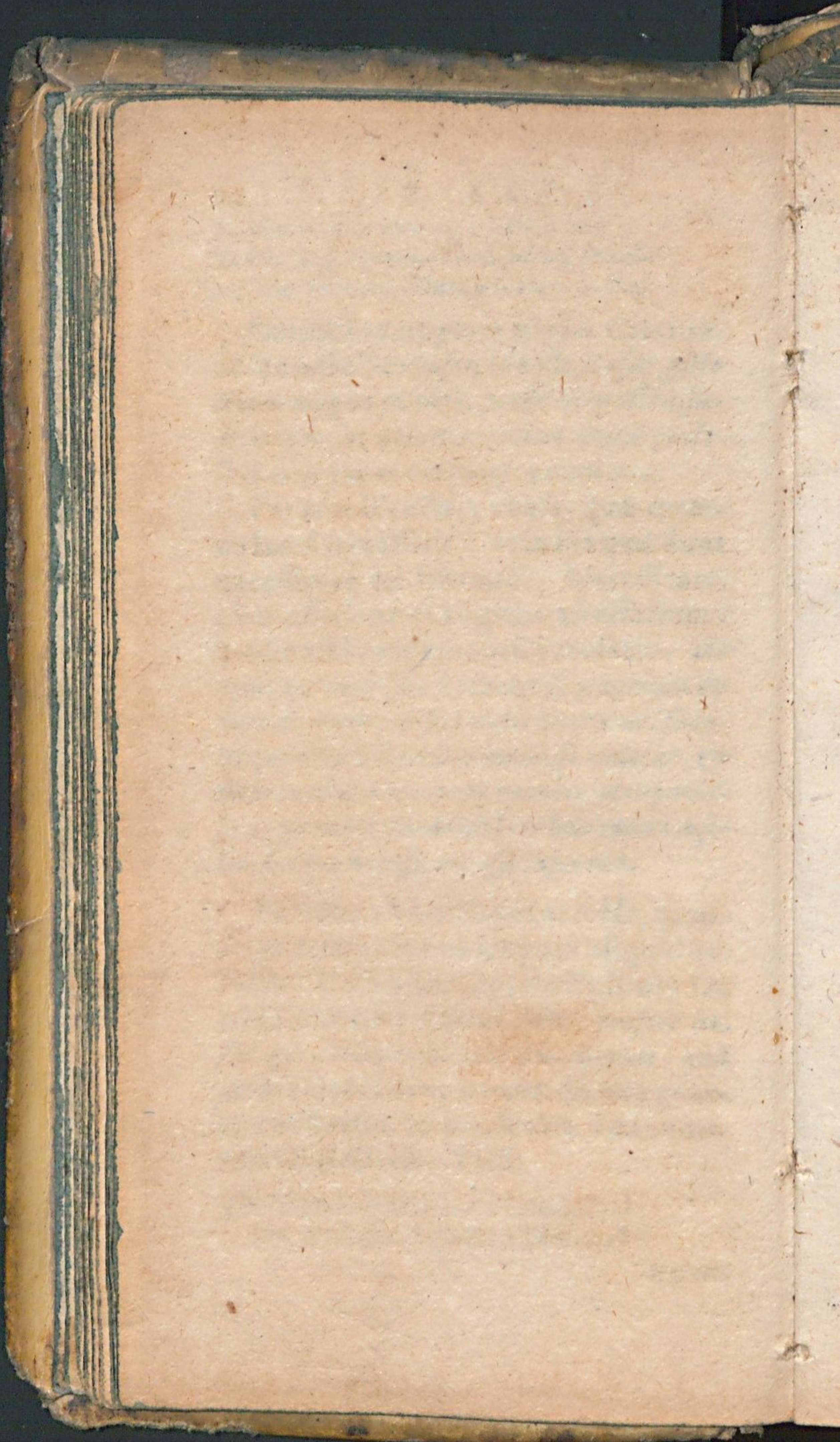
Per accidens efficit causa, quae externa facultate efficit: ut in his quae fiunt necessitate vel fortunâ. Necessitate, cum efficiens vi cogitur ad effectum: qualis est Pompejanorum excusatio. *At mihi quidem (ait Orator) si proprium & verum nomen nostri mali queratur, fatalis quaedam calamitas incidisse videtur, & improvidas hominum mentes occupavisse, ut nemo mirari debeat humana consilia, divina necessitate esse superata.*

Fortuna est causa per accidens, quando praeter efficiētis scopum aliquid accidit. *Sic casu fortuito (ait Tullius 3. De nat. Deorum) Pherao Iasoni profuit hostis, qui gladio vomerem eius aperuit: quâ sanare medici non poterant. In hoc genere causarum imprudentia connumerari solet. Ovid. 2. Trist.*

*Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi est?*

Inscio

Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:

Præda suis canibus nec minus ille fuit.

Scilicet in superis etiam fortuna luenda est:

Nec veniam, læso numine, casus habet.

Hinc sumitur deprecatio; qualis est pro Ligario: *Ignosce pater; erravit, lapsus est; non putavit; si unquã post hæc. Et paulo post: Erravi, temerè feci: pœnitet; ad clementiam tuam confugio; delicti veniam peto; ut ignoscas oro.* Fortunæ autem nomen ignoratio causarû confinxit: cum enim aliquis præter consilium spemq; contigerit, Fortuna vulgò dicitur: nec inscitè Juvenalis;

Nullum numen abest si sit prudentia: sed te

Nos facimus, Fortuna, deam, cœl: q; locamus.

De Materia, CAP. VI.

MAteria, est causa ex qua res est. Hoc argumêto ficto, apud Ovid. 2. Metam. Solis domus auro, pyropo, ebore, argento componitur.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,

Clara micante auro: summâq; imitante pyropo:

Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat:

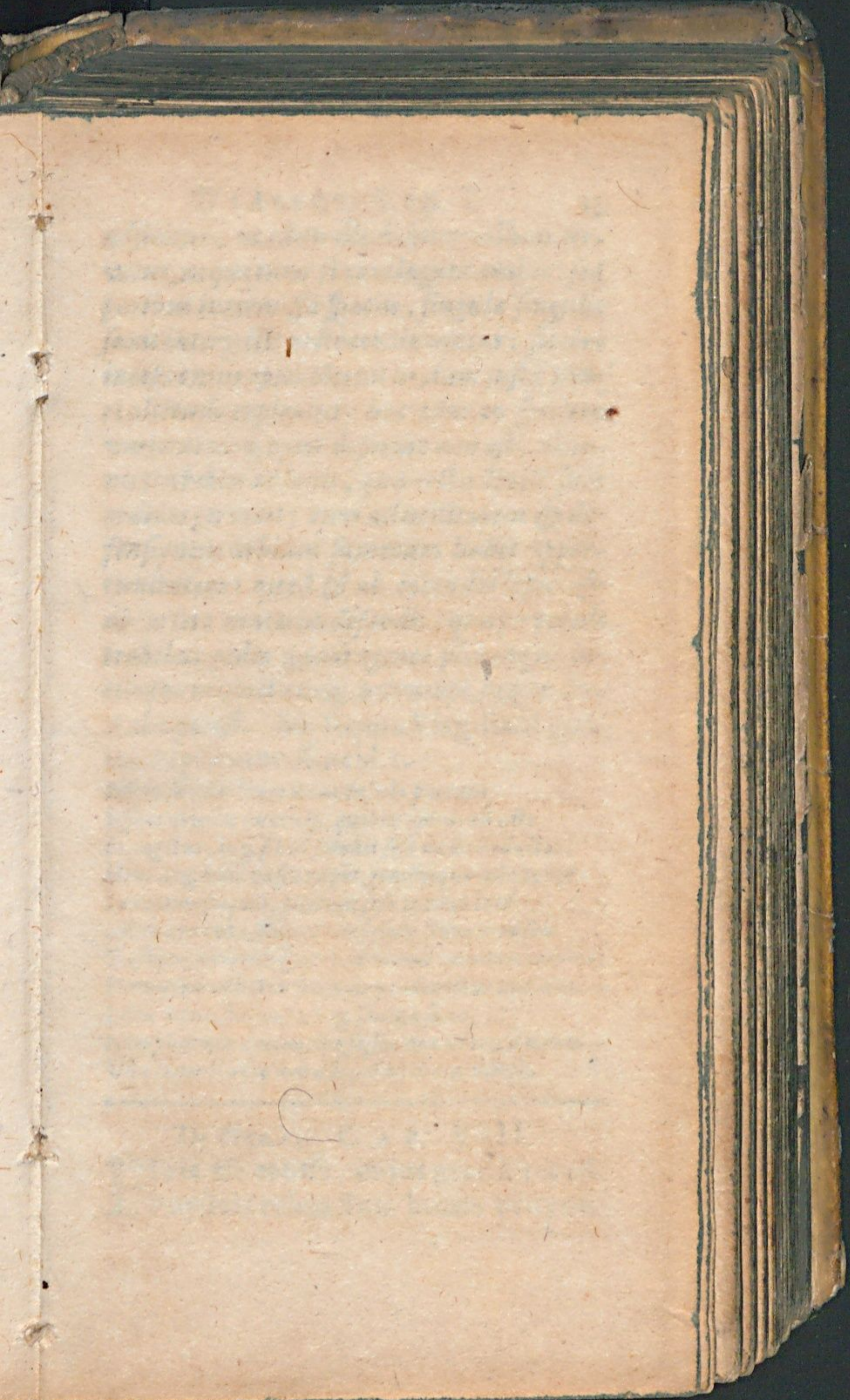
Argenti bifores radiabant limine valva.

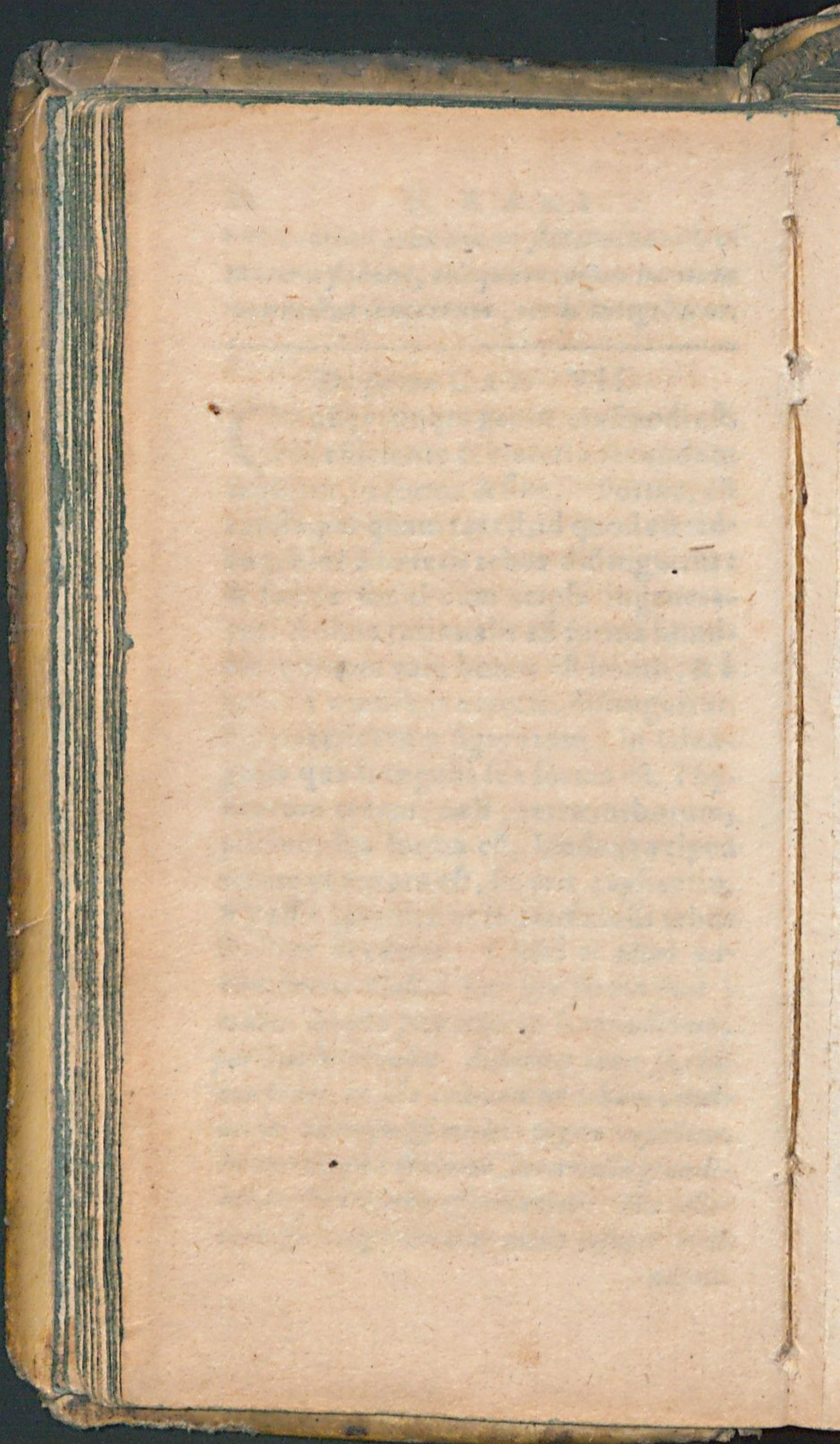
Cæsar 1. bel. civil. Imperat militibus Caesar, ut naves faciant, cujus generis eum superioribus annis usus Britannia docue-

ut : carina primū ac statumina ex levi
 materia fiebant, reliquum corpus navium
 viminibus contextum, coriis integebatur.

De forma C A P. VII.

CAUSSEPRIMUM genus ejusmodi est,
 in efficiente & materia: secundum
 sequitur, in forma & fine. Forma, est
 causa, per quam res est, id quod est: id-
 eoq; hinc à cæteris rebus distinguitur:
 & forma simul cum re ipsa ingenera-
 tur. Anima rationalis est forma homi-
 nis: quia per eam homo est homo, & à
 cæteris omnibus naturis, distinguitur.
 Geometricarum figurarum, in trian-
 gulis quadrangulis sua forma est. Phy-
 sicarum rerum, cæli, terræ, arborum,
 piscium sua forma est. Unde præcipua
 rerum ut natura est, sic erit explicatio,
 si possit inveniri: ut in artificiosis rebus
 facilius occurret. Cæsar 7. Muri au-
 tem omnes Gallici hac ferè forma sunt:
 trabes directæ perpetuæ in longitudinem,
 paribus intervallis distantes inter se bi-
 nos pedes, in solo collocantur: hæc revinci-
 untur introrsus & multo aggere vestiuntur:
 ea autem, quæ diximus, intervalla grandi-
 bus in fronte saxis effarciuntur. His collo-
 catis & coagmentatis alius insuper ordo
 adjici-

adjicitur, ut idem illud intervallum servetur, neque inter se contingant trabes: sed paribus intermissis spatiis, singula singulis saxis interjectis arctè contineantur: sic deinceps omne opus cõtexitur, dum justa muri altitudo expleatur: hoc cüm in speciem varietatemq; opus deforme non est, alternis trabibus ac saxis, qua rectis lineis suos ordines servant: tum ad utilitatem & defensionem urbium summam habet opportunitatem: quod & ab incendio lapis, & ab ariete materia defendit: qua perpetuis trabibus pedes quadragenos plerunque introrsus revincta neq; perrumpi, neque distrahi potest. Sic forma Virgiliani portus explicatur Æneid. I.

Est in sec'ssu longo locus: insula portum
 Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
 Frangitur, inq; sinus scindit sese unda reductos.
 Hinc atq; hinc vasta rupes, geminique minantur
 In calum scopuli, quorum sub vertice late
 Equora tuta silent: tum sylvis scena ciruscis
 Desuper, horrentiq; atrum nemus imminet umbra:
 Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum.
 Intus aque dulces, urvoq; sedilia saxo
 Nympharum domus: hic fessas non vincula naves
 Ulla tenent: unco non alligat anchora morsu.

De Fine, CAP. VIII.

FInis est causa, cujus gratiâ res est.
 Physicis rebus finis homo proposi-

tus est; homini Deus, Omnium artium
est aliquod summum bonū & finis ex-
tremus: ut Grammaticæ, bene loqui;
Rhetoricæ, bene dicere: Logicæ, bene
differere. Juno 1. Æneid. connubii finē
assumit, cūm Æolo Deiopejam pollice-
tur, solatii scilicet prolisq; gratia;

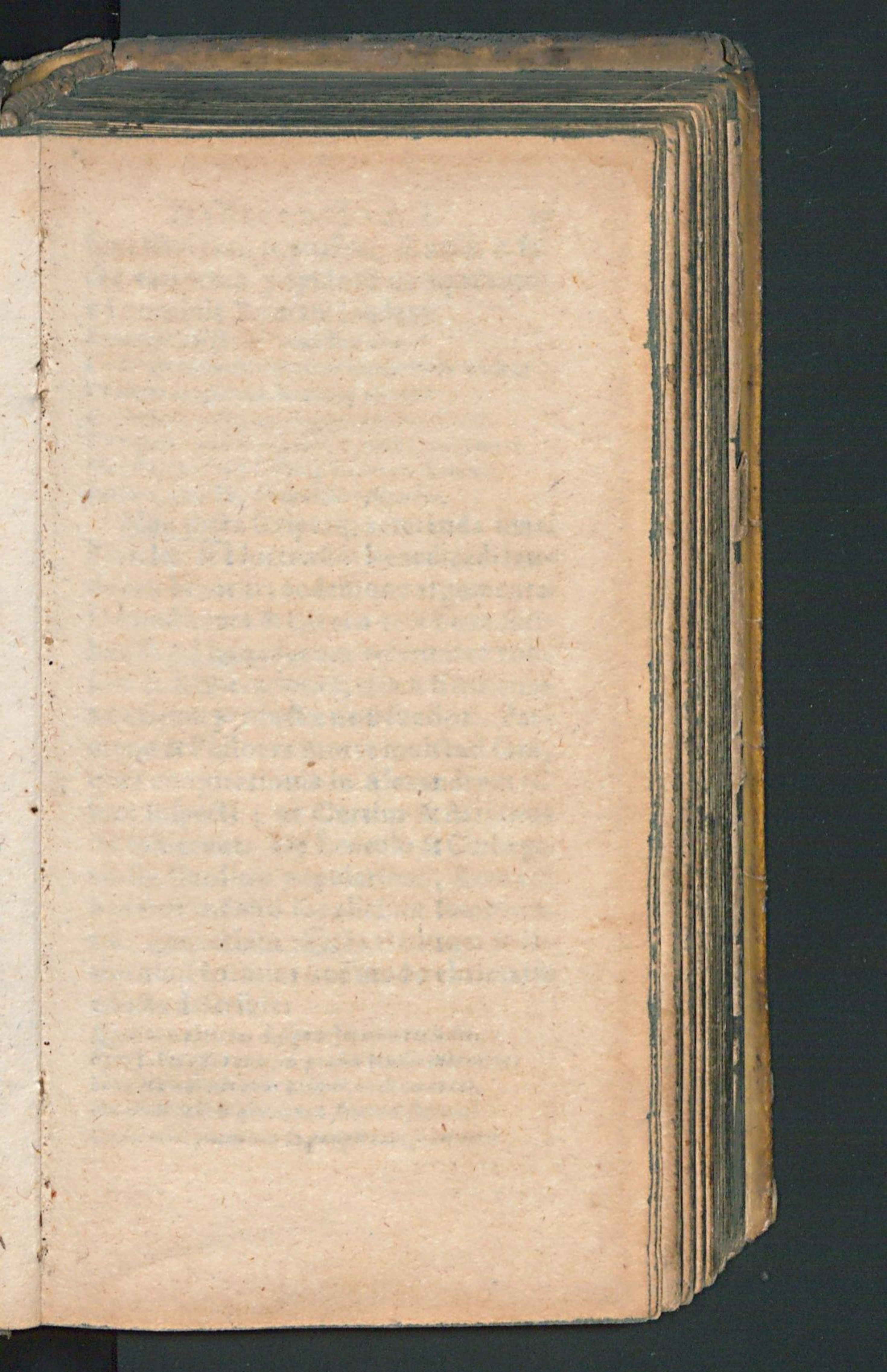
*Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nympha,
Quarum, qua forma pul. herrima, Teopejam
Connubio jungam stabili, propriamq; dico,
Omnes ut te um meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.*

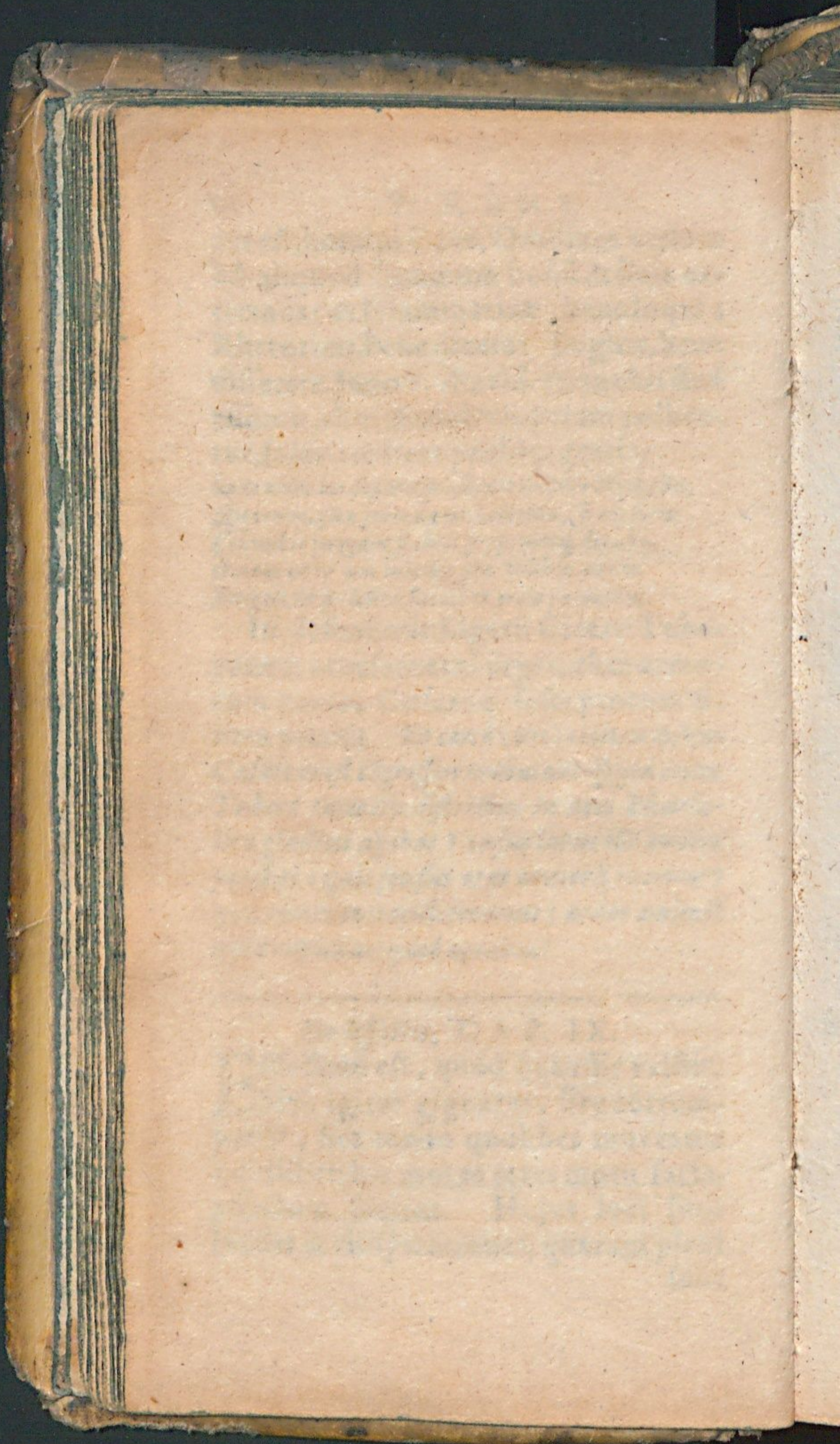
In defensione Ligarii Cicero Tube-
ronem accusatorem urget, cūm armo-
rum contra Cæsarem susceptorum fi-
nem premit. *Et certé (ait) contra ipsum
Cæsarem est cōgressus armatus. Quid enim
Tubero tuus ille districtus in acie Pharsa-
lica gladius agebat? cujus latus ille mucro
petebat: quis sensus erat armorū tuorum?
qua tua mens? oculi? manus? ardor animi?
quid cupiebas? quid optabas?*

De Effectis, C A P. IX.

Effectum est, quod é causis existit.
Sive igitur gignatur, sive corrup-
patur; sive modo quolibet moveatur
quidlibet; hic motus & res motu facta,
effectum dicitur. Hujus loci sunt
laudes & vituperationes, quarum pleni
sunt

sunt libri sacri & profani. Æneid. 6. facta variorum populorū comparantur ad nominis Romani laudem:

*Excudent alii spirantia mollius æra;
Credo quidem ducent vivos de marmore vultus
Orabunt causas melius, celiq; meatus
Describent radio, & surgentia sidera dicent.
Tu regere impe in populos, Romane, memento:
Hæ tibi erunt artes, paci q; imponere morem:
Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Huc dicta scriptaq; referenda sunt. Pericles & Hortensius benedicendi laude celebrantur; eodemque argumento Demosthenes & Cicero etiã bene scribendi. Ad hunc locum referuntur consilia & deliberationes, etiam si omnino ad exitum perductæ non fuerint. Parmeno & Philotas morte mulctati sunt, quia conjurationis in Alexandrum essent suspecti; ut Curtius & Arrianus meminerunt. De Lentulo & Cethego aliisq; Catilinæ popularibus, Romani Senatus iudicio supplicium sumptum est. Sunt etiam effecta virtutum & vitiorum. Horatius hoc modo ebrietatis effecta describit:

*Quid nam ebrietas designa? opera recludit,
Spes i. bet esse rotas, in prælia trudit inermes
Solluit animis onus eximit, ac docet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate soluitur?*

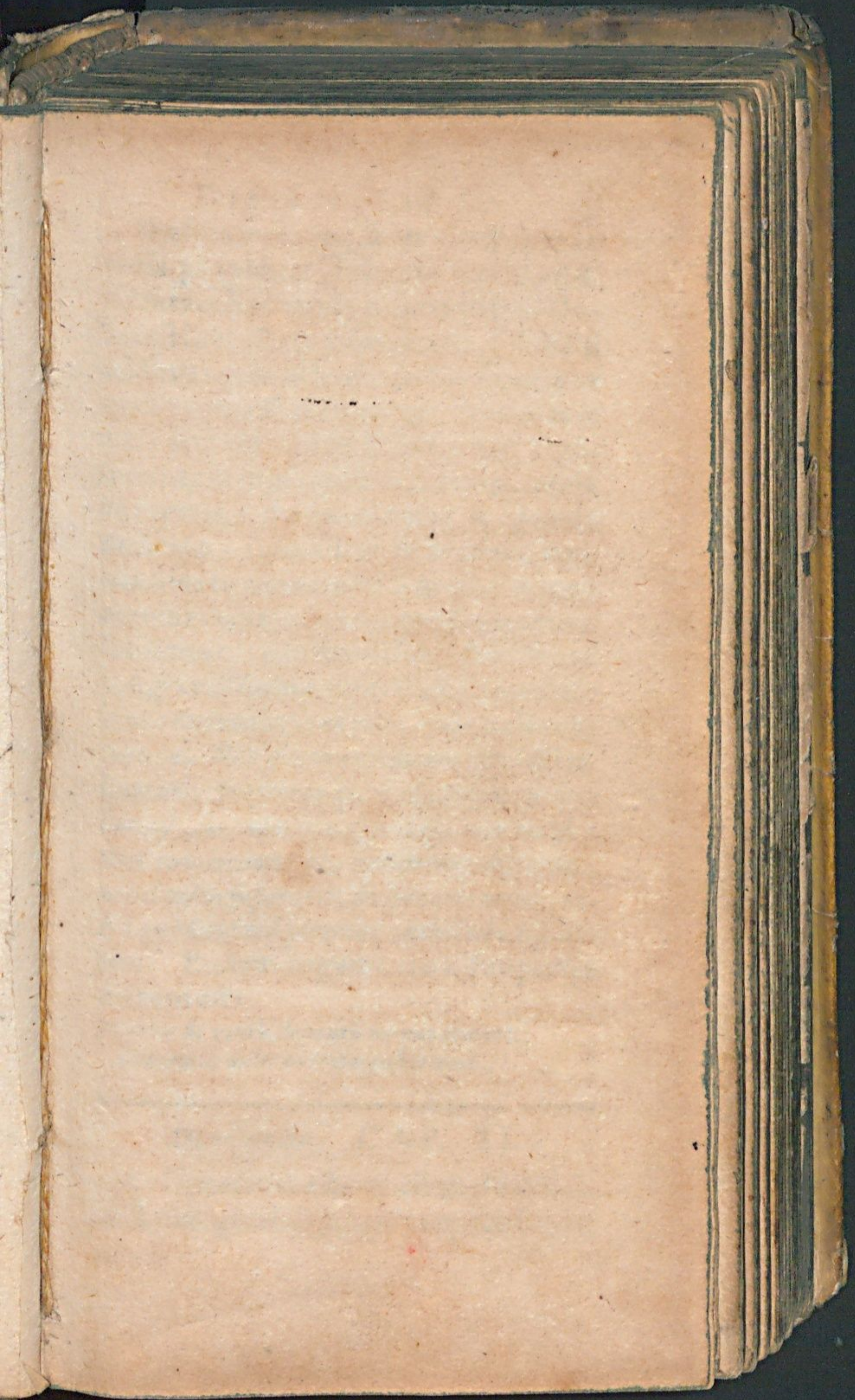

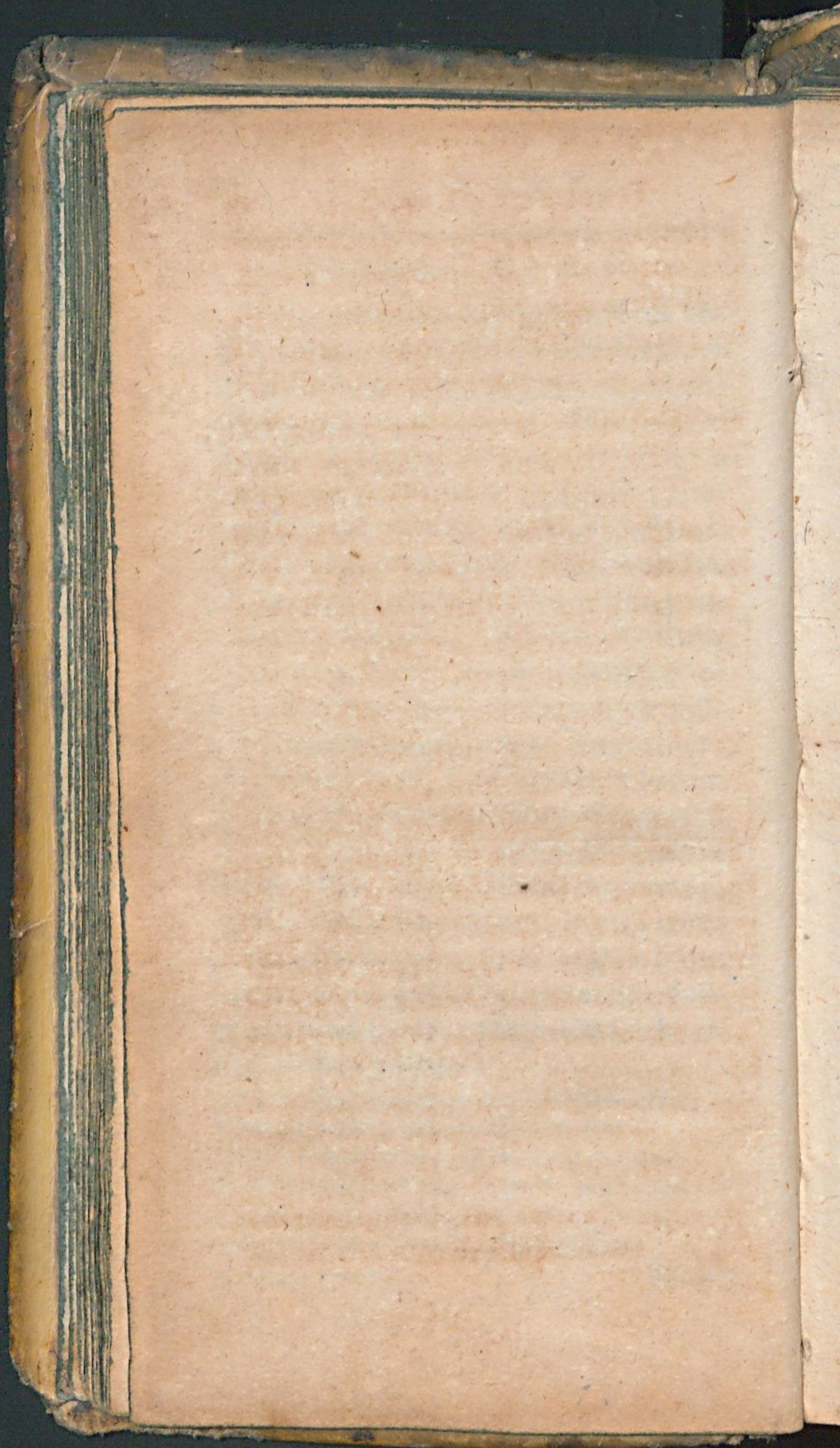
 De Subjecto, C A P. X.

Argumentum modo quodam cō-
 sentaneum succedit, ut subjectum
 & adjunctum. Subjectum, est cui ali-
quid adjungitur. Anima, est subjectum
 scientiæ, ignoratiæ, virtutis, vitii: quia
 hæc præter essentiam accedunt; cor-
 pus, sanitatis, morbi; roboris, infirmi-
 tatis; pulchritudinis, deformitatis.
 Homo, subjectum est divitiarum, pau-
 pertatis: honoris, infamiæ: vestitus,
 comitatus. Locus, est subjectum rei lo-
 catae. Sic Philosophi divinis entibus, li-
 cêt parte & magnitudine carentibus,
 attribuunt locū. Sic Geometræ locum
 lociq; differentias in rebus Geometri-
 cis. Sic Physici multo etiam diligentius
 in reb. Physicis considerant: in mundo,
 in elementis simplicibus, in reb. com-
 positis. Sic Virgilius in Georgicis suum
 quemque propositis rebus locum deli-
 gendum admonet: ut segetibus, arbori-
 bus, vitibus, pascuis:

*At prius ignotum ferro quàm si indimus aquor,
 Ventos & varium cœi pradiſcere marem
 Cura sit ac patri sicut tuq; habitusq; locorum:
 Et quid quæq; ferat regio, & quid quæq; recuset.
 Hic segetes illic veniunt felicium uva:
 Arborei factus alibi, atq; iniussa virſcunt
 Gramin.*

Sensu

Sensilia sensuum, & res virtutibus ac vitiis propositæ, subjecta vitiorum & virtutum hoc modo nominantur. Color est subjectum visus; sonus, subjectum auditus: quia hi sensus in his sensilibus occupantur & exercentur. Virtutes & vitia declarantur in Ethicis hoc argumento: temperantia & intemperantia voluptate; magnanimitas & ignavia periculo; liberalitas & avaritia divitiis. Sic res numerabilis Arithmeticæ: mensurabilis (ut ita dicam) Geometriæ subjicitur. Ejusmodi subjecto Cicero 2. Agrar. disputat, inter Campanos nullam contentionem esse; quia nullus sit honor. *Non gloria cupiditate (ait) efferebantur, propterea quod ubi honos publicè non est, ibi cupiditas gloria esse non potest: non contentione nec ambitione discordes; nihil enim supererat, de quo certarent, nihil quod contrà peterent; nihil ubi dissiderent.* Eodem argumento à Propertio dictum est:

*Navica de ventis, de tauris narrat arator:
Enumerat miles vulnera, pastor oves.*

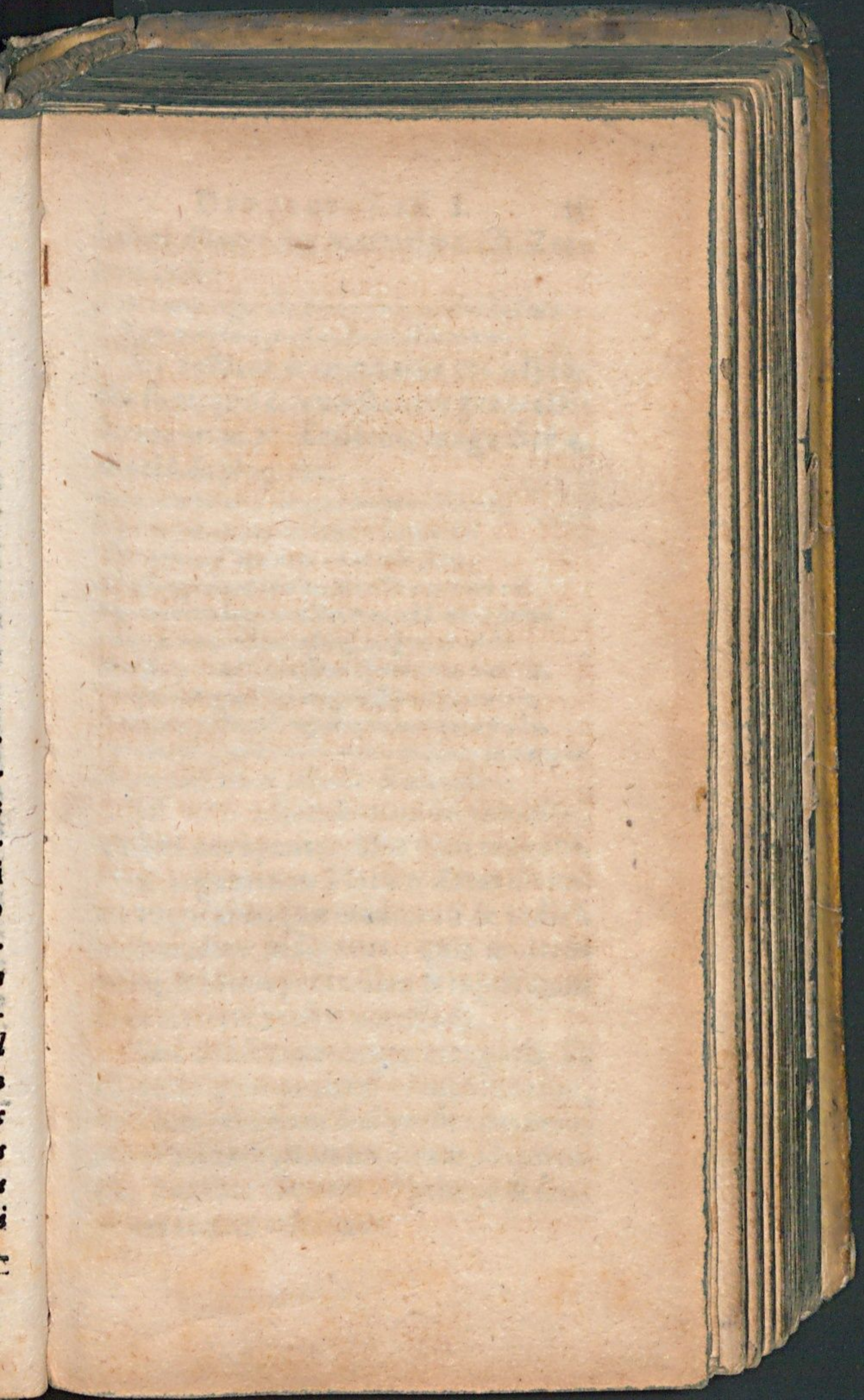
De adjuncto, CAP. XI.

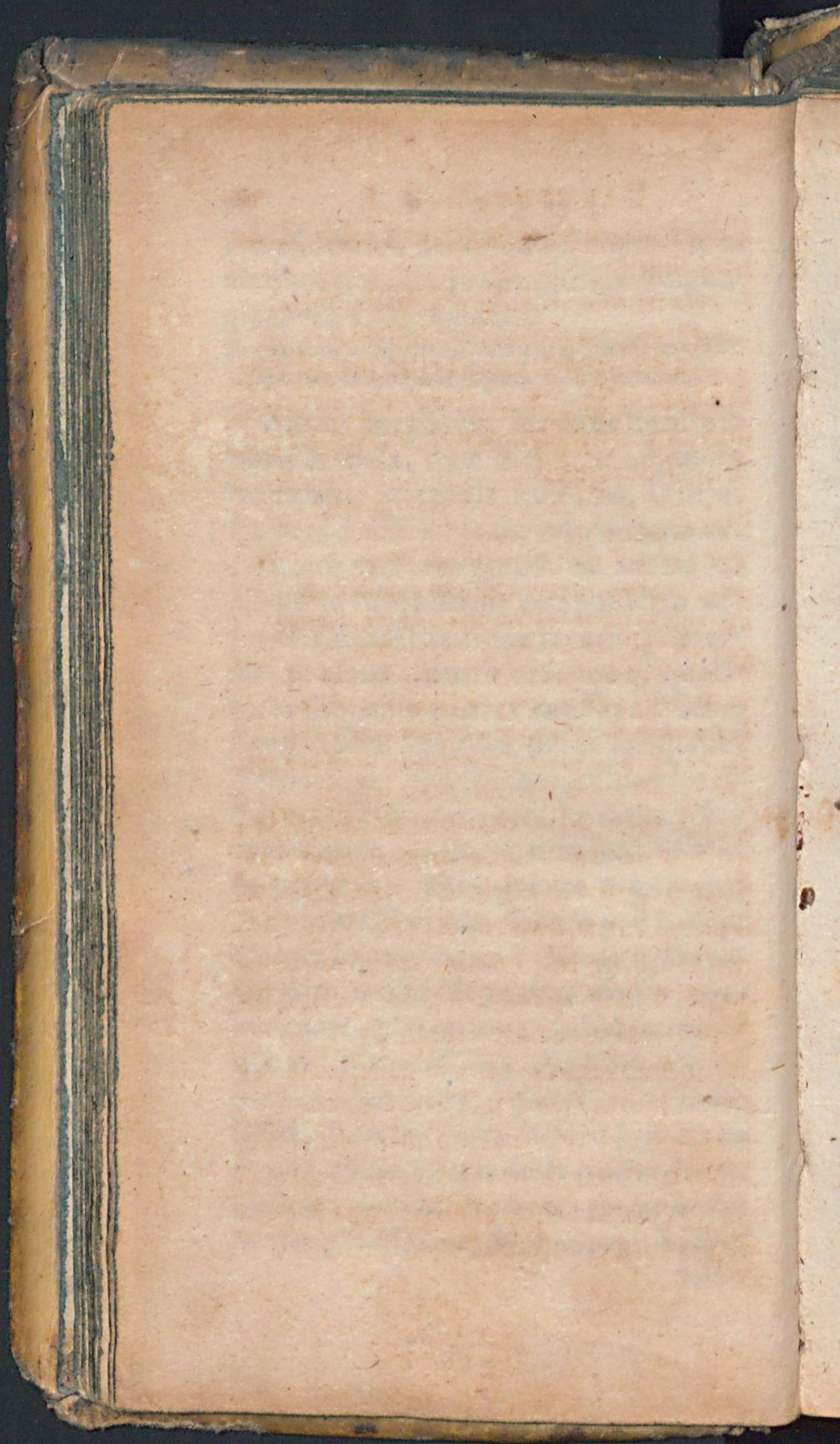
A D junctum est, cui aliquid subjicitur: quod argumentum etsi subje-

cto est levius, attamen est copiosius & frequentius. Itaque de ejusmodi signis ait Ovid. 2. De remedio;

*Forſitan hac aliquis (nã ſunt quoq;) parva vocabit:
Sed quæ non profunt ſingula, multa juvant.*

Animi corporisq; & totius hominis bona & mala, quæ dicuntur, adjuncta ſunt animi, corporis, hominis; Deniq; quicquid ulli ſubjecto extrinſecus accidit, adjunctum ejus eſt. Ut autem locus eſt in ſubjectis; ſic tempus eſt in adjunctis; duratio nempe rerum, præterita, præſens, futura omninoq; qualitates ſubjectis præter cauſas adjunctæ: ſive propriæ ſint, quæ omni ſolique ſubjecto ſemper conveniunt; ut homini riſus; equo hinnitus; cani, latratus: ſive communes, quæcunq; non ſunt eo modo propriæ. Hoc genere argumenti Fannium Chæream Cicero pro Roſcio Comædo cavillatur: *Nonne ipſum caput & ſupercilia illa penitus abraſa, olerent malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus uſq; ad verticem ſummum (ſi quam conjecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis conſtare totus videtur? qui idcirco capite & ſuperciliis ſemper eſt raſis, ne pilum ullum viri boni habe-*

habere dicatur. Sic Martialis 2. lib. Zoilum ludit:

Cine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus:

Rem magnam prestas, Zoile, si bonus es.

Sic vestitus & comitatus res adjunctæ sunt: quò circumstantiæ genere Dido venatum proficiscens, magnificè 4. Æneid. depingitur:

Oceanum interea surgens aurora reliquit,

It portus jubare exorto delecta juventus:

Retia rara, plaga, lato unab ulla ferro;

Massyliq; ruunt equites, & odora canum vit.

Reginam thalamo cunctantem, ad limina primi

Poenne n expectant: ostroq; insignis & auro

Stat sonipes, ad frena ferox spumantia man lit.

Tandem progredi tur magna stipante caterva,

Siduriam picto chlamydem circumdata limbo,

Cui pharetra ex humero, crines nodatur in aurum.

Aurea purpuream subnecti fibula vestem.

Est verò adjunctorum ad subiecta, quibus occupantur, usus item magnus. Hoc argumento Plato miseras civitates auguratur, quæ medicorū & iudicū multitudine indigeant: quia multam quoq; & intemperantiam & injustitiam in ea civitate versari necesse sit.

Sed consentaneorum categoria sic est, unde quidvis alteri consentaneum, vel idem vel unum dici possit: omnesq; modi unitatis, & ut ita dicam, identitatis, huc sunt tāquam ad primos & simplices fontes referendi.

De Diversis, CAP. XII.

Argumentum primum consensu-
neum expositum est: Dissentaneum
sequitur, quod a re dissentit: sunt autem
dissentanea inter se æquè manifesta, al-
terumq; ab altero æqualiter arguitur:
tamen si sua dissensione clariùs cluce-
scant. Dissentanea sunt diversa vel op-
posita. Diversa sunt dissentanea, quæ
solâ ratione dissentiunt. Quo de gene-
re sunt illa frequentissima: Non hoc,
sed illud: Quamquam, Tamen. Pro
Pompejo: *Non victoriam, sed insignia vi-
ctoriæ reportarunt.* Ovid. 2 De arte:
Non firmosus erat, sed erat facundus Vlysses.

2. *Æneid. Hic Priamus, quamquam in medio
tam morte tenetur:*

Non tamen abstinuit. —

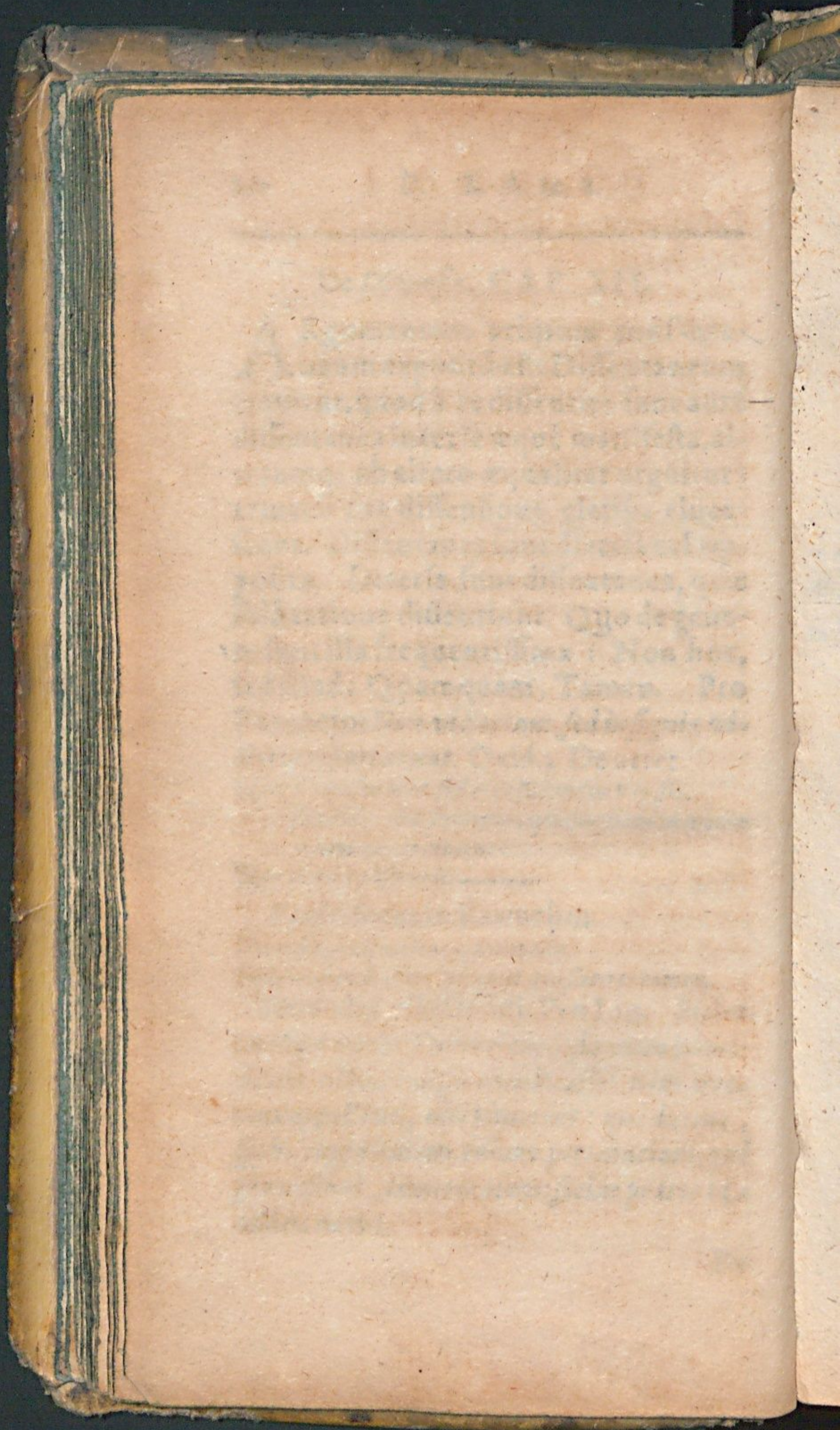
Pauló secus in Eunucho:

*Nam si ego digna hac contumelia
Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.*

Item alia alijsmodi. Pro Lig. *Scelus
tu illud vocas Tubero? cur? isto enim nomi-
ne illa adhuc causæ caruit. Alii nim erro-
rem appellant, alii timorem: qui durius,
spem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui
gravissimè, temeritatem: scelus præter te
adhuc nemo.*

De:

De Disparatis, CAP. XIII.

Opposita sunt dissentanea, quæ ratione & re dissentiunt: itaq; eidem attribui, secundum idem, & ad idem, & eodem tempore nō possunt. Sic Socrates albus & ater non potest eadem parte esse: pater & filius ejusdem: sanus & æger eodē tempore: At albus esse potest alia parte & ater alia: pater hujus, filius illius: sanus hodie, cras æger. Itaque ex altero affirmato alterum negatur. Opposita sunt disparata, aut contraria. Disparata sunt opposita, quorū unum multis pariter opponitur: vt, viride, cineraceum, rubrum, media sunt inter album & nigrum, quæ singula extremis, & inter se disparata sunt. Sic liberalitas & avaritia inter se disparantur. Sic homo, arbor, lapis, & ejusmodi res infinitæ disparantur: nec eadem res potest esse homo, arbor, lapis. Virg. 1. Æneid. hoc argumento disputat:

*O quam temerē virgo! namq; haud tibi vultus
Mortalis: nec vox hominem sonat: o d. a. certē.*

De Relatis, CAP. XIV.

Contraria sunt opposita, quorum cunū unitatū opponitur: suntq;

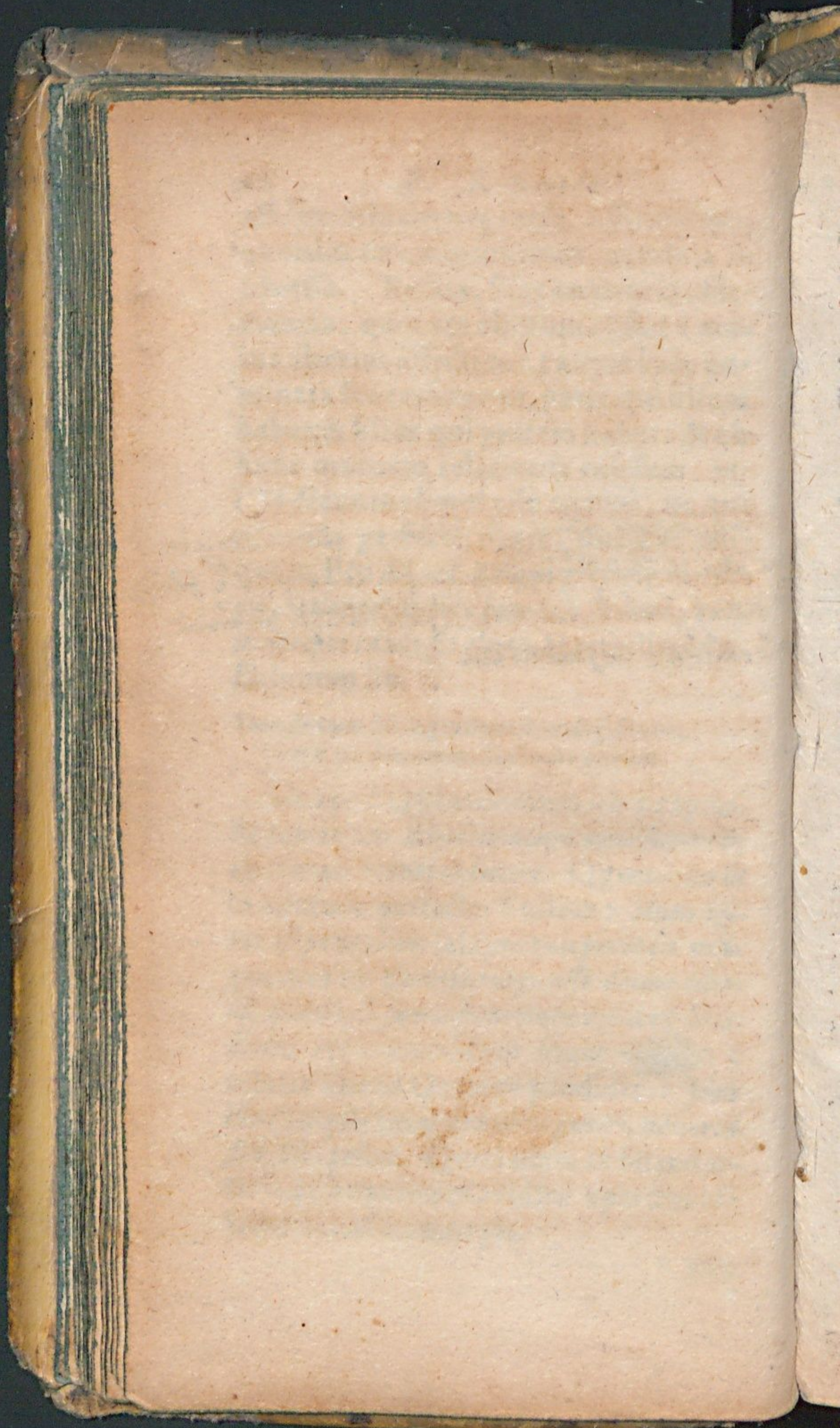
affirmantia aut negantia. Affirmantia, quorum utrumq; affirmat, ut relata & aduersa. Relata, sunt contraria affirmantia, quorum alterum constat e mutua alterius affectione; atque inde nominata sunt *relata*: ut, pater qui filium habet: & filius qui patrem habet: & ob hanc mutuum relationis causam, relata dicuntur simul esse naturâ, ut qui alterum perfectè norit, norit & reliquum. Pro Marc *Ex quo profectó intelligis, quanta in dato beneficio sit laus, cum in accepto tanta sit gloria.* Martialis in Sossibianum lib. 1.

*Tum seruum scis te genitum, blandeq; fateris,
Cum d. cis dominum, Sossibiane, patrem.*

Sic apud Quintilianum lib. 5. cap. 10. *Si portorium Rhodiis locare honestum est; & Hermacreonti cōducere. Quomodo & in oratore perfectó Tullius: Num igitur est periculum (ait) ne quis putet in magna arte & gloriosa turpe esse docere alios id, quod ipsi fuerit honestum discere? Studium veró quoddam suum Cicero e relatis illis in Oratore prodidit: Jam illa (inquit) matura uxor generi, no uerca filii, filia pellex. Quod idem in ferrea ætatis descriptione Ouidius apertius affectavit. Metamorph.*

Non

relata sunt simul natura, sc: quia talia, quoad materiale
non sunt simul natura, sic pater quia homo prior e filio
sed secundum relationem simul sunt, nempe secundum
paternitatem & filiationem

— Non hospes ab hospite iustus,
 Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est.
 Imminet exitio vir conjugii; illa, mariti;
 Lurida terribiles miscent aconita noverca:
 Filius ante diem patrios inquirat in annos.

Atqui argumentum talis relationis
 contrarium nihil habet, imò arguit mu-
 tuas causas: ut sum tuus pater; tu es igi-
 tur meus filius. at cum dico, sum tuus
 pater, non igitur sum tuus filius; tum
 contraria verè sunt.

De Adversis, CAP. XV.

ADversa sunt contraria affirman-
 tia, quæ inter se velut è regione
 perpetuò adversantur Æncid. 11.

Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes.

Sic albor & nigror, calidum & frigi-
 dum, virtus & vitium opponuntur. Pa-
 rad. 2. contra Epicureos: Illud tamen
 arctè tenent, accuratèq; defendunt, volu-
 ptatem esse summum bonum: qua qui-
 dem mihi vox pecudum videtur, non ho-
 minum. Tu cum tibi sive Deus, sive ma-
 ser (ut ita dicam) rerum omnium natura
 dederit animum, quo nihil est prestantius,
 neq; divinius: sic te ipse abijcies ac proster-
 nes, ut nihil inter te, atq; inter quadrupedem
 interesse putes? Pecudem & hominem ad-
 versa Cicero opposuit: voluptas pecu-

dis bonum est ; non igitur hominis.
Sic libertas & servitus, apud Tibullum
2. lib.

Sic mihi servitium video dominamq; paratam:

T. mihi libertas illa propter te vale.

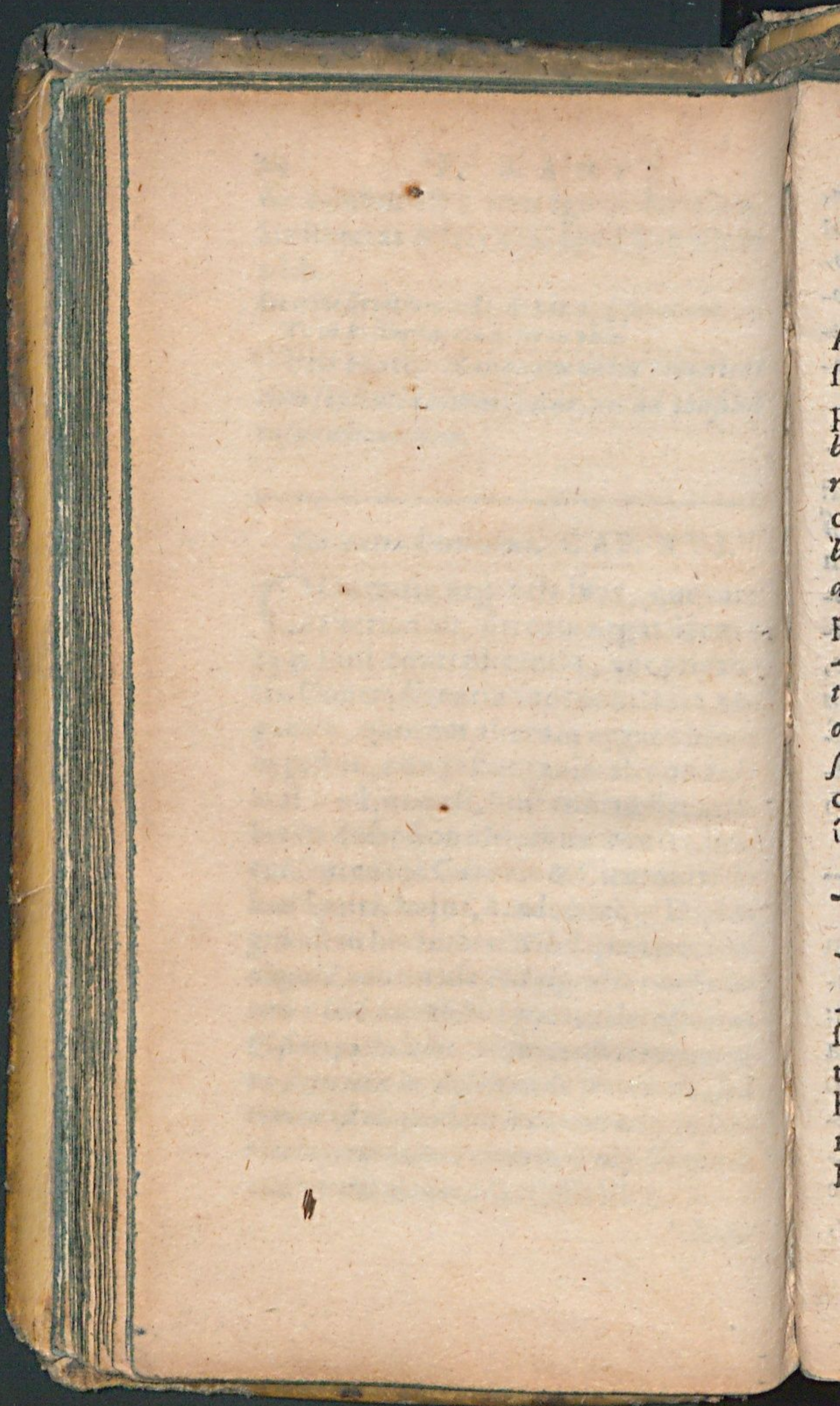
Pro Marc. Nunquam enim temeritas
cum sapientia commiscetur, nec ad consiliū
casus admittitur.

De contradicentibus. CAP. XVI.

Contraria negantia sunt, quorum
alterum ait, alterum negat idem :
eaq; sunt contradicentia, aut privan-
tia. Contradicentia sunt contraria ne-
gantia, quorum alterum negat ubiq; :
ut justus, non justus: animal, non ani-
mal: est, non est, sunt contradicentia.
Sic in defensione Murenæ contradici-
tur sententiis Catonis & Ciceronis: il-
lius Stoici; hujus, Academici. Dialo-
gus est in his verbis: *Nihil ignoveris: imò
aliquid, non omnia. Nihil gratia causa fe-
ceris: imò nec resistito gratia, cum officium
& fides postulabit. Misericordia commotus
ne sis: etiam in dissolvenda severitate, sed
tamen est aliqua laus humanitatis. In sen-
sentia permaneto: enim vero nisi sententia
alia vicerit melior.* Marcialis lib. 1.

Bella

s.
m

as
ib

m
:
-
e-
:
i-
a.
i-
l-
o-
ó
e-
m
us
d
-
ia
la

Bella es, nouimus: & puella, verum est:

Et diues, quis enim potest negare?

Sed dum te numium, Fabulla, laudas:

Nec diues, neque bella, nec puella es.

Cicero I. Tusc. cogit hoc argumento

Atticum Epicureum fateri mortuos miseros non esse, si omnino nulli sint, ut Epicurei credebant. Jam mallem (ait) Cerberum metueres, quam ista tam inconsiderate diceres. Atticus. Quid tandem? Marcus. Quem esse negas, eundem esse dicis? Ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum qui non sit, esse dicis. Tum post longam disputationem Atticus ait: Age jam concedo non esse miseros qui mortui sunt: quoniam extorsisti, ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse. Sic Terentianus Phædria Dori Eunuchi dictum elevat, quod affirmasset prius, post inficiaretur.

Modo ait, modo negat.

De priuantibus. CAP. XVII.

PRiuantia sunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tatum subiecto, in quo affirmatum su. pte natura inest. Atque hic affirmatum, dicitur habitus; negatum autem, priuatio. Sic motus & quies. Sic ebrius & sobrius: Martial. lib. 3.

Ebrius es; nec. n. faceres hæc sobrius vnquam,
 Sic cæcum esse, & videre. Pro Cælio:
Existat igitur ex hac familia aliquis, ac potissimum cæcus ille: minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit. Sic pauper & dives opponuntur apud Martialem lib. 5.

Semper eris pauper, si pauper es, Æmiliane:
 Dantur opes nullis nunc, nisi diuitibus.

Talia sunt mors & vita in Miloniana:
Hujus mortis sedetis ultores, cujus vitam si putetis per vos restitui posse, nolitis? Item tacere & loqui. i. Catil. *Quid expectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum perspicias?* Pro Marc. *Doleo, cum respub. immortalis esse debeat, eam in unius mortalis anima consistere.* Sed dissentaneorū categoria sic est; unde quidvis ab altero differre quolibet modo possit.

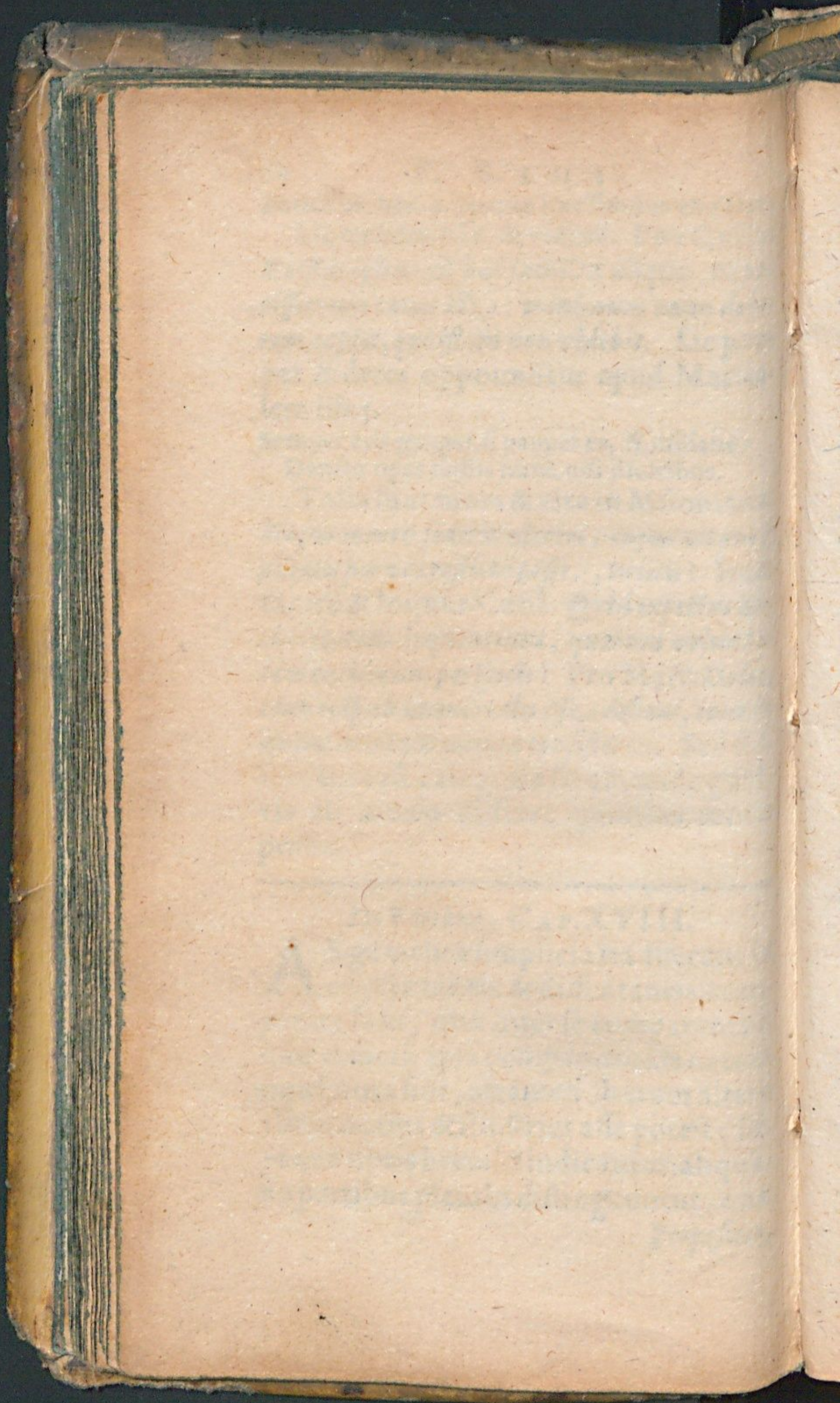

De Paribus, CAP. XVIII.

ARgumenta simplicia ita fuerunt in consentaneis & dissentaneis: comparata sunt, quæ inter se comparantur: quæ tametsi ipsa comparationis natura æquæ nota sint, attamen alterum altero alicui notius & illustrius esse potest: sæpeque notis breuius indicantur; aliquando partibus pleniùs distinguuntur: quæ
Propositio,

am,
io:
po-
olo-
au-
cia-

:

na:
m si
em
au-
ta-
leo,
e in
Hif-
id-
do

t in
m-
ur:
ira
ero
sa-
na-
ua
tio,

Propositio, Redditioq; nominantur: atque omninó comparata etiam ficta arguunt fidemque faciunt. Comparatio est in quãtitate vel qualitate: *Quantitas*, quã res comparatã quantã dicuntur. Estque parium vel imparium. Paria sunt, quorũ est una quantitas: Argumentum igitur paris est, cùm par explicatur á pari; eiusque notãe sunt par, æquale, æquare, idẽ, quod, tã, quã; tantó, quãtó, tot, quot, & non magis, non minus. Virg. Æneid. 2.

--- Par levibus ventis.

Æn. 3. Et nunc æquali tecum pubesceret ævo.

Æn. 6. En huj' nate auspiciis, illa inclyta Roma Imperium terris animos æquabit olympo.

Propositio deinde redditioque distinguuntur. 4. Cat. *Cujus res gesta atq; virtutes iisdem, quibus solis cursus, regionibus æterminis continentur.* Æneid. 4.

Tam ficti pravi que tenax quã nuntia veri.

Catull.

Tantó pessimus omnium poeta:

Quantó tu optimus omnium patronus.

Ovid. 5. Trist.

Litora quot cõchas, quot amœna rosaria flores

Quotque soporiferum grana papaver habet:

Silva feras quot alit, quot piscibus unda nata-

tur:

Quot tenerum pennis æra pulsat avis:

Tot premor adversis: quæ si comprehendere

coner,

Icarix numerum dicere coner aquar,

9. Philip. Neq₃ enim ille magis juris consultus, quàm iustitia fuit: Itaq₃ quæ proficiscabantur à legibus & à jure civili, semper ad facilitatem & equitatem q₃ referèbat: neque constituere litium actiones malebat, quàm controuersias tollere. Ovid. 2. de Arte:

Non minor est virtus quàm quærere parta tueri.

Pro Mur. Paria cognosco esse ista in L. Muræna, atque ita paria, ut neq₃ ipse dignitate vinci potuerit, neque te dignitate superarit 2. Philip. Quorū facinus cōmune, cur non eorum prada communis? Ter. in Adel. Quando ego non curo tuum, ne cura meum.

Hujus verò loci sunt confectaria illa è contrariis quidem orta, sed parium collatione tractata: ut Martialis illud:

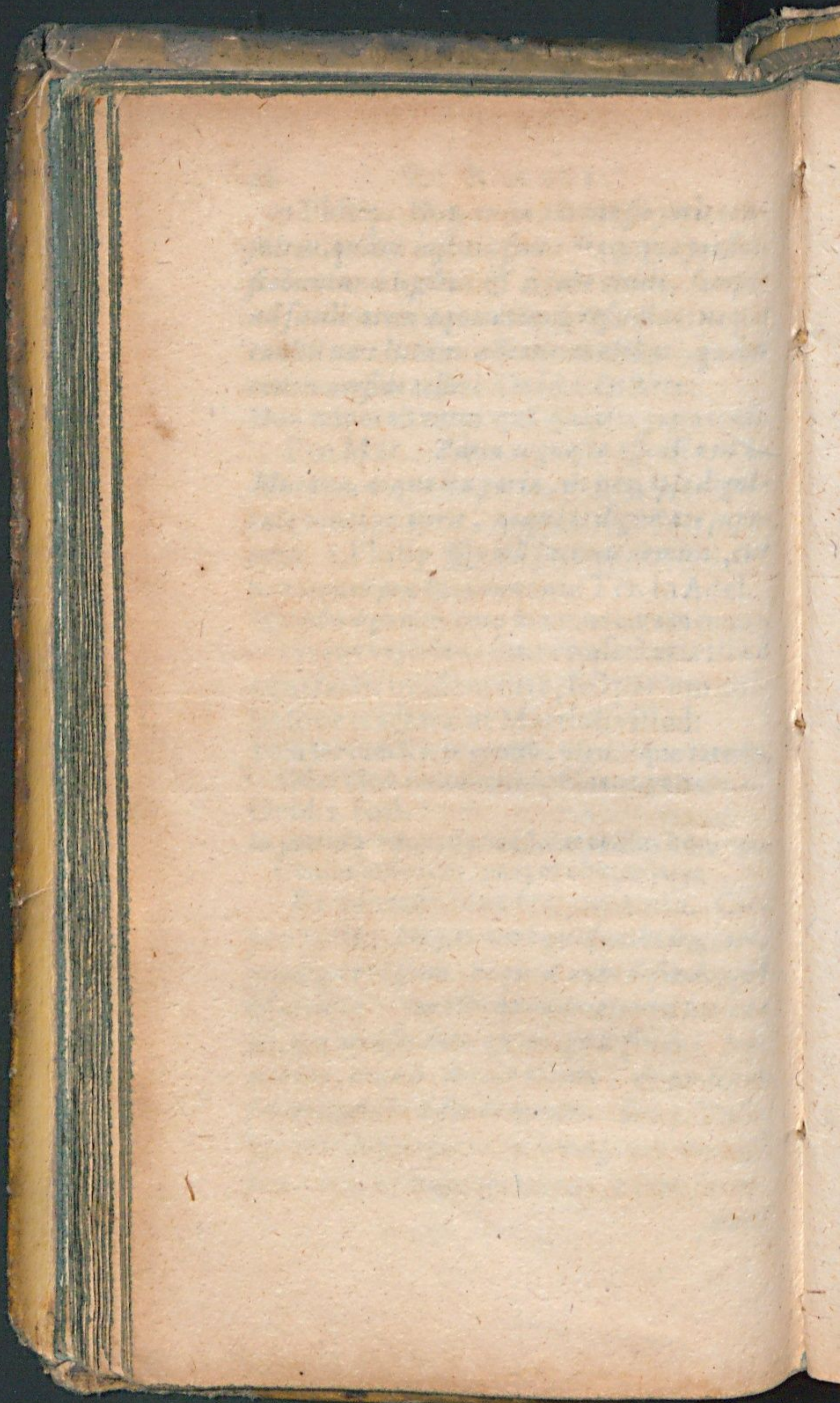
Tum seruum scis te genitū, blandè que fateris,
Cūm dicis dominum, Sosibiane, patrem.

Ovid. 1. Fast.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubique jacet.

Ex aduersis sunt frequentiora. Cic. pro Sylla: Neque verò quid mihi irascere, intelligere possum. Si quòd eum defendo, què tu accusas: cur tibi quoque ipse non succenseo, qui accuses eum, quem ego defendo? Inimicum, inquit, accuso meum: & amicum (inquam) ego defendo meum. Sic 5. Tusc. Quod cūm fateantur satis magnam vim esse in viuis ad miseram vitam, nonne fatendum

2-
i-
er
se
m

i.
e-
er

s,
é
l-

s,

e,
id
i-
m
e.
e
-
m

dum est eandem vim in virtute esse ad beatam vitam? Contraria enim contrariorum sunt consequentia. Sic interdum lacessiti par pari reponimus: qualis est Eclog. 3. apud Virgilium contentio pastorum: Damœtæ, primò hoc ænigma proponentis;

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)

Tres pateat cali spatium, non amplius ulnas,

Et Menalcæ alterum ænigma reponentis:

Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & phyllida solus habero.

Paria verò ficta sunt illa apud Æschinē Socraticum, quibus demonstrat Socrates cum Xenophontis uxore, & cum Xenophonte ipso Aspasiā locutam. *Dic mihi queso Xenophontis uxor, si vicina tua melius habeat aurū quā tu habes, utrum illius, an tuum malis?* Illius, inquit. Et si vestem, & ceterum ornamentum muliebri pretii majoris habeat, quā tu habes, tuāne an illius malis? Illius verò respondit. *Age verò, si virum illa meliorem habeat, quā tu habes, an illius malis?* Hic mulier erubuit. Aspasia autem cū ipso Xenophonte sermonem instituit: *Queso, inquit, si vicinus tuus meliorē equum habeat quā tuus est, tuumne equū malis an illius?* Illius, inquit,

Quod si meliorem fundum habeat, quàm tu habes, utrum tandem illius malis? Illius, inquit, meliorem, scilicet. Quod si uxorem meliorem habeat, quàm tu habes, utrum illius malis? Atque hic Xenophon quoque ipse tacuit.

De Maioribus. CAP. XIX.

IMparia sunt, quorum quantitas non est una. Impar est majus aut minus. Majus est, cujus quantitas excedit. Propriæ notæ sunt hujus rationis: Non solum, sed etiam: Malo hoc, quàm illud; plusquàm: item per comparationem Grammaticam. Cicero pro Muræna:

Tollitur é medio ---

non solum ista verbosa simulatio prudentiæ, sed etiam illa domina rerum,

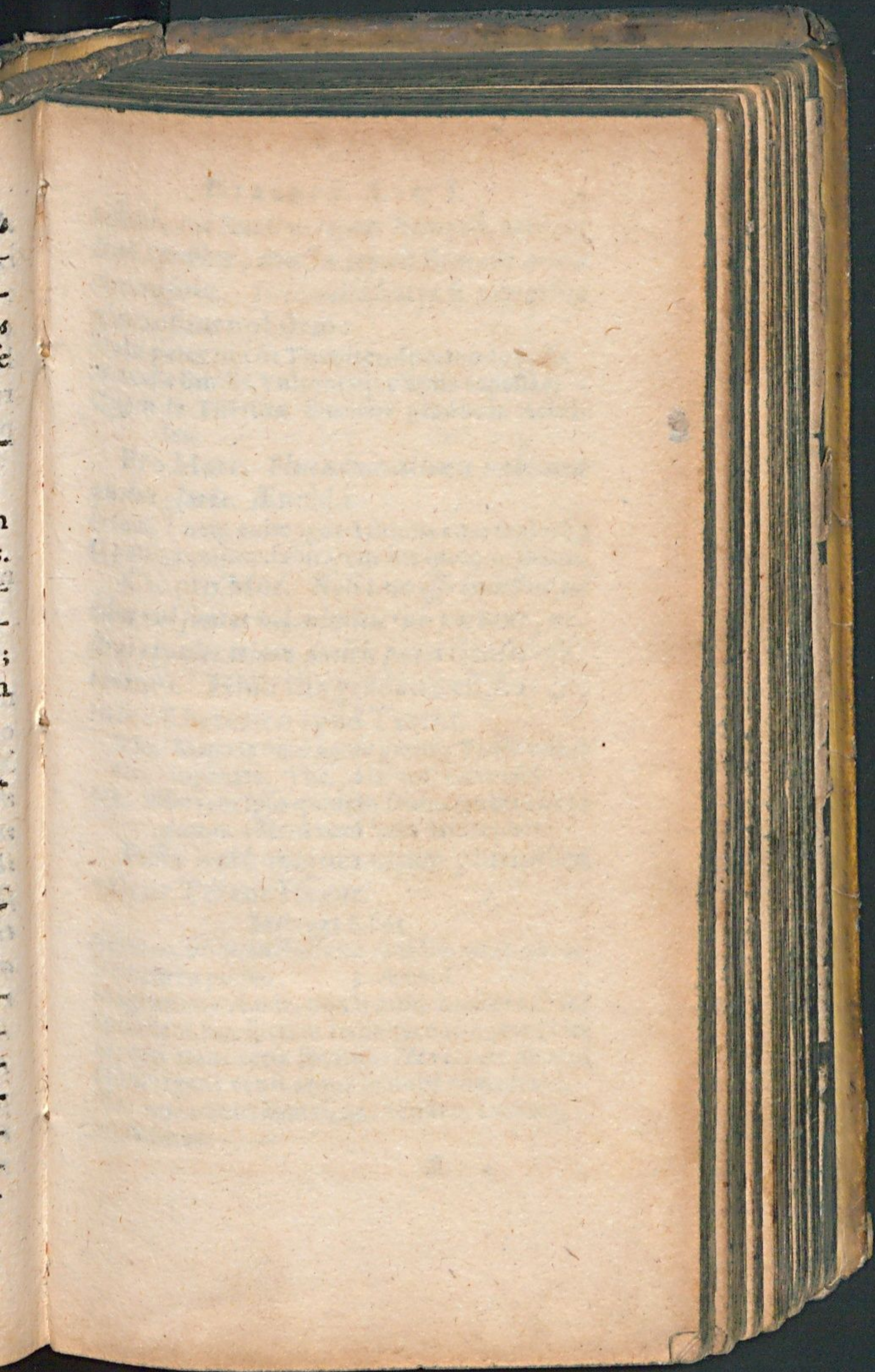
--- sapientia: vi geritur res:

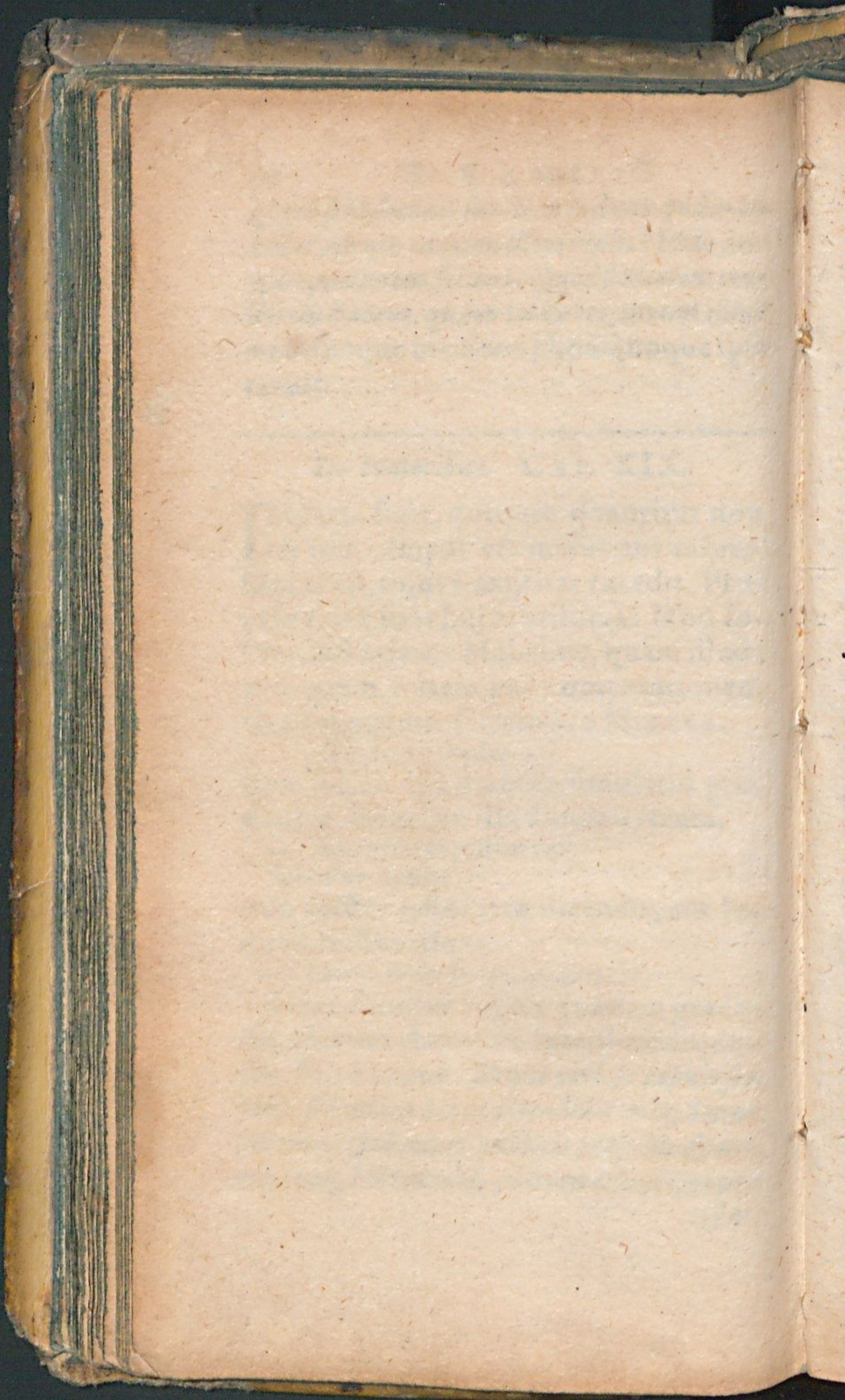
Spernitur orator ---

non solum odiosus in dicendo, aut loquax, verum etiam

--- bonus, horridus miles amatur,

Hinc sumitur logica quædam gradatio, climaci rhetorico interdum cõjuncta. Pro Milone: *Neque verò se populo solum, sed etiam Senatui tradidit: neq; Senatui modò, sed etiam publicis presidis & armis: neq; his tantum, verum etiam ejus potestata.*

testati, cui Senatus totam Rempub. omnem
Italia pubem, cuncta populi Romani arma
commiserat. Juvenalis Satyr. 8. adversus
gloriosum nobilem:

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacida similis, Vulcaniaque arma capeffas;
Quam te Thersitæ similem producat Achil-
les.

Pro Marc. Plus admirationis habitura
quàm gloria. Æneid. I.

O socii (neq; enim ignari sumus ante malorū)
O passi grauiora: dabit Deus his quoque finem.

Cic. pro Mur. Noli tam esse iniustus, ut
cùm tui fontes vel inimicis tuis pateant, no-
stros rivulos etiam amicis putes clausos esse
oportere. Hinc illa gradatio est, sine cli-
mace Rhetorico apud Terent.

Thr. Magnas verò agere gratias Thais mihi?

Gn. Ingentes. Thr. Ain' tu? Læta est?

Gn. Non tam ipso quidem Dono, quàm abs te
datum esse: id verò serio triumphat.

Ficta verò majora etjam plurimùm
valent. Terent. Heaut.

Satrapes si fiet

Amator, nūquam sufferre ejus sumptus queat,
Nedum tu possis. 5. Æneid.

Magnanime Ænea, non si mihi Iupiter author
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cælo;

Mutati trans versa fremunt, & vespere ab atro
Confurgunt venti, atque in nubē cogitur aer.

Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus; -----

De Minoribus. CAP. XX.

Minus est, cujus quãtitas exceditur.
Minus autem sæpe indicatur propriis notis, ut non solum, sed ne: potius hoc, quã illud: cum, tum: item per Grammaticam comparationem: deniq; per negationem parium. Cic. 2. Catil. *Nemo non modò Roma, sed ne ullo in angulo totius Italiae oppressus a re alieno fuit, quem non ad hoc incredibile sceleris foetus asciverit.* 1. Catil. *U: exul potiùs tentare, quã consul vexare Rempub. possis.* 2. Agr. *Quæ cum omnib. est difficilis & mala ratio, tum verò mihi præter ceteros.*

Ovid. 3. de Trist.

Sævior es tristi Busiride, sævior illo
 Qui falsum lento torruit igne bovem.

Ovid. 1. Remed.

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes.
 Arida nec sitiens ora levabis aqua.

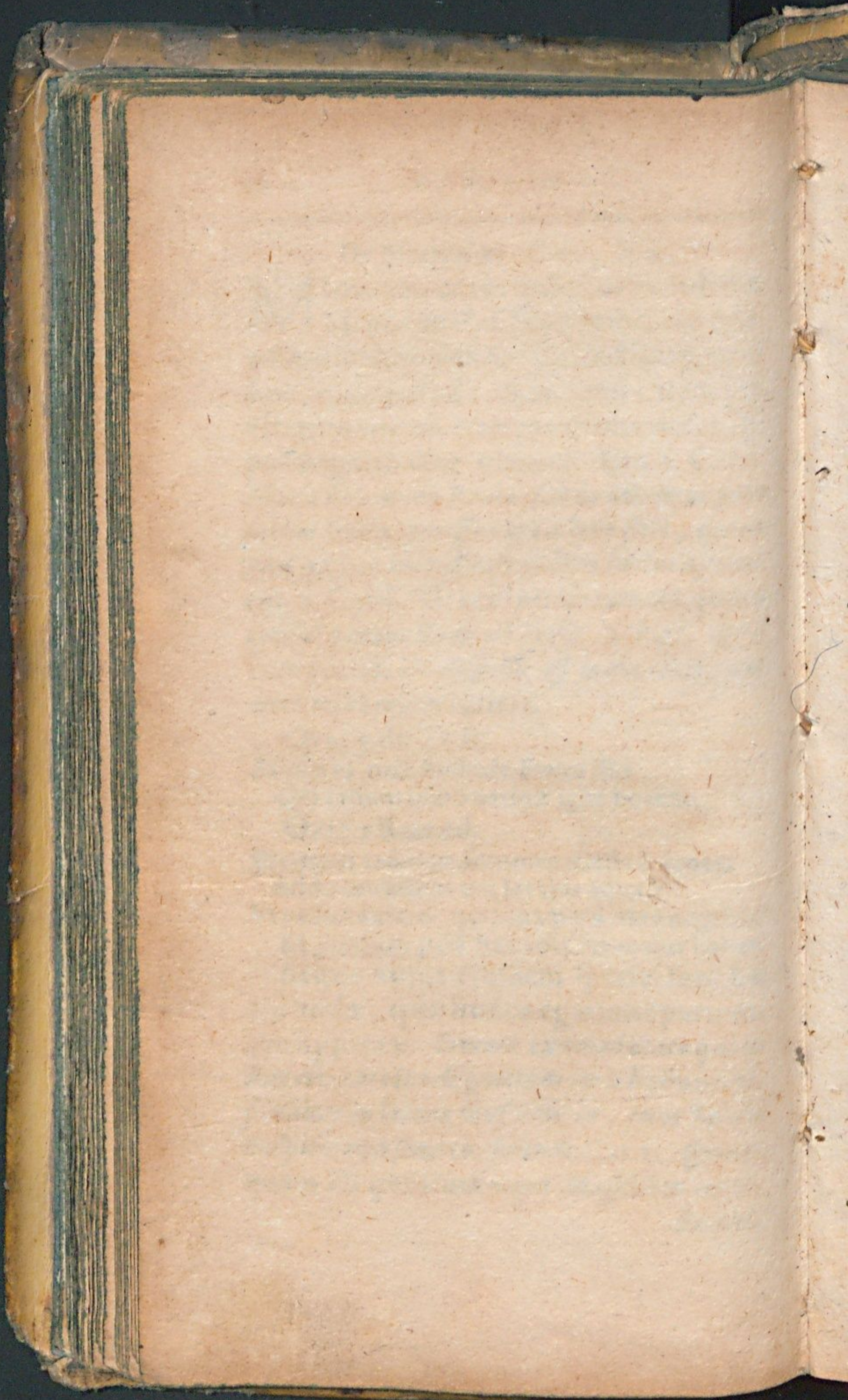
Vt valeas animo quicquam tolerare negabis!
 At pretium pars hæc corpore majus habet.

Atque hujus ejusdem speciei sunt hæc formulæ, quæ fiunt negatione parium. Philippica 9. *Omnes ex omni ætate qui in hac civitate intelligentiam juris habuerunt, si unum in locum conferantur, cum Servio Sulpitio non sunt conferendi.* Cat. 2. *Quantum illi qui Catilinam Massiliam ire distant,*

distant,

l.
s.
r.
i.
o.
n.
&
n.

!
e.
l.
n.
o.
-
o.
e.

Et tunc, non tam hac queruntur quam ve-
rentur. Pro Muræna: Quod enim fretum,
quem Euripum tot motus, tantas, tam va-
rias habere putatis agitationes fluctuum:
quantas perturbationes, & quantos æstus
habet ratio comitiorum? Aliquando nota
nulla est. Pro Marcel. Tantum abes à per-
fectione maximorum operum, ut fundamen-
ta, quæ cogitas, nondum jeceris. Pro Archia:
Saxa & solitudines voci respondent: bestia
sæpe immanes cantu flectuntur atque consi-
stunt: nos instituti rebus optimis, non poeta-
rum voce moveamur? 7. Ver. Gradatio il-
la est à minoribus. Facinus est, vincire civem
Romanum: scelus, verberare: propè parrici-
dium, necare: quid dicam, in crucem tollere?
Finguntur etiam minora. Virgil. Ecl. I.

Antè leves ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces:
Antè pererratis amborum finibus, exul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Ti-
grim,

Quàm nostro illius labatur pectore vultus.

2. Philip. O rem non modò visu foedam,
sed etiam auditu! Si inter canam in tuis im-
manibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis
non turpe duceret? in cœtu vero populi Ro-
mani negotium publicum gerens, magister
equitum, cui ructare turpe esset, is vomens
frustis esculentis vinum redolentibus, gre-

mium suum & totum tribunal implevit.

De Similibus. . C A P. XXI.

ADhuc comparatio in quātitate fuit, sequitur comparatio in qualitate, quā res comparatæ quales dicuntur: nēpe similes aut dissimiles. Similia sunt, quorum est eadem qualitas: similitudo proportio dicitur, ut similia proportionalia. Notæ similitudinis quæ vno verbo concluditur, sunt, Similis, Effigies, More, Instar, Tanquam, Sicuti: tum negatio dissimilitudinis, Haud secus, non aliter. i. Æneid.

Os humerosque Deo similis ----

9. Phil. *Quanquam nullum monimentum clarius Servius Sulpicius relinquere potuit, quā effigiem morum suorum virtutis, constantia, pietatis, ingenii, filium.*
i. Trist.

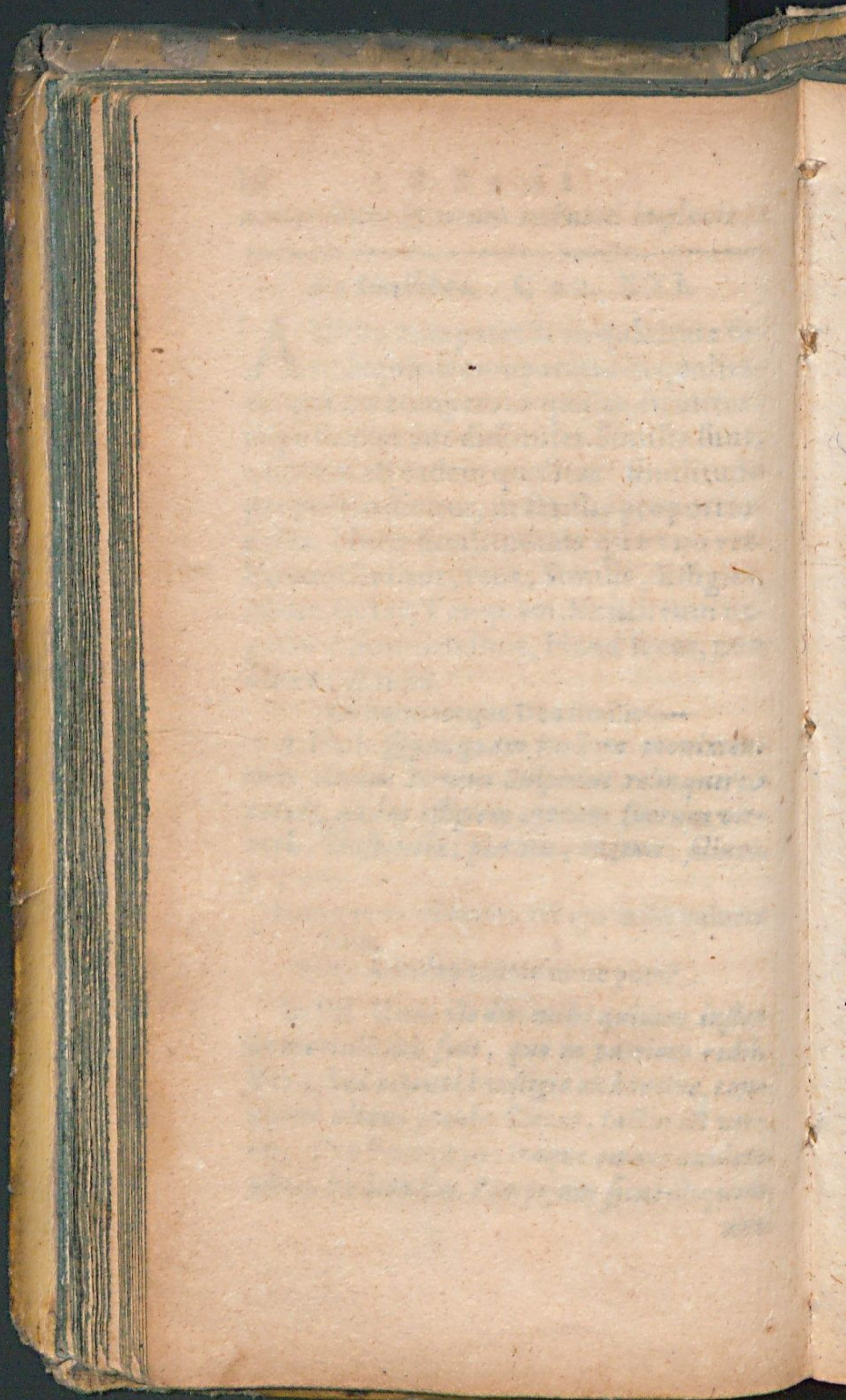
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,

Solus Achilleo tollere more potest.

In Pis. *Unus ille dies mihi quidem instar immortalitatis fuit, quo in patriam redii. Ver. i. Sed repente ē vestigio ex homine, tanquam aliquo poculo Circa, factus est verres. Pro Pompejo: Itaque omnes quidem hūc in his loois Cn. Pompejum sicut aliquem*

mor.

non ex hac urbe missum, sed de coelo delapsum intuentur. 3. Æneid.

Haud secus ac iussi, faciunt: ---

Terent. in Phor.

Ego isti nihilo sum aliter, ac fui.

Similitudinis partes deinceps explicantur, & quidē disiuncte vel continue.

Similitudo disjuncta est, quando termini quatuor re ipsa distinguuntur. Ecl. 5.

Tale tuum carmen nobis diuine poera,

Quale sopor fessis in gramine.

Carmen ad auditorem, ut sopor ad fessum, termini quatuor distincti sunt.

Ad Frat. 1. *Quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis: sic sapientissimi viri, fortuna impetum persape superare non possunt. Hic quatuor sunt item termini, ut gubernator ad tempestatem, sic sapiens ad fortunam. 1. Trist.*

Scilicet vt fulvum spectatur in ignibus aurum:

Tempore sic duro est inspicienda fides.

Cicer. 2. Phil. *Sed nimirum ut quidam morbo & sensus stupore suavitatem cibi non sentiunt: sic libidinosi, avari, facinorosi, vera laudis gustum non habent. Virgil. fecerat hos versus:*

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:

Divisum imperium cum Iove Caesar habet.

B. 6

Batyllus arrogaverat sibi, præmium-
que magnum erat adeptus. His igitur si-
milibus Batyllum Virgilius ludit:

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores,
Sic vos non vobis nidificatis aves:
Sic vos non vobis mellificatis apes:
Sic vos non vobis vellera fertis oves:
Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Aliquando nulla prorsus est nota. Vir.
Eclog. 2.

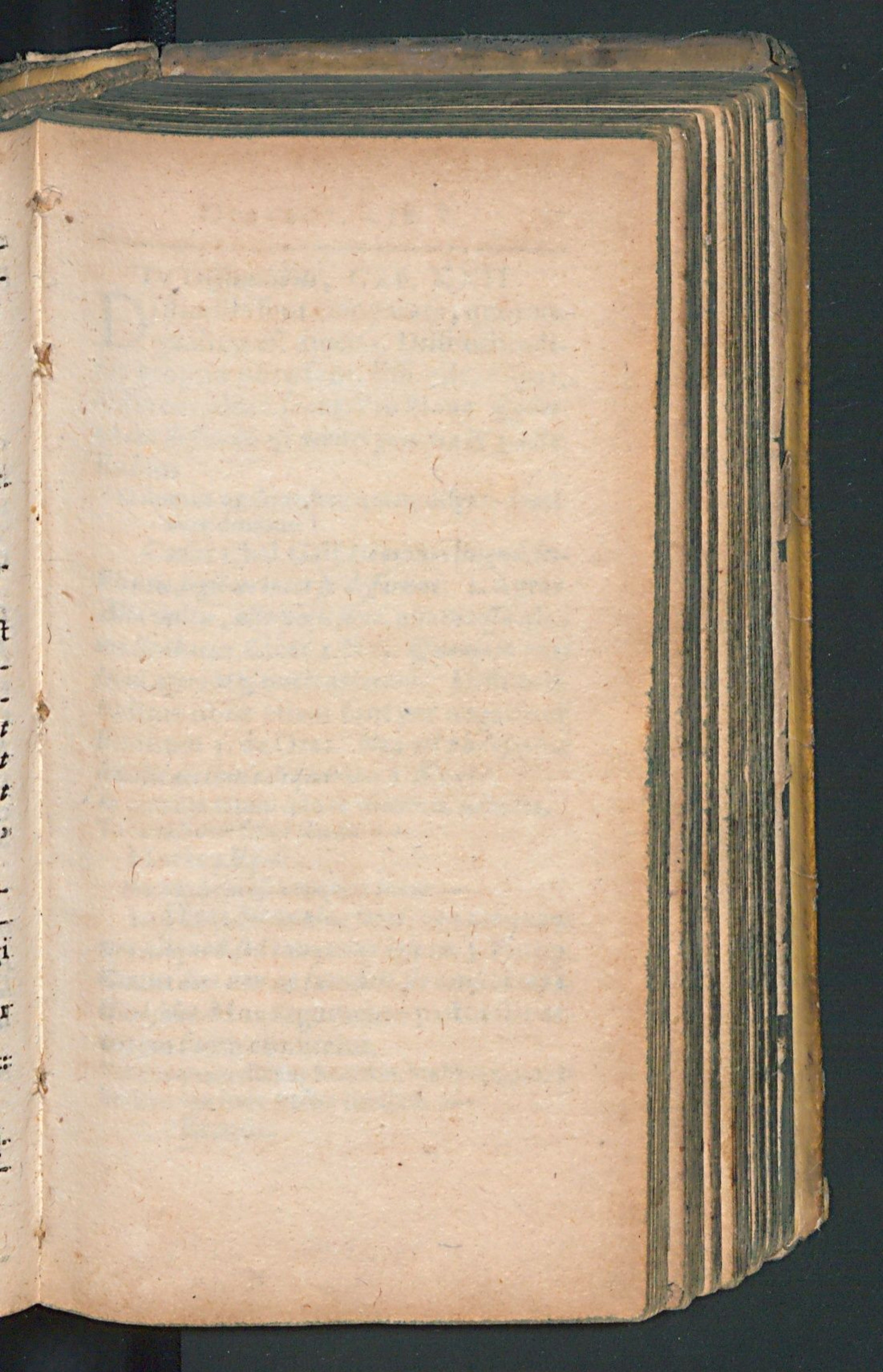
O formose puer, nimium ne crede colori,
Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra legun-
tur.

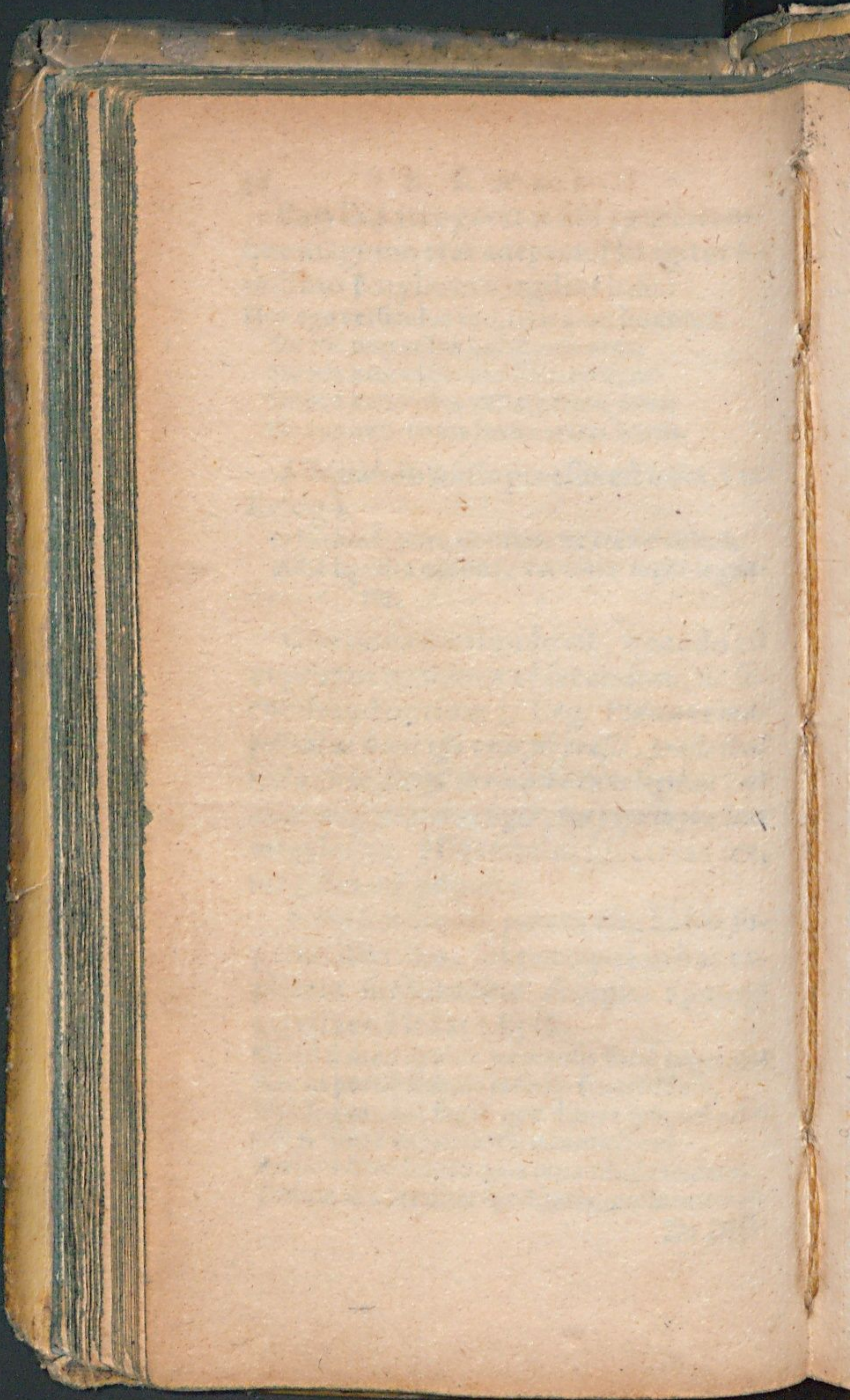
Continua similitudo est, quando est
ut primus terminus ad secundum, sic se-
cundus ad tertium. §. Leg. *Videtisne ma-
gistratus hanc esse vim, ut præsit, præscribat
recta & utilia & conjuncta cum legibus? ut
enim magistratibus leges, ita populo præsent
magistratus.* Hic termini sunt tres: lex,
magistratus, populus.

Ficta similitudo parem vim habet su-
perioribus illis, sed præcipuè in hac ex-
plicata similitudine Æsopici apologi
excellunt. Horat. i. Epist.

Quod si me populus Romanus fortè roges, cur
Nec ut porticibus, sic judiciis fruar iisdem,
Nec sequar, aut fugiã quæ diligit ipse, vel odit:
Olim' quod vulpes agroto cauta leoni
Respondit, referam quia me vestigia terrent,
Omnia te aduersum spectantia, nulla retrorsũ.

De Dissi-

De Dissimilibus, CAP. XXII.

Dissimilia sunt comparata, quorum qualitas est diuersa. Dissimilitudinis propriae notæ sunt, dissimile, dispar, differens, aliud, secus. Pro Planc. *Quantum dissimilis est debitio pecunia & gratia.* Ennius.

O domus antiqua, heu quam dispari dominare domino!

Cæsar 1. bel. Gall. *Hi omnes linguâ, institutis, legibus inter se differunt.* 2. Agrar. *Alio vultu, alio vocis sono, alio incessu esse meditabatur.* Cicer. 2. Nat. *Quoniam coepi secus agere atq; initio dixeram.* Dissimilitudinis notæ etiam sunt per negationem similibus 3. de Orat. *Non est philosophia similis artium reliquarum.* 2. Æneid.

At non ille, fatum quo te mentiris, Achilles,
'Talis in hoste fuit Priamo. -----

Horat. 1. Epist.

Non eadem est atas, non mens -----

1. ad Frat. *Sit anulus tuus, non tanquam vas aliquod, sed tanquam ipse tu.* 3. Philip. *Certus dies non ut sacrificii, sic consilii expectari solet.* Hoc argumento pastor ille errorem suum confitetur.

Urbem quam dicunt Romam, Melibœe, putavi
Stultus ego huic nostræ similem -----

Et mox:

Sic canibus catulos similes, sic matrib. hœdos
Noram: sic parvis componere magna solebam.

Ut nec canibus catuli, nec matribus
hœdi: sic nec Mantua Romæ similis est.
Nota plerunq; nullâ est, & dissimilitudo
plenius explicatur. Quintil. lib. 5. cap. 11.
*Brutus occidit liberos proditionem molien-
tes, Manlius virtutem filii morte mulctavit.*
Catullus:

Soles occidere & redire possunt:
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

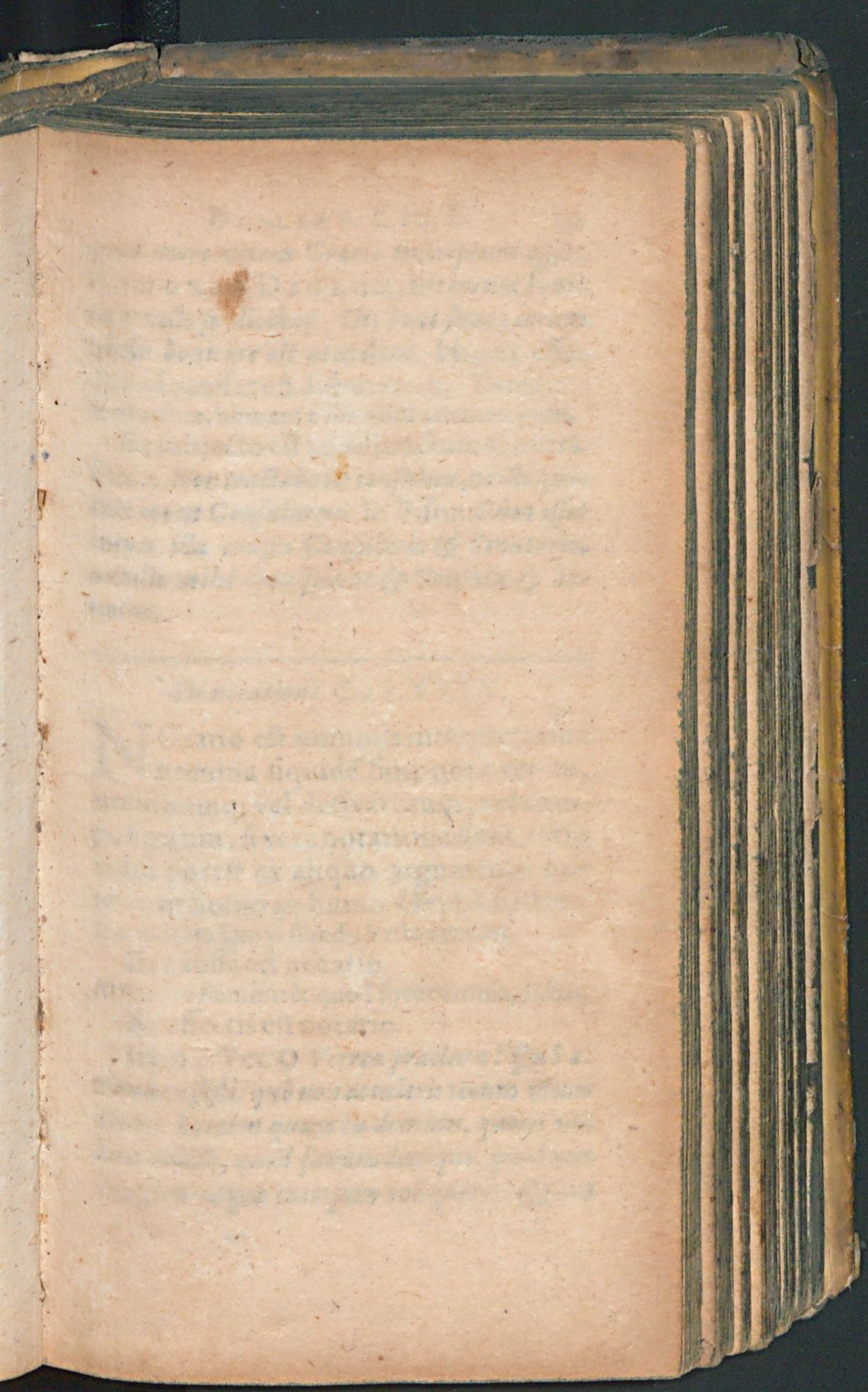
De Conjugatis, CAP. XXIII.

HActenus prima argumenta sunt ex-
posita: sequuntur orta de primis;
quæ perinde sunt ad id quod arguunt,
sicut prima unde oriuntur; ut conjugata
& notatio: distributio & definitio. Con-
jugata, sunt nomina ab eodem princi-
pio variè deducta, ut justitia, justus, ju-
sté. In conjugatis symbolum est con-
sentaneorum argumentorum. Propert-
tius lib. 2.

Libertas quoniam nulli jam restat amanti;

Nullus liber erit, si quis amare velit.

Hic libertas, causa est, cur sis liber.
Cic. 3. de Nat. Deorum, cum de Dionysio
Tyranno loquitur: *Jam mensas argenteas
de omnibus delubris jussit auferri, in quibus
quod*

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

quod more veteris Græcia inscriptum esset.
 BONORUM DEORUM, uti eorum boni-
 tate velle se dicebat. Dii boni sunt: eorum
 igitur bonitate est utendum. Hic ex effe-
 ctis ad causas est disputatum. Teren.

Homo sum, humani á me nihil alienum puto.

Ex subjecto est ad adjunctum. Contrà
 Phil. 2. Non tractabo ut consulem, ne ille qui-
 dem me ut Consularem. In Pison. Cùm esset
 omnis illa causa Consularis & Senatoria,
 auxilio mihi opus fuerat & Consulis & Se-
 natus.

Denotatione. CAP. XXIV.

NOtatio est nominis interpretatio:
 nomina siquidē sunt notæ rerum,
 nominumq; vel derivatorum, vel com-
 positorum; si vera notatione fiant, ratio
 reddi potest ex aliquo argumento pri-
 mo: ut homo ab humo. Ovid. 6. Fastor.
 Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.

Ex causa est notatio.

At focus á flammis & quod fovet omnia, dictus.

Ex effectis est notatio.

Item 4. Ver. O Verrea præclara! Quò e-
 nim accessisti, quò non attuleris tecum istum
 diem? Etenim quam tu domum, quam vr-
 bem adiisti, quod fanum denique, quod non
 eversum atque extersum reliqueris? Quare

appellentur sané ista Verrea, quæ non ex nomine, sed ex moribus, naturaq; tua constituta esse videantur. Ex effectis item est notatio. Ovid. i. Fast. (est:

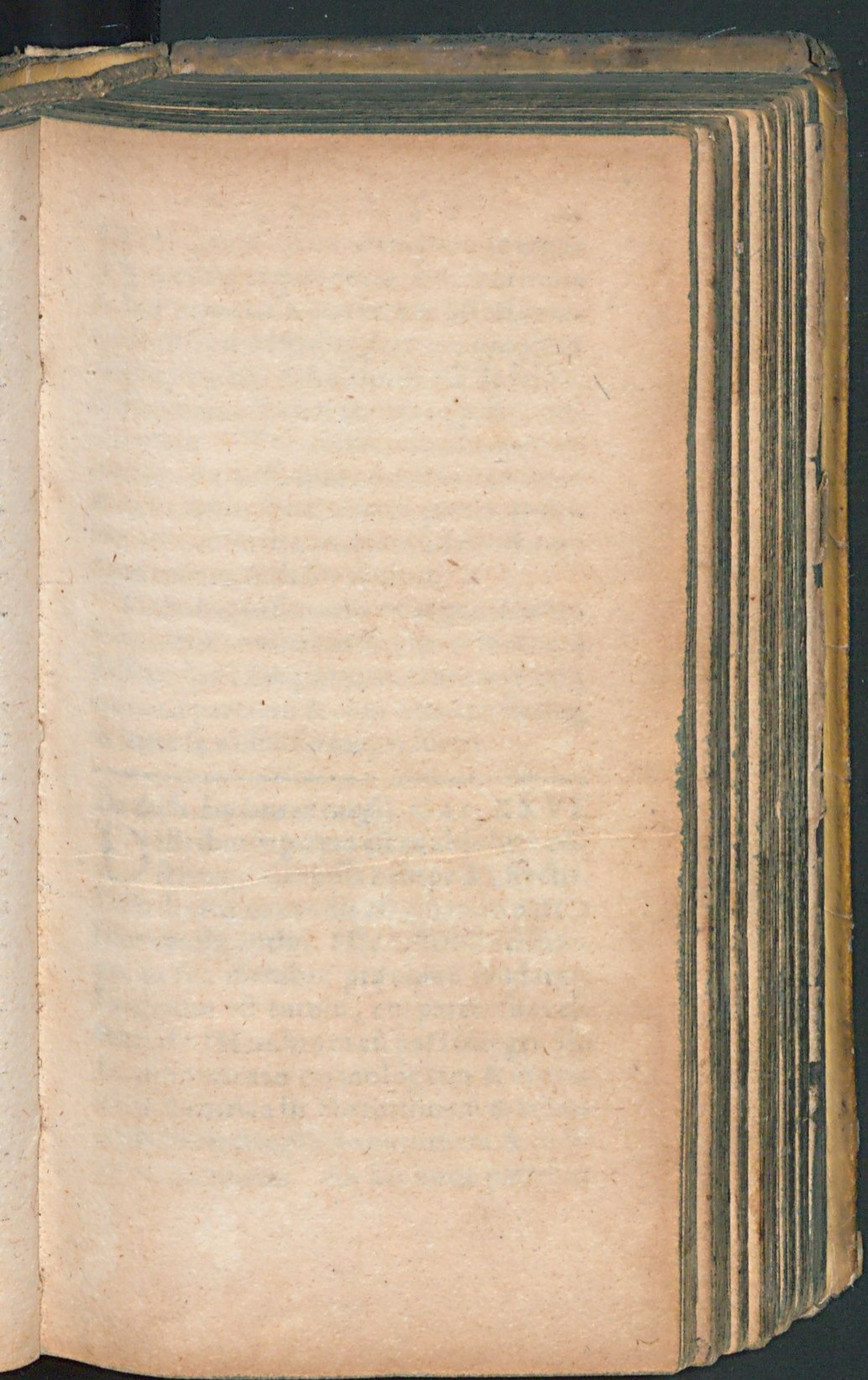
*Prima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc
Nomine clausa aperit, claudit aperta suo.*

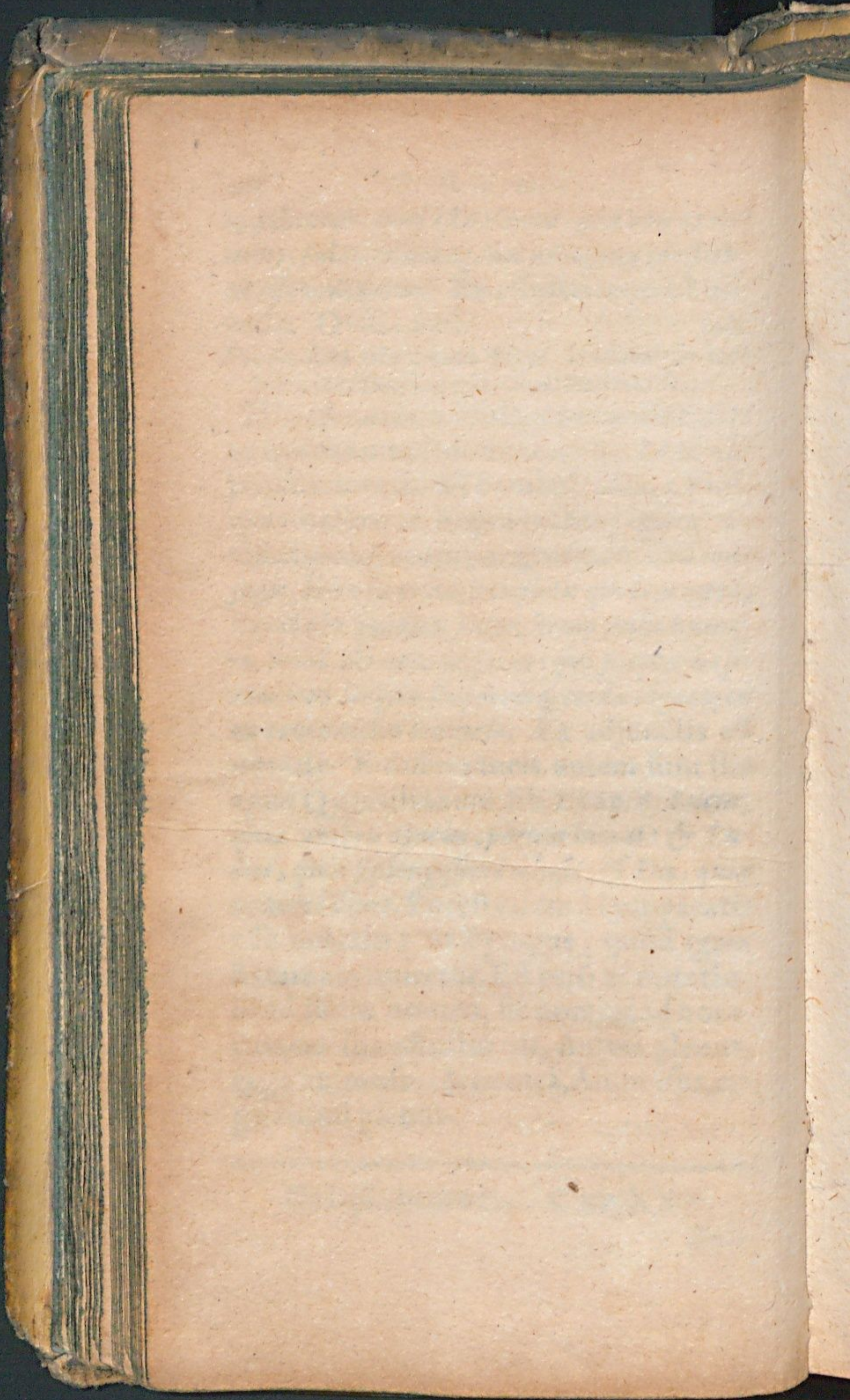
Hic est notatio é subjecto cardine, circa quem numen deæ exercetur. At ex adjunctis notatio est Bambalionis, 2. Phil. quia balbus & stupidus: hinc igitur cavillatio in Antonium generum: *Tua conjugis, bona fœmina, locupletis quidem certé, Bambalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius: qui propter hæsitantiam lingua stuporemq; cordis cognomen ex contumelia traxerit.* Ex adjunctis est notatio. E dissentaneis autem sunt illa apud Quintilianum lib. i. cap. 6. *Lucius, quia umbra opacius, parum lucoat: & Ludus, quia sit longissimé á lusu: & Dis, quia minimé dives.* Potest etiam é comparatis esse notatio: ut Pyropus, quód ignis flammam imitetur. Est veró ut notationi ad suum nomen, sic nomini ad notationem sua affectio: ut, Animi plenus, ergo animosus: & contrá, Animosus, ergo animi plenus.

De Distributione. CAP. XXV.

Reli-

Reliquum est ex ortis aliunde argumentis argumentum distributionis & definitionis: in qua utraq; affectio reciprocationis est, illic partium omnium cum toto; hinc definitionis cum definito. Distributio est, cum totum in partes distribuitur. Totum est, quod continet partes. Pars est, quæ continetur a toto. Atq; ut distinctio totius in partes, *Distributio*: sic collectio partium ad constituendum totum, *Inductio* dicitur.

Distributio sumitur ex argumentis totius quidem consentaneis, inter se autem dissentaneis. Itaq; tanto accuratior erit, quanto partium & cum toto consensio, & inter se dissensio major fuerit.

De Distributione ex causis. CAP. XXVI.

Distributio prima est ex absolute consentaneis, causis nempe & effectis. Distributio ex causis est, quando partes sunt causæ totius. Hinc distributio integri in sua membra præcipue laudatur. Integrum est totum, cui partes sunt essentielles: Membrum est pars integri. Sic Grammatica in etymologiam & syntaxin; Rhetorica in elocutionem & actionem; Dialectica in inventionem & iudicium dividitur. Ab his enim partibus

artes illę constituuntur. Hęc distributio principalis est, cū rei longioris explicatio suscipitur i. Georg.

Quid faciat latus segetes, quo sidere terram
Vertere (Mæcenas) ulmisque adungere vites
Cōueniat; quæ cura boum, quis cultus habēdo
Sit pecori, atque apib. quanta experiētia parcis;
Hinc canere incipiam.

Cic. pro Mur. *Intelligo* (iudices) *tres totius accusationis partes fuisse: & earum unam in reprehensione vitæ, alteram in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus esse versatam.* Quin etiam aliter tractatur hoc argumenti genus, vel à partibus ad totum, vel à toto ad partes. Catull.

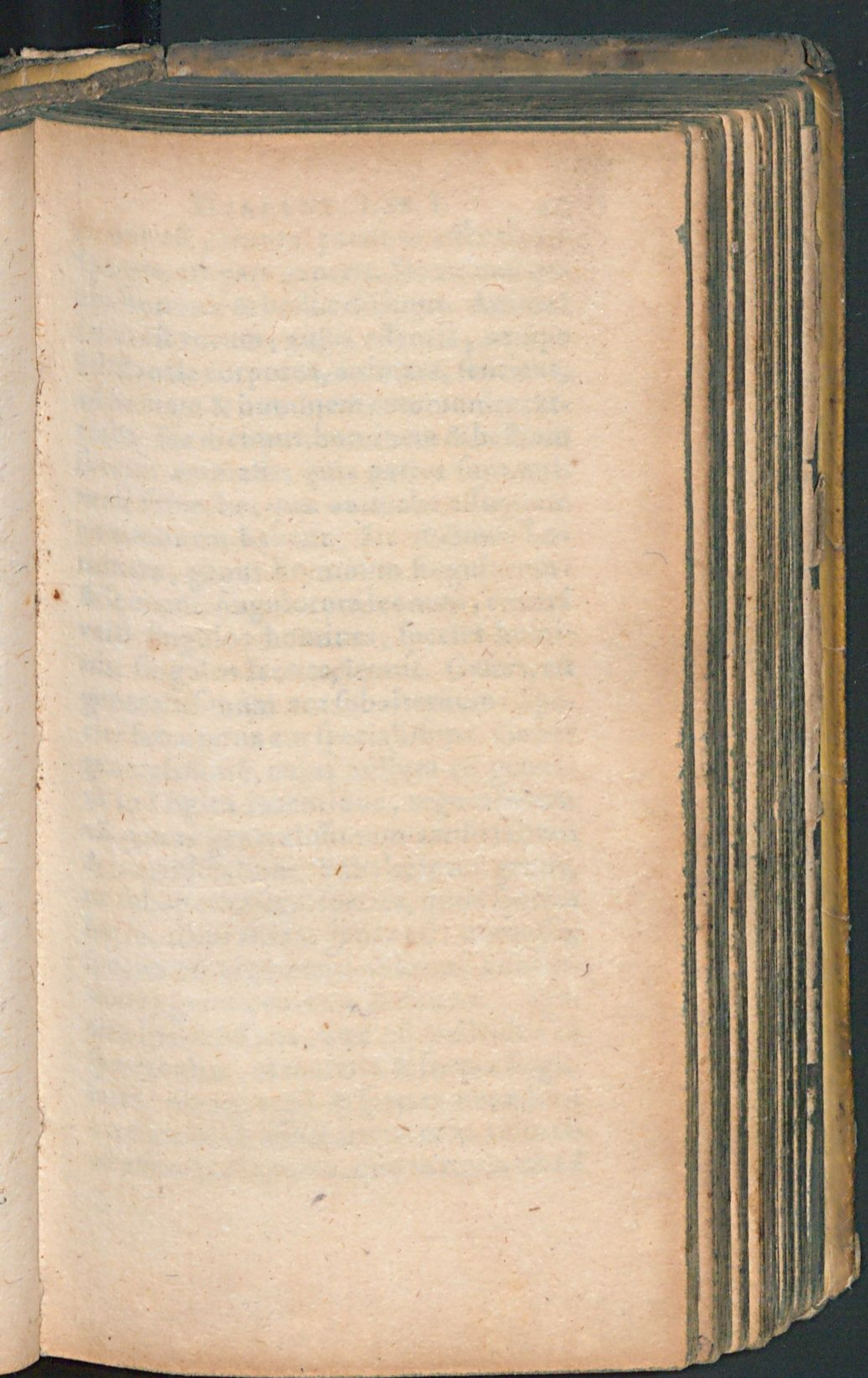
Quintia formosa est multis; mihi cādida, lōga,
Recta est: hæc ego sic singula confiteor:
Totum illud, formosa, nego: nā nulla venustas,
Nulla in tam magno est corpore mica salis.
Lesbia formosa est: q̄ cū pulcherrima tota est.
Tum omnib. una omnes, furripuit Veneres.

De distributione ex effectis, vbi de Genere & Specie, CAP. XXVII.

Distributio ex effectis, est quando partes sunt effecta: ut, in nauī nau-
tæ alii malos scandūt, alii per foros cur-
sitant, alii sentinam exhauriunt, guber-
nator autem clavū tenet in puppi. Dis-
tributio generis in species hīc excellit.

Genus

Genus est, totum partibus essentialibus: Species, est pars generis. Sic animal genus hominis & bestiae dicimus. Animal enim est totum, cujus essentia, nempe substantia corporea, animata, sentiens, ad bestiam & hominem communiter attingit. Sic dicimus, hominem & bestiam species animalis; quia partes sunt animali subiectae, quae animalis essentiam communem habent. Sic dicimus hominem, genus hominum singulorum: & leonem, singulorum leonum, contra vero singulos homines, species hominis: singulos leones, leonis. Genus, est generalissimum aut subalternum: Species subalterna aut specialissima. Genus generalissimum, cujus nullum est genus: ut in Logica inventionem, argumentum est genus generalissimum artificialium & inartificialium. Subalternum genus, ut subalterna item species, quod species hujus, illius autem genus est: ut causa, species est argumenti absolute consentanei, genus materiae & formae. Species specialissima, quae est individua in species alias, ut materia & forma singulares. Genus vero & species notae sunt causarum & effectorum: ut in animali est essentia corporea, quae materia est ad

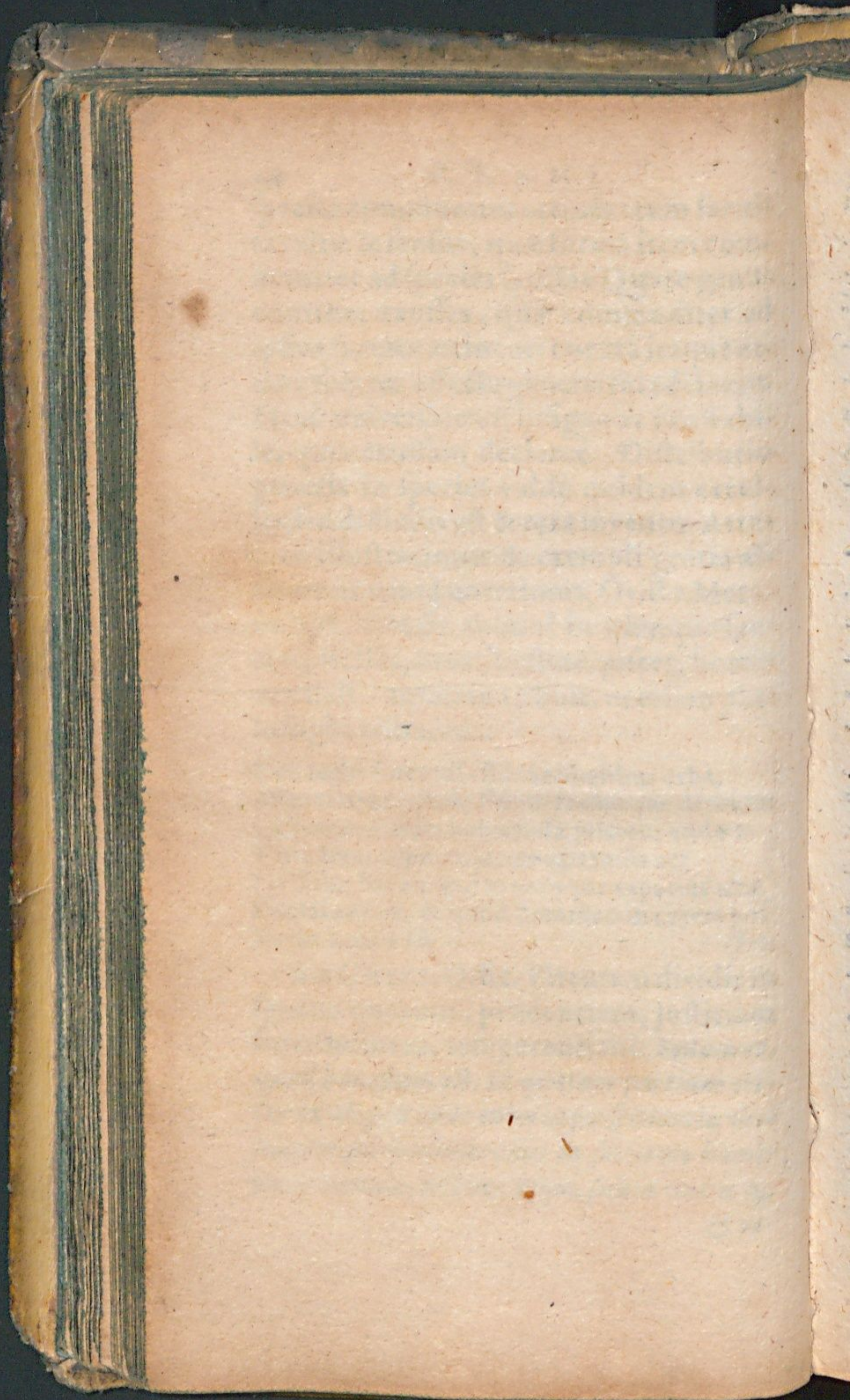
species communiter attinēs : tum facultas vitæ & sensus , quæ forma item communiter ad species spectat. Quare genus continet causas , quæ communiter ad ipsius species attinent: contrâ itaque etiam species effecta generis sui cōtinent. Hinc universale est insigne ac præstabile, quia causam declarat. Distributio generis in species valdè quidem excellit, sed difficilis est & rara inventu. Attamen illustrationis & exempli gratia afferemus, quod poterimus. Ovid. i. Metamorph. dividit animal in quinque species, stellas, aves, bestias, pisces, homines: stellis animam tribuit, ut etiam philosophi tribuere:

Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
 Astra tenent caeleste solum formæque deorum:
 Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ :
 Terra feras cepit, volucres agitabilis aer
 Sanctius his animal mentisque capacius altæ
 Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poss
 Natus homo est --- (set.

Sic Cicer. i. Offic. Virtutem dividit in species quatuor, prudentiam, justitiam fortitudinem, temperantiam. Sed omne, quod honestum est, id quatuor partium oritur ex aliqua : aut enim in perspicientia veri solertiaque versatur; aut in societate hominum tuenda, tribuendoque suum unicuique.

Ere.

s
d
n
o
f
t
n
n
n
i
i
n

Et rerum contractarum fide; aut in animi
 excelsi atque invicti magnitudine ac robore;
 aut in omnibus qua sunt, quaque dicun-
 tur, ordinis Et modo, in quo inest modestia Et
 temperantia.

Distributio generis in formas specie-
 rum eadem est; quia formæ cum genere
 constituunt suas species: ut, animalium
 aliud loquens, aliud mutum. Genus &
 species non solum tractatur hac simpli-
 ci diuisionis formula, sed etiam separa-
 tim alterum ex altero. Pro Archia; *Ac ne*
quis à nobis hoc ita dici fortè miretur, quòd
alia quadam in hoc facultas sit ingenii, atq;
hec dicendi ratio aut disciplina: nec nos qui-
dem huic cuncti studio penitus unquã dediti
suimus. Etenim omnes artes, quæ ad huma-
nitatem pertinent, habent quoddã commu-
ne vinculum, Et quasi cognatione quadam
inter se continentur. Ars, est genus: poëtica
& eloquentia, sunt species. Contrã ge-
nus tractatur per species: ut 4. de Trist.

Materiamque tuis tristem virtutibus imple:

Ardua per præcepta gloria vadit iter.

Hæc tora quis nosset, felix si Troia fuisset?

Publica virtutis per mala facta via est:

Ars tua, Tiphys, iacet, si nõ sit in æquore fluctus:

Si valeant homines, ars tua, Phœbe, jacet

Quæ latet, inque bonis cessat non cognita re-
 bus,

Apparet virtus, arguiturque malis.

Exempla igitur specialia suo generi accommodata, sunt hujus loci. 7. ad Attic. *Urbem tu relinquas? ergo idem, si Galli venirent? Non est (inquit) in parietibus Respublica, at in aris & focis. Fecit idem Themistocles: fluctum enim totius barbarie, ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum ferè post quinquagesimum, cum præter mœnia nil teneret: nostri olim urbe reliqua capta; arcem tamen retinuerunt.*

De Distributione è subjectis. CAP. XXVIII.

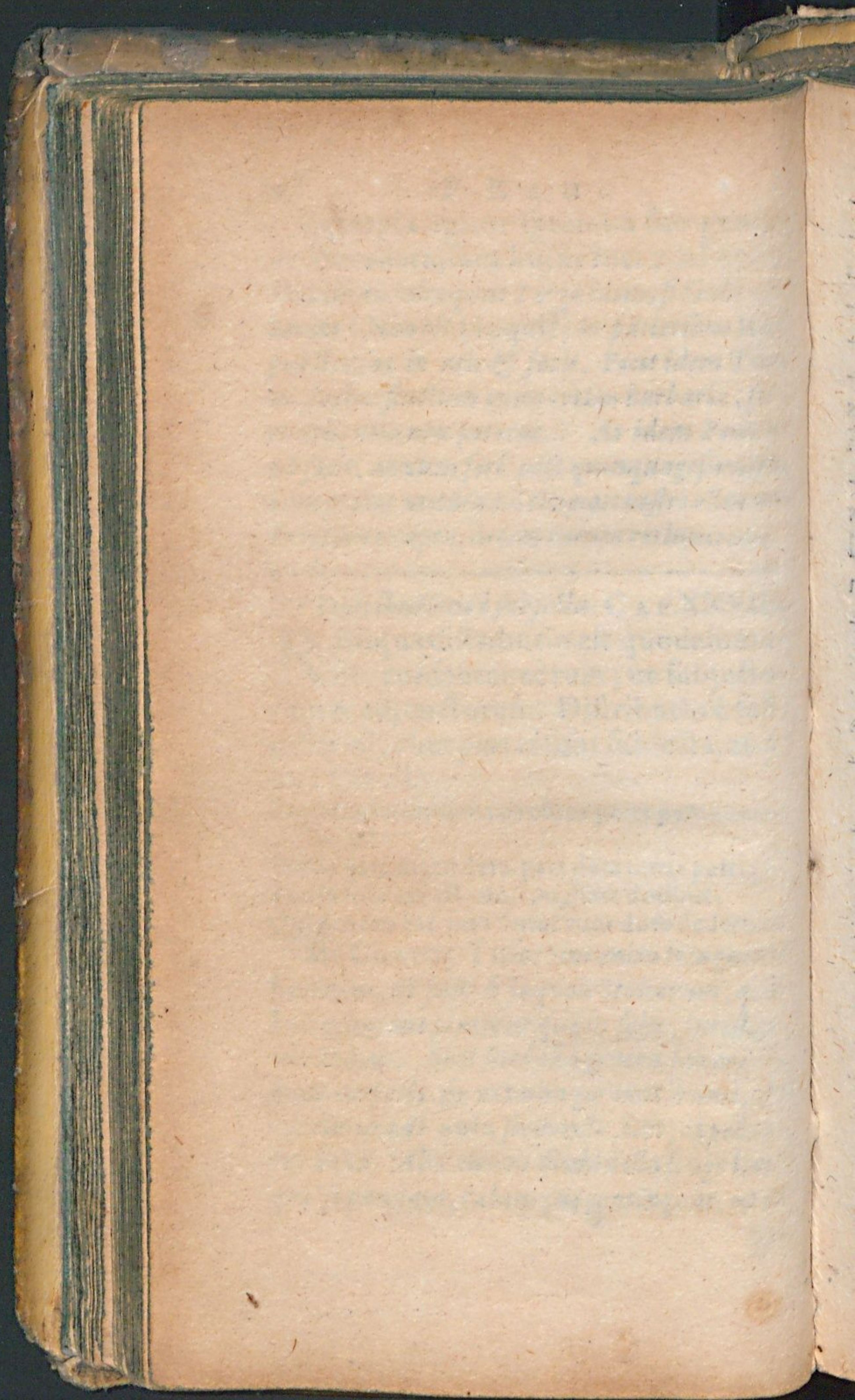
Reliqua distributio est quodammodo consentaneorum, ut subjectorum & adjunctorum. Distributio è subjectis est, cum partes sunt subiecta, ut apud Catull.

Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est:

Tertia pars matri data, pars data tertia patri:
Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
Qui genero sua jura simul cum dote dederunt.

Sic Cicero 5. Tusc. *Sint enim tria genera bonorum, ut jam à laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus quàm soleo, intelligo, recedamus. Sint sanè illa genera bonorum, dum corporis & externa jaceant humi, & tantummodo quia sumenda sunt, appellantur bona. Alia autem divina illa longè lateque se pandant, calumque contingant; ut ea*
qui

ri
c.
e-
es-
e-
rr-
les
m,
r-
e.
-
II.
o-
o-
b-
a-
-
at.
ra
i-
o,
n,
g
z-
c-
a
ii

qui adeptus sit, cur eum beatum modo, & non beatissimum dixerim?

De distributione ex adjunctis,

CAP. XXIX.

Distributio ex adjunctis est, quando partes sunt adjuncta: ut hominum alii sani, alii ægri: alii divites, alii pauperes. Sic Virgil. I. Georgic. mundum dividit in quinque partes, mediam torridam, duas extremas frigidas, & reliquas duas temperatas.

Quinque tenent cælum zonæ: quarum una corusco

Semper sole rubens, & torrida semper ab igni:

Quam circum extremæ dextra lævaque trahuntur.

Cærulea glacie concreta, atque imbribus atris:

Has inter mediamque duæ mortalibus ægris

Munere concessæ divûm. -----

Cæsar I. bel. Gal. *Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celta, nostra Galli appellantur.*

De Definitione, CAP. XXX.

Definitio est cùm explicatur quid res sit, eaque vicissim definito argui potest. Definitio est perfecta aut imperfecta: illa, propriè *definitio*: hæc, *descriptio* dicitur. Definitio perfecta, est

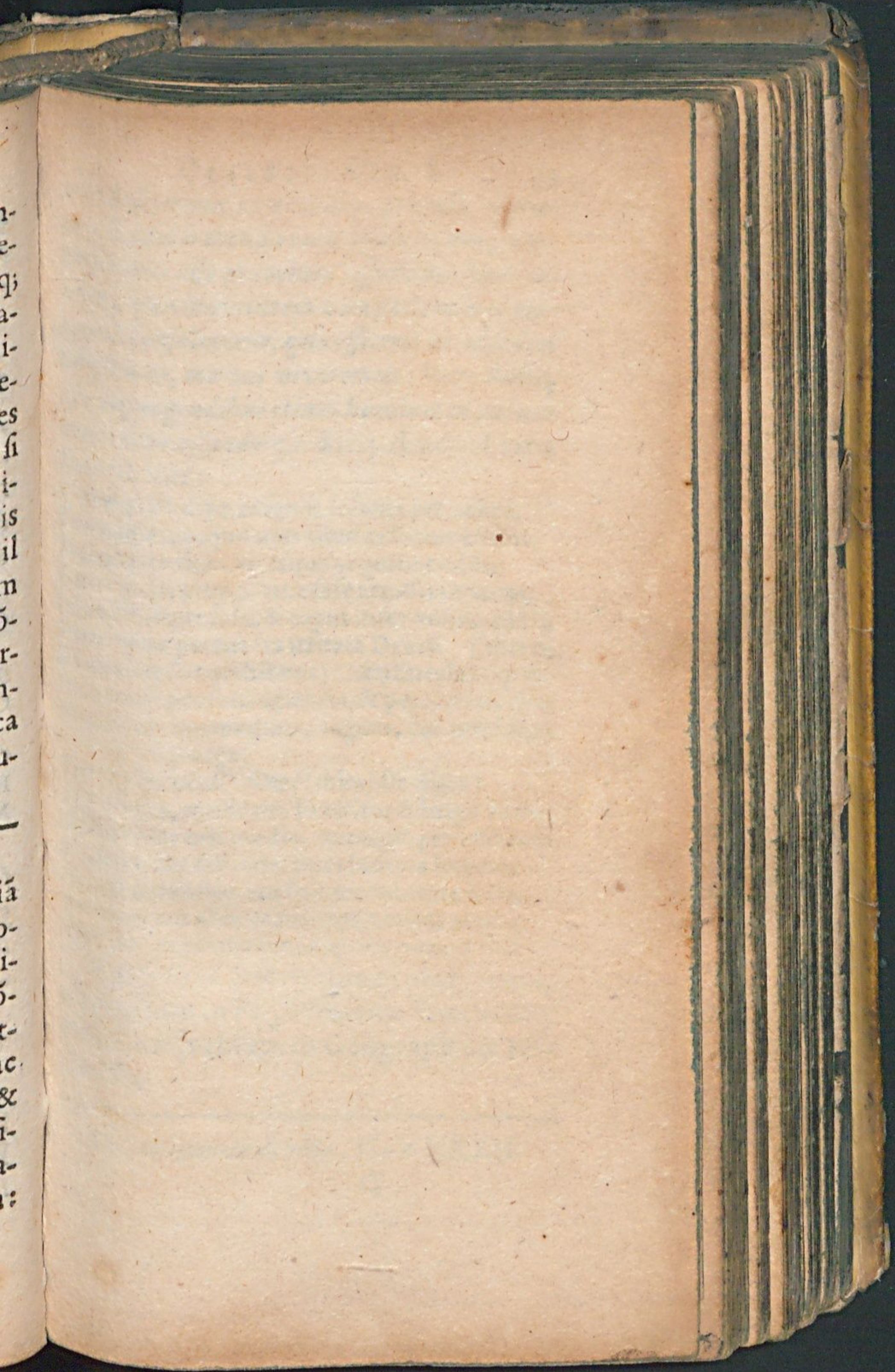
definitio constans é solis caussis essentiam constituentibus: quales caussæ genere & formâ comprehenduntur. Atq; hoc modo definitur homo, animal rationale: nempe genere (animal) intelligimus (ut dictum est) essentiam corpoream plenam vitæ & sensus, quæ materies hominis est, & pars formæ: cum qua si addas (rationale) totam formam hominis comprehendes, vitæ, sensus, rationis facultate. Itaq; perfecta definitio nihil aliud est, quam universale symbolum caussarum essentiam rei & naturam constituentium. Tales definitiones sunt artium: Grammatica est ars bené loquendi: Rhetorica bené dicendi: Dialectica bené differendi: Arithmetica bené numerandi: Geometria bené metiendi.

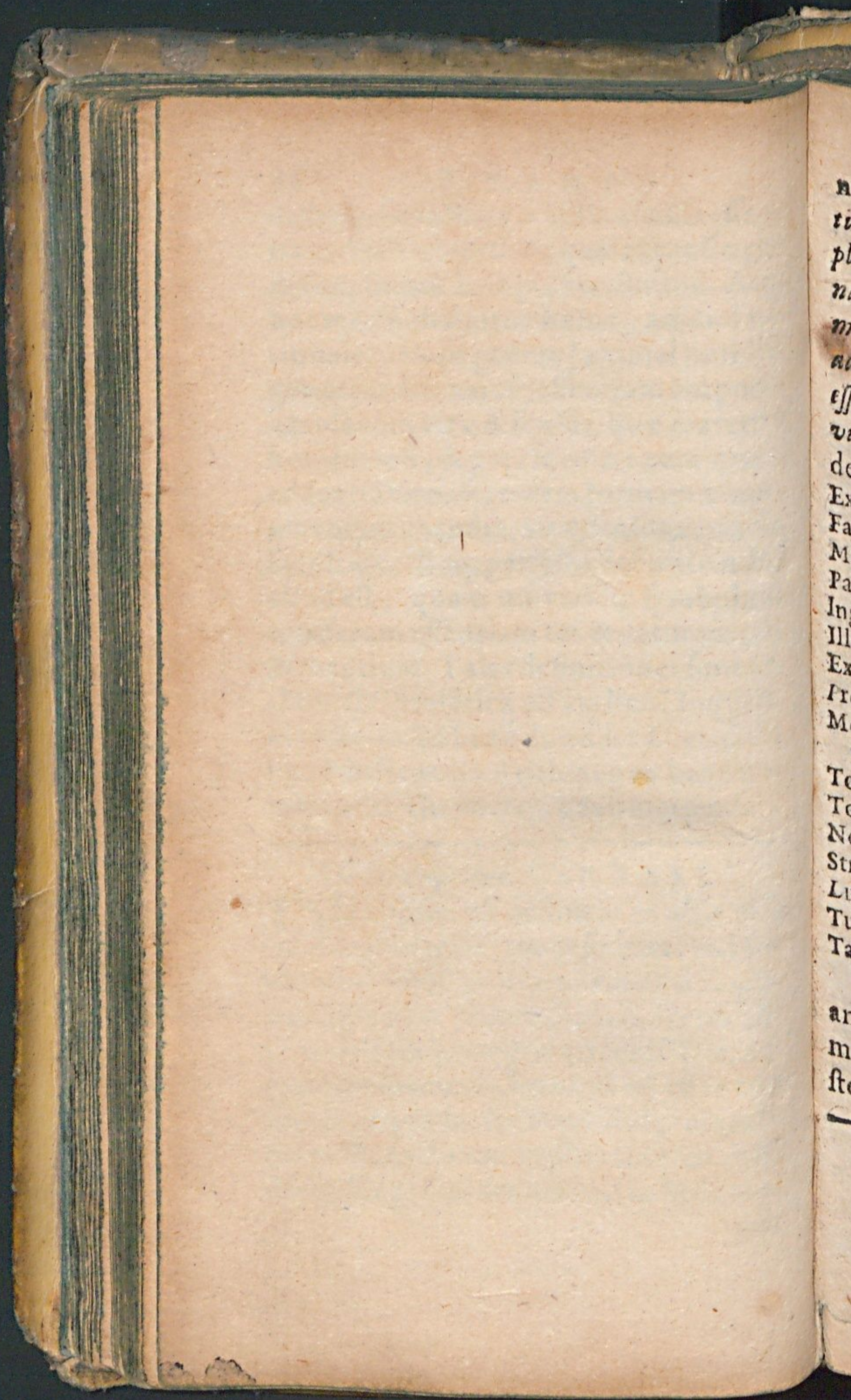

De Descriptione. CAP. XXXI.

Descriptio est definitio ex aliis etiã argumentis rem definiens: vt, Homo est animal mortale, capax disciplinæ. Hic cum aliqua causa miscetur cõmunis, itemq; propria circumstãtia. Atque hæc succincta breuitas nõ est in hac specie perpetua, sed sæpe illustriorem & magnificentiorem explicationem desiderat. Sic gloria describitur in Miloniana:

n-
e-
q;
a-
i-
e-
es
fi
i-
is
il
n
ö-
r-
n-
ca
i-
-
ia
o-
i-
ö-
t-
c.
&
i-
n-
t:

na
tus
pl
na
m
ad
ess
vi
de
Ex
Fa
Mo
Pa
Ing
illa
Ex
Pro
Mo
To
To
No
Str
Lu
Tu
Ta
an
m
sto

na: Sed tamen ex omnibus premiis virtutis, si esset habenda ratio premiorum, amplissimum esse premium, gloriam: hanc usnam, qua brevitatem vitæ & posteritatis memoria consolaretur, qua efficeret ut absentes adessemus, mortui viveremus: hanc denique esse, cujus gradibus etiam homines in cœlum videantur ascendere. Sic 4. Æneid. Fama describitur:

Extemplo Libyæ magnas it fama per urbes,
 Fama malum, quo non aliud velocius ullum:
 Mobilitate viget, viresque acquirit eundo:
 Parva metu primo, mox sese attollit in auras,
 Ingrediturque solo, & caput inter nubila cõdit.
 Illam terra parens ira irritata Deorũ (rorem
 Extremam (ut perhibent) Cœo Enceladõq; so-
 frogenuit pedibus celerem, & pernicibus alis;
 Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt
 corpore plumæ,
 Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
 Tot linguæ, totidẽ ora sonāt, tot subrigit aures;
 Nocte volat cœli medio, terræque per vmbra
 Stridens, nec dulci declinat lumina somno;
 Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, & magnas territat urbes;
 Tam ficti praviq; tenax, quàm nuncia veri.

Tales sunt descriptiones plantarum, animalium in Phycis; item fluminum, montium, urbium in Geographis & Historicis.

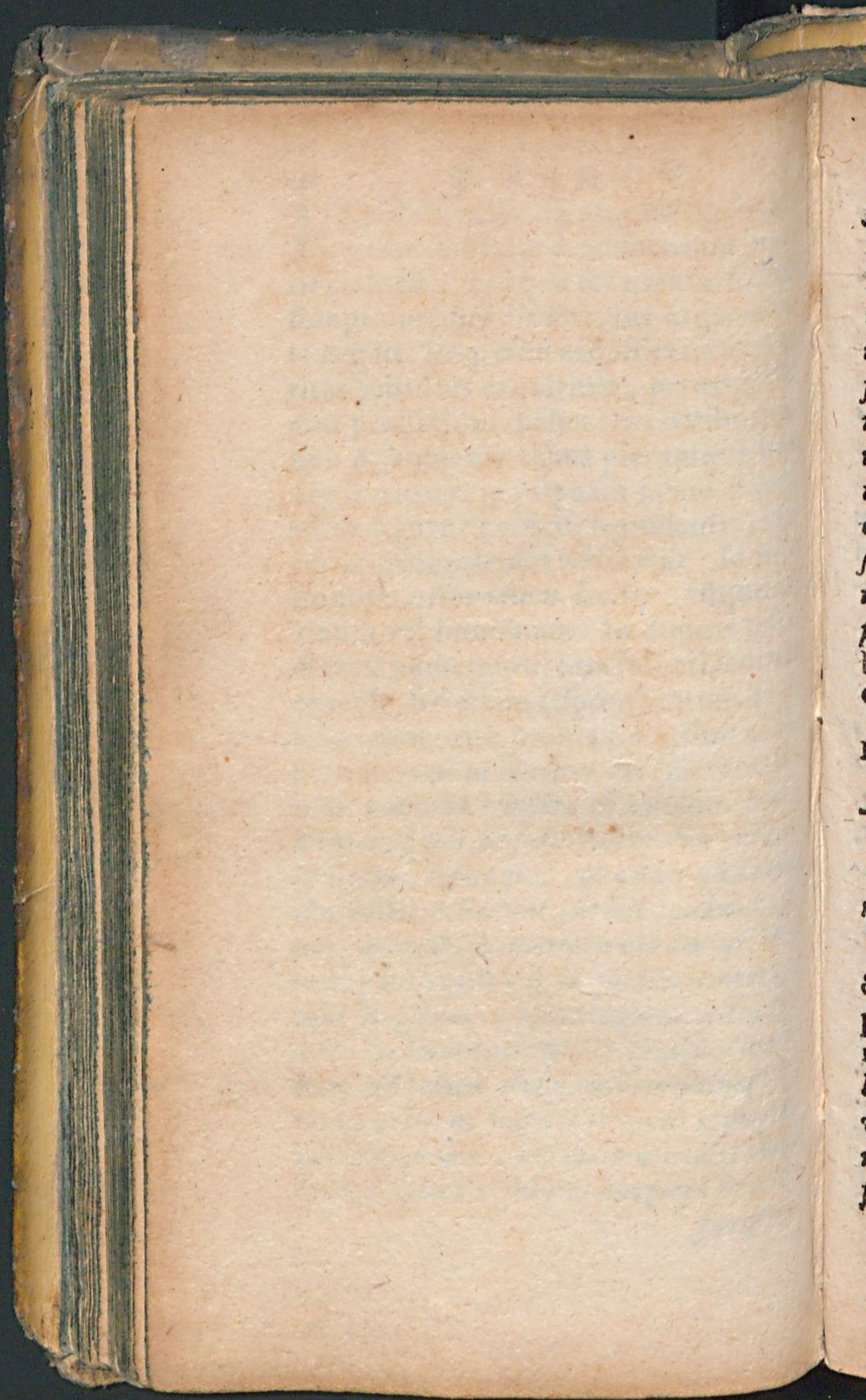

De testimonio divino, CAP. XXXII.

C

EXposito artificiali argumēto, sequi-
 tur inartificiale. Argumentum inar-
 tificiale est, quod non sua natura, sed as-
 sumpta artificialis alicujus argumenti
 vi arguit. Itaq; cū exquisita rerum ve-
 ritas subtilius exquiritur, per exiguam
 vim probationis habet: In civilibus au-
 tem & humanis rebus plerumque hoc
 argumentum præcipuam fidem ē mo-
 ribus arguentis efficit, si prudentia, vir-
 tus & benevolentia adfuerint. Id uno
 nomine *testimonium* dicitur: estque di-
 vinum vel humanum. In diuinis testi-
 moniis numerantur non solum Deorum
 oracula, sed etiam responsa vatum & fa-
 tidicorum: quæ omnia 3. Catilin. adhi-
 bentur. *Nam ut illa omittam* (ait Orator)
visas nocturno tempore ab occidente faces,
ardoremq; celi, ut fulminum jactus, ut ter-
ra motus, ceteraque, quæ ita multa nebis
Consulibus facta sunt, ut hæc, quæ nunc fi-
unt, canere Dii immortales viderentur. De-
inde paulo post: Quo quidem tempore,
cū Aruspices ex tota Hetruria convenis-
sent: cades atque incendia, & legum inter-
itum, & bellum civile ac domesticum, &
totius urbis ac imperii occasum appropin-
quare dixerunt, nisi dii immortales omni-
ratione placati: suo numine propè fata illa
flexissent:

ii-
r-
af-
ti
e-
m
u-
oc
o-
ir-
no
di-
ti-
um
fa-
ni-
or)
es,
er-
bis
fi-
de-
s,
is-
er-
e
in-
ni
lla
nt:

flexissent. Tandem cum dixisset, ut ex Aruspicum responsis ludi facti, & Iovis signum majus factum conversumque ad orientem, tum ait: *Illud veró nonne ita presens est, ut nutu Iovis optimi maximi factum esse videatur? ut cum hodierno mane per forum meo jussu & conjurati & eorum indices in eadem Concordia ducerentur, eo ipso tempore signum statueretur, quo collocato atque ad vos Senatumq; converso, omnia & Senatus & vos (qua erant contra salutem omnium cogitata) illustrata & patefacta vidistis.* Brevius est illud Tibulli:

Quod si vera canunt sacris oracula templis,

Hac illi nostro nomine dicta refer:

Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse

Felix, ac alium desine velle virum.

De testimonio humano legis & sententia.

CAP. XXXIII.

Testimonium humanum est commune aut proprium; commune, ut lex & illustris sententia; legis autem & non scriptae & scriptae testimoniū est pro Milone. Est enim (judices) non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus; ut,

si vita nostra in aliquas insidias, si in vim,
 in tela aut latronum, aut inimicorum inci-
 disse, omnis honesta ratio esset expedienda
 saluus. Et ibidem Quod si duodecim tabu-
 le nocturnum furem quoquo modo, diurnum
 autem si se telo defenderit, interfici impunè
 voluerunt; quis est, qui quoquo modo quis
 interfectus sit, puniendū putes, cum videas
 aliquando gladium nobis ad occidendū ho-
 minem, ab ipsis porrigi legibus? Sententia
 illustris sunt Proverbia: ut, Pares cum
 paribus facilimè congregantur. Spar-
 tam nactus es, hanc exorna. Sunt item
 dicta sapientū, Nosce teipsum. Ne quid
 nimis. Sponde, præsto est detrimentum.
 Proprium testimonium est, ut Platonis
 illud, i. ad Quintum Fratrem: Atq; ille
 quidem princeps ingenii & doctrine Plato,
 tum deniq; fore beatas Respublicas putavit,
 si aut docti & sapientes homines eas regere
 cœpissent; aut qui regerent, omne suum stu-
 dium in doctrina ac sapientia collocassent.
 Talia sunt in Poetis. 6. Æneid.

Discite justitiam, moniti: & ne temnite divos,
 Sic Homericō illo versu:

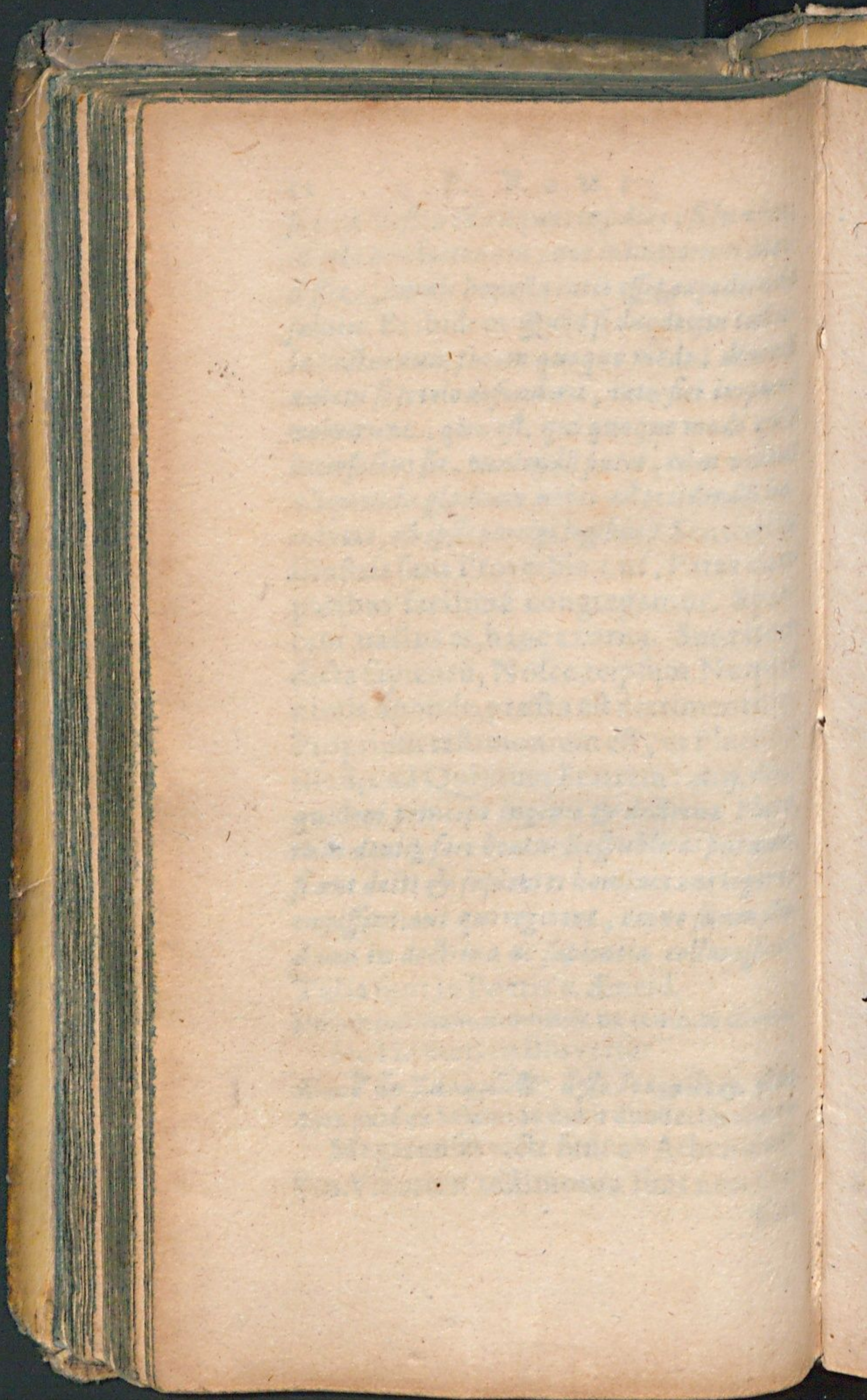
Αἶας δ' ἐκ Σαλαμῖν ὄψην δωδεκάδεκα νῆας.
 Ajax autē ex Salamine duxit duodecim naues.

Megareses victi sunt ab Atheniensibus. Vivorum testimonia sunt non tan-
 tum

ny
e-
da
t-
rā
ne
is
at
o-
a
m
r-
m
id
n.
is
y
o,
it,
e)
ab-
at.
is,
es.
fi-
n-
m

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

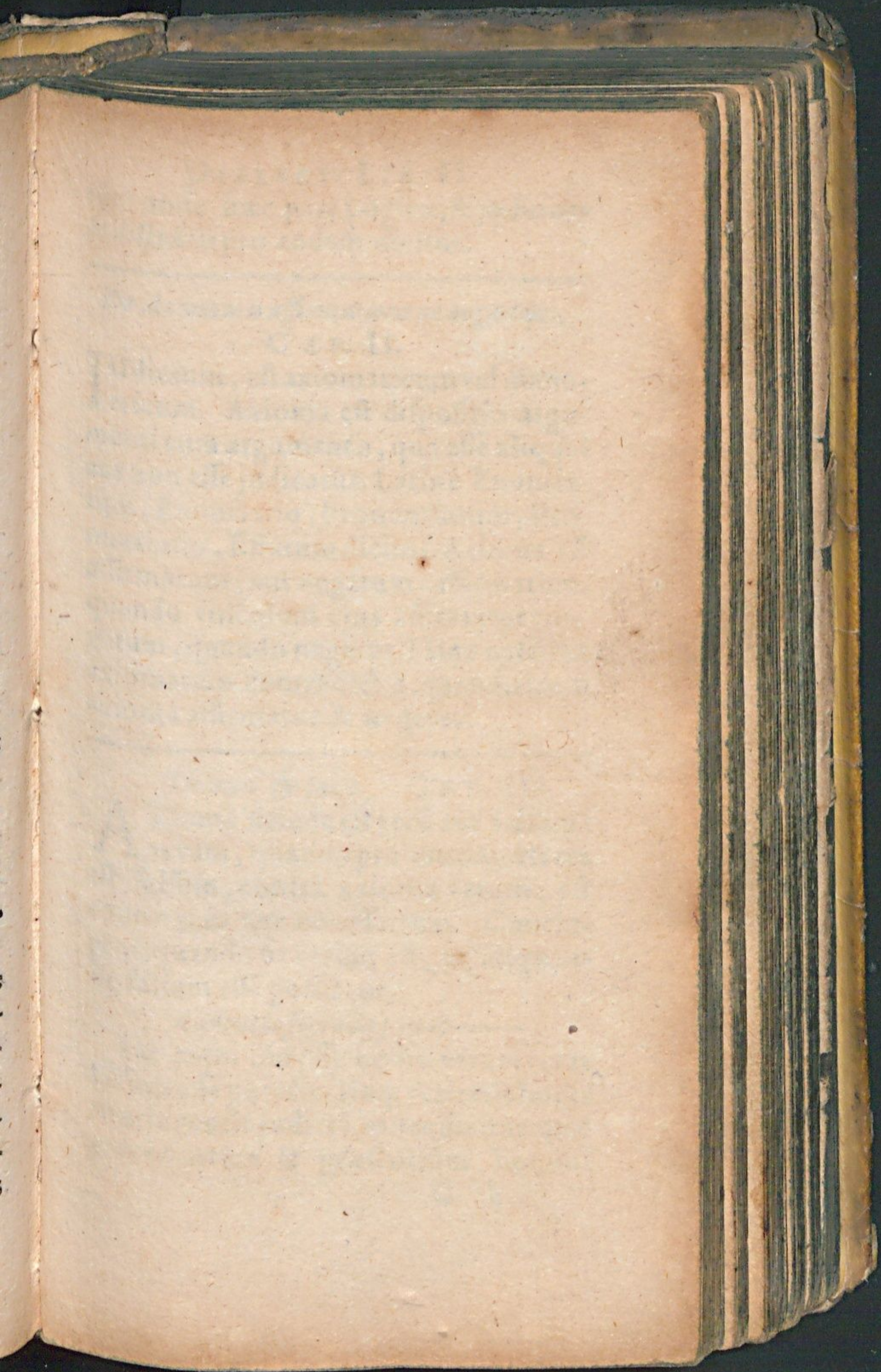

tum cum quaeritur de fundo aut cede & ejusmodi negotio aliquo; sed etiam obligationis, confessionis, jurisjurandi testimonia sunt. Obligationis exemplum est *5. Philip. Audebo etiam obligare fidem meam (P. C.) vobis populoque Romano: quod profecto, cum me nulla vis cogeret, facere non auderem, pertimesceremque in re maxime periculosa opinionem temeritatis: promitto, recipio spondeo (P. C.) Casarem talem semper fore civem, qualis hodie sit, qualemque eum maxime velle & optare debemus. Pignus autem obligatio quaedam est, ut apud Virg. Eclog. 3.*

Vis ergo inter nos quid possit vterque vicissim Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuses, Bis venit ad mulatram, binos alit ubere foetus) Depono; tu dic, mecum quo pignore certes?

Confessio est libera vel expressa tormentis, quae proprie *questio* dicitur. Tale fuit argumentum contra Milonem, quod a Cicerone deridetur. *Age vero, quae erat aut qualis questio? Heus, ubi Ruscio? ubi Casca? Clodius insidias fecit Miloni? Fecit Certa crux. Nullas fecit. Speratas liberas.* Huc etiam referri potest argumentum, quo utimur, cum affirmationis nostrae approbationem & experientiam proponimus. 4. Verr. *Ecquis Volca-*

tur: unde hæc pars Logicæ, & *judicium*
& *dispositio* pro eodem dicitur.

De Axiomatis affirmatione ac negatione,

C A P. II.

Judicium, est axiomaticum vel diano-
leticum. Axioma est dispositio argu-
menti cum argumento, qua esse aliquid
aut non esse judicatur. Latine Enuntia-
tum, Enuntiatio, Pronuntiatum, Pro-
nuntiatio, Effatum dicitur. Axioma, est
affirmatum, aut negatum: affirmatum,
quando vinculum ejus affirmatur: ne-
gatum, quando negatur. Hinc nascitur
axiomatum contradictio, quando idem
axioma affirmatur & negatur.

De vero & falso, C A P. III.

Axioma deinde est verum aut falsum:
verum, quando pronuntiat uti res
est; falsum, contra. Axioma verum, est
contingens aut necessarium. Contin-
gens, quando sic verum est, ut aliquan-
do falsum esse possit: ut,

Audentes fortuna juvat——

Fac enim, id esse hodie verum; cras
falsum esse poterit: Itaque veritatis hujus
contingentis judiciū, *opinio* dicitur: quæ
præteritorum & præsentium homini

certa esse potest, futurorum per naturā non admodum potest, quamvis Deo tēpora omnia præsentia sint. Itaq; Martialis Priscum merito cavillatur :

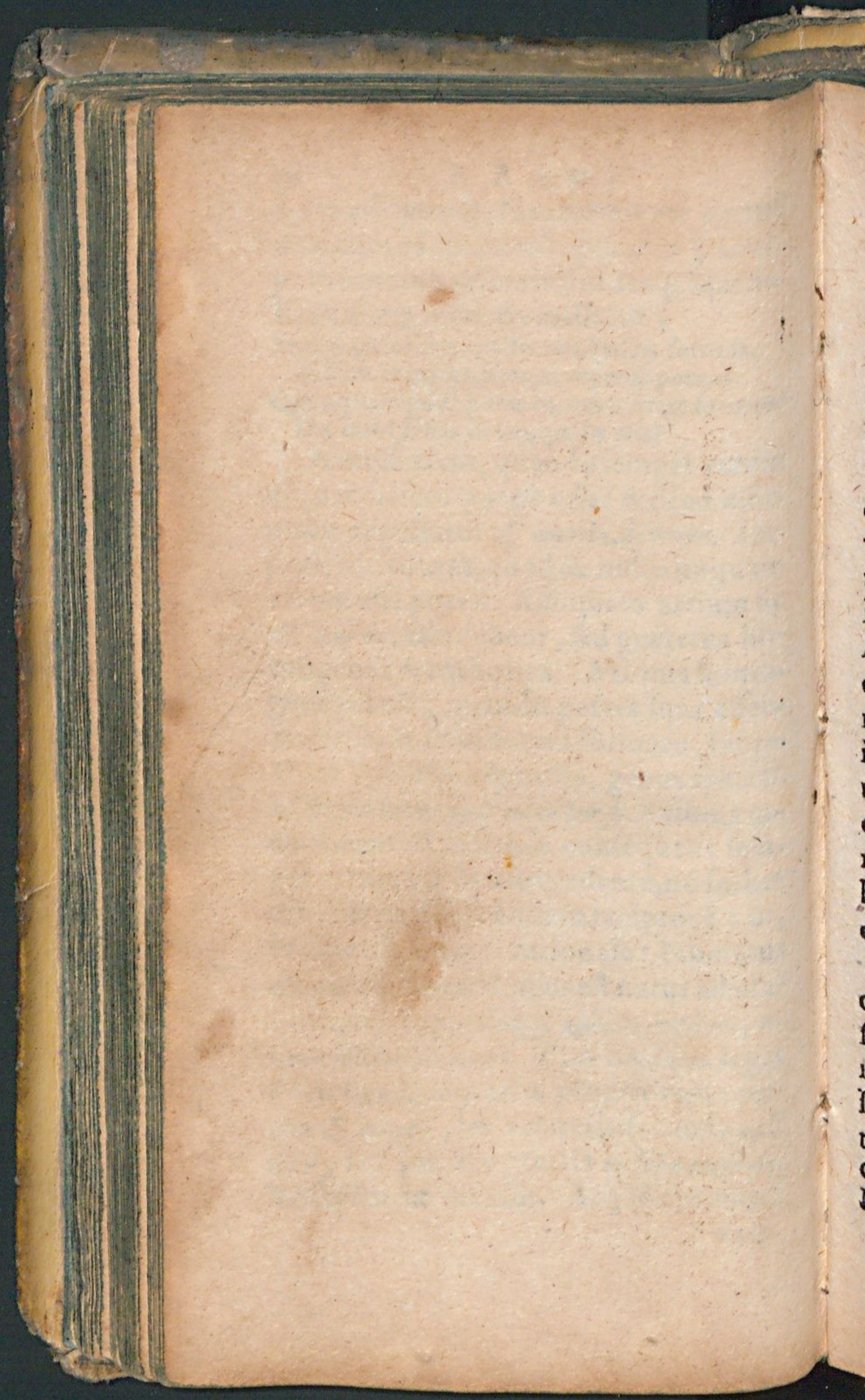
Sepe rogare soles, qualis sim, Prisce, futurus,
Si fiam locuples, simque repente potens:

Quenquam posse putas mores narrare futuros?
Dic mihi, si fias tu leo, qualis eris?

Necessarium, quando semper verum est, nec falsum potest esse: & illud affirmatū appellatur $\kappa\epsilon\tau\grave{\alpha}$ παντὸς, *de omni*. Impossibile contrā, quod de nullo unquam verum esse potest. Axiomata artium sic $\kappa\epsilon\tau\grave{\alpha}$ παντὸς, esse debent, sed præterea homogenea & catholica. Axioma homogeneum est, quando partes sunt essentielles inter se: ut forma formato, subiectum proprio adjuncto, genus speciei. Id appellatur $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\upsilon\varsigma$ αὐτὸ *per se*. Axioma catholicum est, quando consequens semper verum est de antecedente, nō solum omni & per se, sed etiam reciprocē: ut, Homo est animal rationale: Numerus est par vel impar: Lupus est natus ad ululandum, id appellatur $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\upsilon\varsigma$ ἀεὶ, *universaliter primum*. Tres hæ sunt leges documentorum artis priorum: prima $\kappa\epsilon\tau\grave{\alpha}$ παντὸς, lex veritatis: secunda $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\upsilon\varsigma$ αὐτὸ, lex justitiæ: tertia $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\upsilon\varsigma$ ἀεὶ, lex sapientiæ dicatur. Atque ejusmodi
axio-

a
-
?
1
-
c
-
.
-
1
o
s
-
.
s
-
i

axiomatum ita catholicorum iudicium
verissima & prima scientia est.

De Axiomate simplici, CAP. IV.

ATque hæc de communibus axio-
matis affectionibus, species sequū-
tur. Axioma est simplex aut compo-
situm. Simplex est, quod verbi vinculo
continetur: Itaque affirmato vel negato
verbo, affirmatur vel negatur: ut, Ignis
urit, Ignis est calidus: Ignis nō est aqua:
hic, *ignis*, est antecedens: *urit*, cōsequens.
Atque hīc prima est inventarum rerum
dispositio causæ cum effecto, ut in pri-
mo exemplo: subjecti cum adiuncto, ut
in secūdo: dissentanei cum dissentaneo,
ut in tertio: quomodo argumentum
quodlibet enūtiari potest (exceptis ple-
nis comparationibus & distributioni-
bus) consentanea quidem affirmando,
dissentanea negando.

Axioma simplex, est generale aut spe-
ciale. Generale, quando commune con-
sequēs attribuitur generaliter commu-
ni antecedenti, atq; hīc contradictio nō
semper diuidit verum & falsum, sed con-
tingētīū vtraq; pars falsa potest esse: ut,
Omnis in urbe locus Bajis præluet amœnis.
Nullus in urbe locus Bajis præluet amœnis.

Item, non contingentium, ut: *Omne animal est rationale: Nullum animal est rationale.*

Axioma speciale est, quando consequens non omni antecedenti attribuitur: & hinc contradictio semper dividit verum á falso. Speciale est particulare aut proprium. Particulare, quando consequens commune antecedenti particulariter attribuitur: Huic autem axiomati generaliter contradicitur:

Aliquid ignoscendum est:

Nihil ignoscendum est.

Aliqua clementia non est laudanda:

Omnis clementia est laudanda:

Axioma proprium est, quando consequens antecedenti proprio attribuitur: ut, *Fabulla est bella: cujus negatio & contradictio est, Fabulla non est bella.*

De Axiomate copulato, C A P. V.

AXioma compositum est, quod vinculo conjunctionis continetur. Itaque é conjunctione affirmata vel negata, affirmatur vel negatur. Contradictionisq; pars vera est, pars falsa. Enuntiatiú compositum, est pro sua conjunctione congregativú, aut segregativum: Congregativum, enuntiat omnia consentanea affirmando, omnia etiam dissentanea

nea

nt
a-
e-
i-
it
re
n-
u-
o-

e-
r:
n-

n-
a-
a-
or
tū
ne
n-
a-
a-
ea

DIALECT. LIB. II.

ne negando. Est veró copulatum aut
connexum: Copulatum, cujus conjun-
ctio est copulativa, ut 1. *Æneid.*

Vnâ Eurusque Notusque ruunt, creberque p-
Africus. ---- (cellis,

Hic igitur negatio erit & contradictio.
Non unâ Eurusque Notusque ruunt, creberque
Africus. ---- (procellis

Verum enuntiati copulati iudicium
pêdet ex omnium partium veritate: fal-
sum, saltē ex una parte falsa. Huic gene-
ri affine est enunciati relatæ qualitatis
cuius conjunctio est ipsa relatio. 3. *Eclo.*
Tale tuum carmen nobis divine Poeta,
Quale sopor fessis in gramine. ----

Hic copulatum iudicium est, tanquã
diceretur: Sopor est fessis gratus, & sic
tuum carmen nobis gratum est: cuius ne-
gatio:

Non tale tuum carmen nobis diuine Poeta,
Quale sopor fessis in gramine. - - -

De Axiomate connexo, CAP. VI.

Axioma connexum, est congregati-
vum, cuius conjunctio est connexi-
va, Si, ut 2. *Æneid.*

--- Si miserum fortuna Sinonem (finget,
Finxit, vanum etiam mendacemque improba
cuius negatio est,

--- Non si miserum fortuna Sinonem (finget,
Finxit, vanum etiam mendacemque improba

Conjunctio etiam hæc interdum negatur apertius negando cōsequentiam: ut pro Amer. *Non cōtinuo si me in sicariorum gregem contuli sicarius sum.* De Fato: *Nec si omne enunciatum verum est aut falsum, sequitur illico causas esse immutabiles.* Affirmatio enim significat, si sit antecedens, etiam consequens esse. Negatio itaque & contradictio statuit, si sit antecedens, non ideo consequens esse. Quare cūm judicabis cōnexum absolutē verum esse, necessarium quoq; judicabis, & intelliges hanc necessitatem ē necessaria partium connexionē oriri, quæ ipsa potest esse vel in falsis partibus: ut *Si homo est leo, est etiam quadrupes,* necessarium cōnexum est. At si cōnexio sit contingēs & pro sua tantūm probabilitate ponatur, judicium ejus tantūm opinio fuerit: ut *Ter. Andr.*

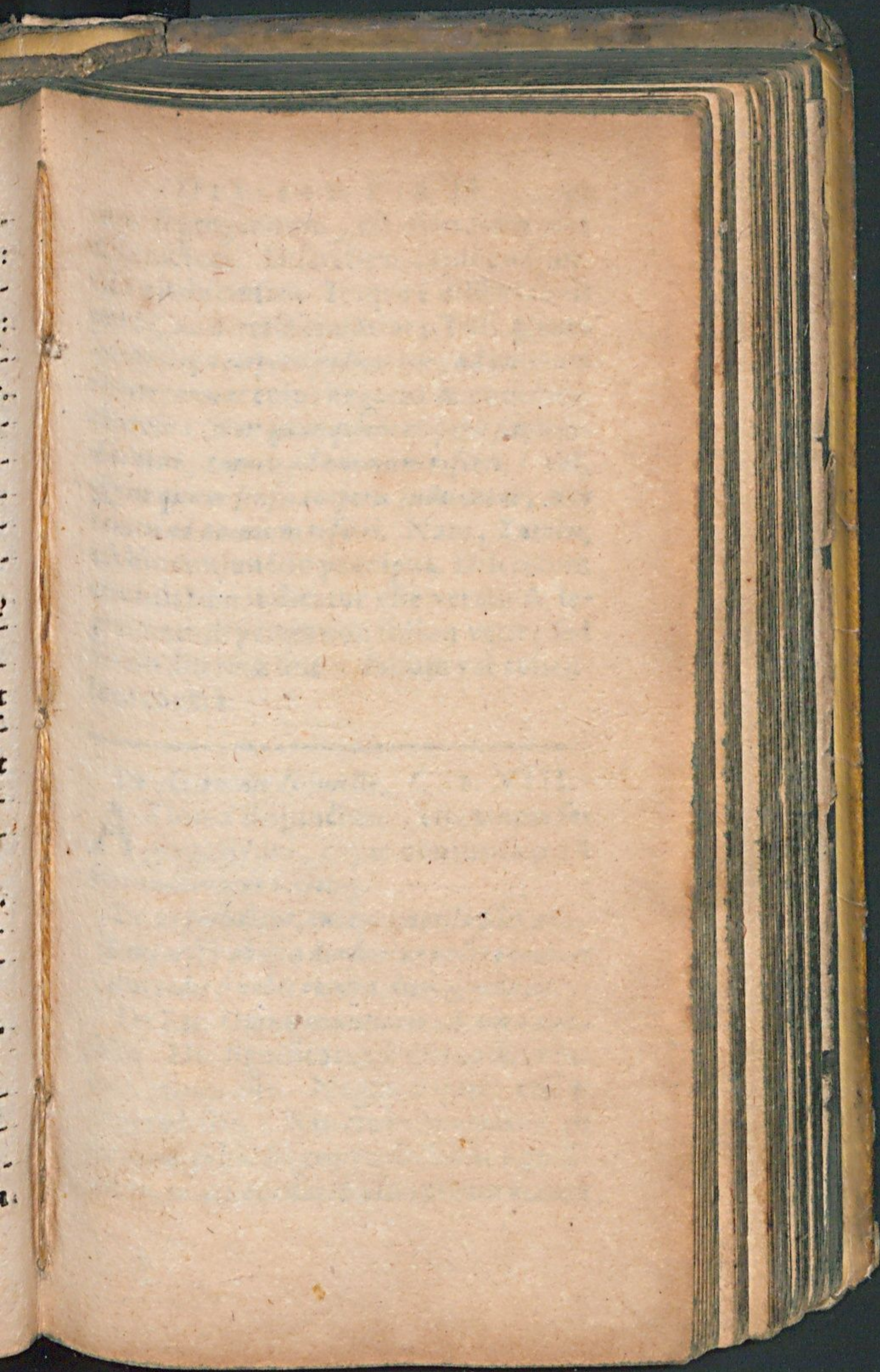
Pamphile, si id facis, hodiē postremū me vides.

Connexo axiomatici affinis est ista cōsequentia relatio: ut, *Cūm Tullius sit O-rator, est etiam peritus bene dicendi.*

De Axiomate discreto, CAP. VII.

AXioma segregativum, est cujus cō-junctio est segregativa: ideoq; argumenta dissidentanea enuntiat. Enūtiatum.

rum segregativum, est discretum aut disjunctum. Discretum, cujus conjunctio est discretiva. Itaque é dissentaneis præcipué diversa enuntiat 5. Tusc. *Quanquam sensu corporis judicentur, ad animum referri tamen: cujus negatio & contradictio est: Non quanquam corporis sensu judicentur, tamen ad animum referri: vel, Quanquam sensu corporis judicentur, non tamen ad animum referri.* Nam, *Tamen*, est hîc conjunctio præcipua. Discretum enuntiatum judicatur esse verum & legitimum, si partes non solum veræ, sed etiam discretæ sint: falsum vel ridiculum contra.

De Axiomate disjuncto, CAP. VIII.

AXioma disjunctum, est axioma segregativum, cujus conjunctio est disjunctiva: ut 1. Georg.

Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox

Semper, & obiecta densantur nocte tenebræ.

Aut redit à nobis aurora, diem q̄ reducit.

De Fat. *Omnis enuntiatio est vera aut falsa.* Hîc significatur, é disjunctis unicum verum esse. Negatio igitur erit & contradictio: *Non omnis enuntiatio est vera aut falsa.* Et contradictione significatur, non necessarió alterutrum verum.

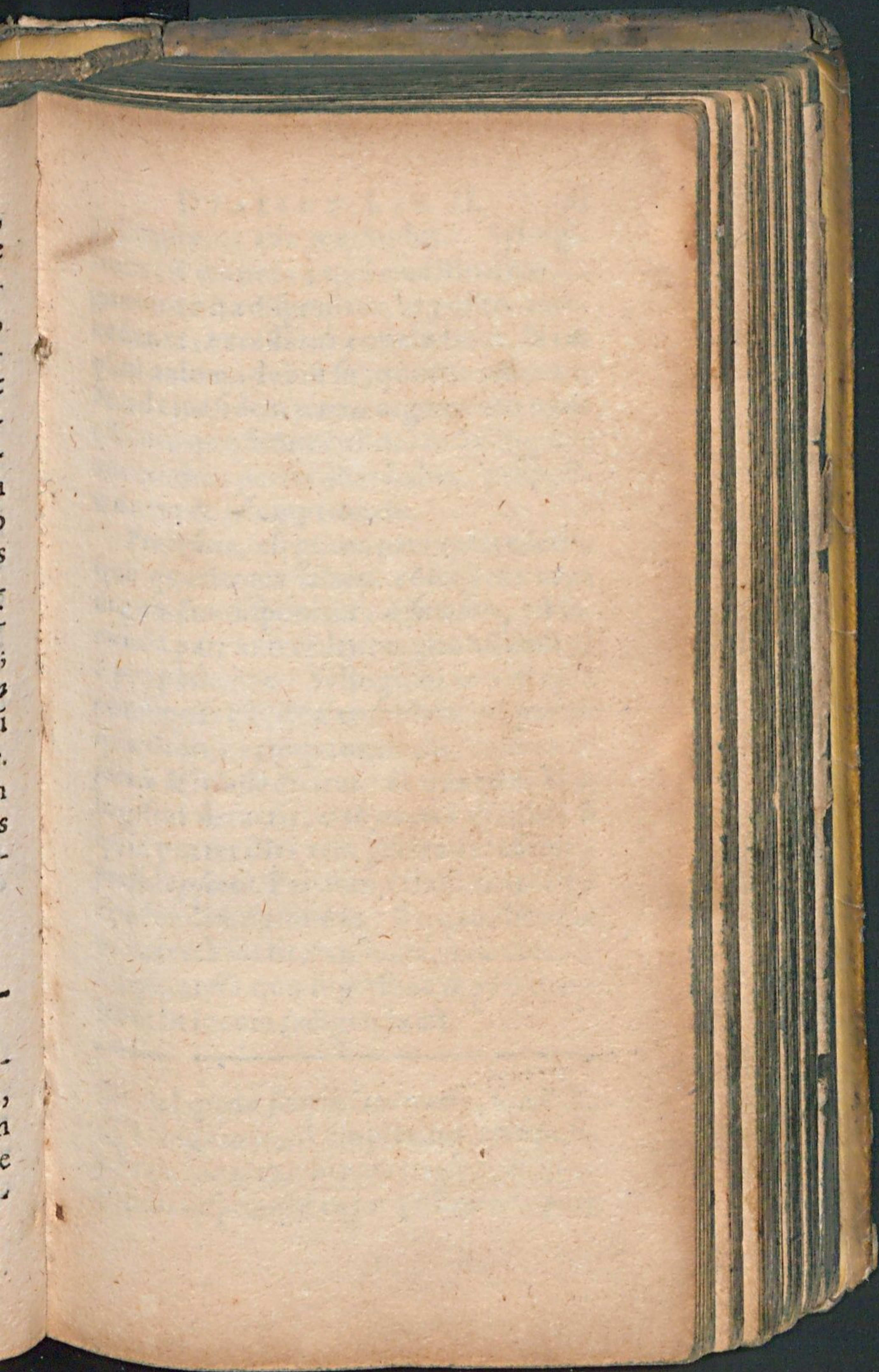
esse. Nam si disjunctio absoluté vera est, est etiam necessaria: partesq; disjunctæ sunt oppositæ sine ullo medio. Veruntamen quamvis absoluté vera disjunctio, necessaria quoq; sit: tamen nihil necesse est partes separatim necessarias esse: ut *Homo est bonus, vel non est bonus*, disjunctio necessaria est: & tamen, *Homo est bonus*, non est enunciatio necessaria. Item *Homo non est bonus*, non est enunciatio necessaria: sed disjunctionis necessitas pendet é necessaria partium oppositione & disjunctione, non ex earum necessaria veritate. Disjunctio auté plerumq; est ex conditione: ut si quærat, *Utrum Cleon venerit, an Socrates*: quia ita pactû sit, alterutrum tantû venturum esse. Itaque si disjunctio sit contingens, non est absoluté vera, & tantû opinabilis est: qualis est frequenter in hominum usu Ovid in Epist. Leandri:

Aut mihi continget felix audacia salvo;

Aut mors solliciti finis amoris erit.

De syllogismo & ejus partib. CAP. IX.

ATq; ejusmodi judicium est axiomaticum, axiomatis per se manifesti, sequitur dianoeticum. Dianoa est, cum aliud axioma ex alio deducitur; estque syllo-

Fragment of text from the adjacent page, including characters like 'i', 'o', 's', 't', 'e', 'n', 'e', 'r'.

Syllogismus aut methodus. Syllogismus est dianoia; quâ quaestio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente, necessario concludatur. Nam cum axioma dubium sit, quaestio efficitur, & ad eius fidem tertio argumento opus est cum quaestione collocato. Syllogismi antecedens partes duas habet, propositionem & assumptionem.

Propositio, est prima pars antecedentis, quâ quaestionis saltem consequens cum argumento disponitur: *Assumptio*, est secunda pars antecedentis, quæ assumitur è propositione. Syllogismi autem pars consequens est, quæ complectitur partes quaestionis, eamque concludit: unde *complexio* & *cōclusio* dicitur. Si qua pars Syllogismi defuerit, *enthymema* dicitur: si quid præter illas tres partes accesserit, *prosyllogismus*. Partium etiam ordo saepe confunditur: attamen, si qua dubitatio propterea fuerit, explenda, quæ defunt: amputanda, quæ supersunt: & pars quælibet in locum redigenda est.

De Syllogismo simplici contracto, CAP. X.

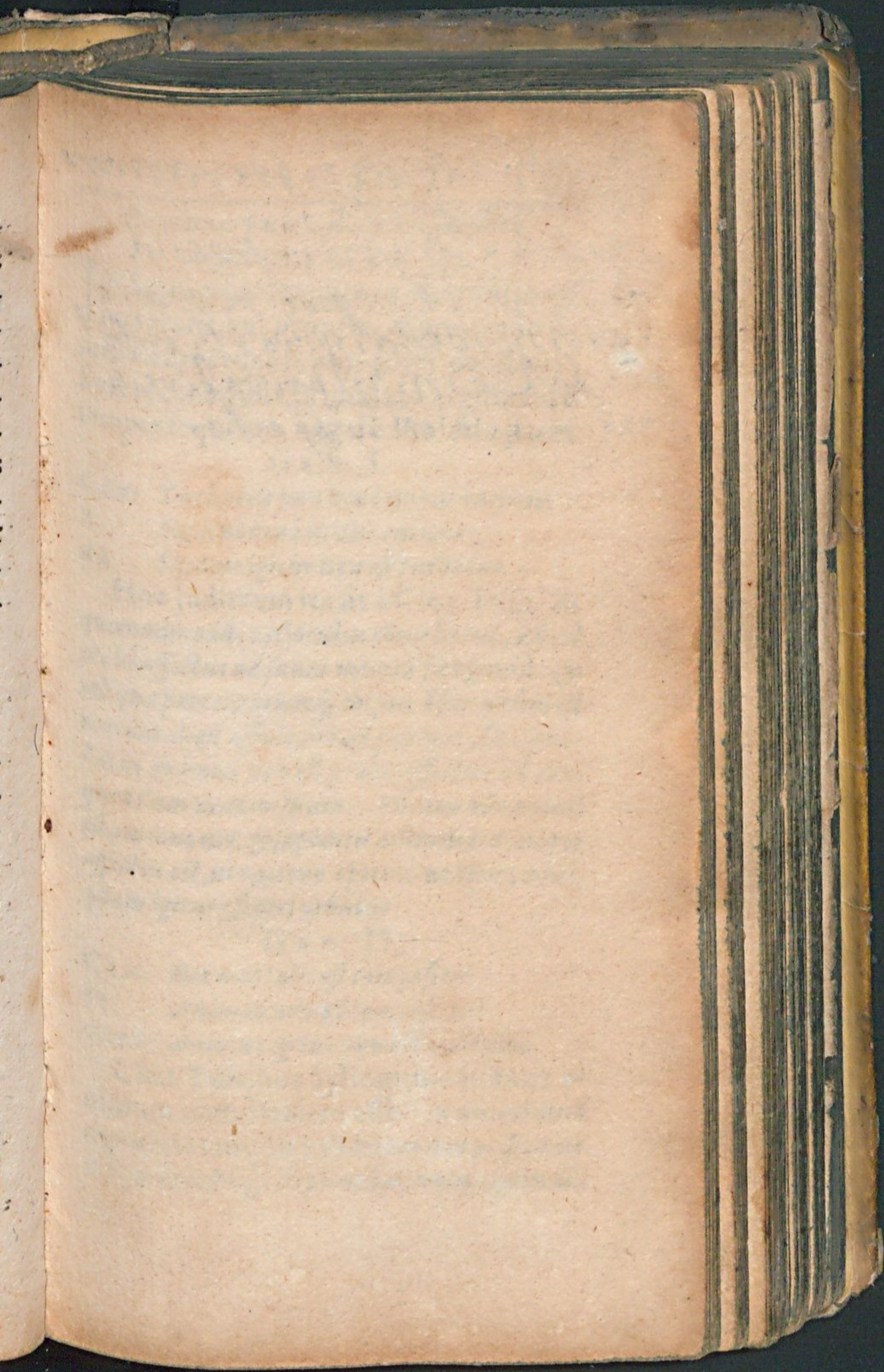
Syllogismus, est simplex aut compositus: Simplex, ubi pars consequens quaestionis disponitur in propositione: pars

antecedens in assumptione: estque affirmatus, é partibus omnibus affirmatis: negatus, é negata antecedentium partium altera cum complexione: generalis, é propositione & assumptione generalibus: specialis, ex altera tantum generali: proprius, ex utraq; propria. Simplex syllogismus, est cōtractus partibus vel explicatus. Contractus, quando argumentum pro exemplo ita subjicitur particulari quæstioni, ut utramq; partem antecedens & assumptione affirmatum intelligatur.

Quædam confidentia est virtus, ut constantia. Quædam confidētia non est virtus, ut audacia.

Hic enim argumentum quæstionis utramque partem antecedere intelligitur, tanquam esset expressum. Constantiam esse virtutem & confidentiam: ideoq; quandam confidentiam esse virtutem: item, Audaciam non esse virtutem, & tamen esse confidentiam: ideoq; quædam confidentiam nō esse virtutem. Sic usus differendi, magister syllogistici iudicii contrahitur, nec aliter explicatur. Atq; ista expositio principium syllogismi partibus explicati ab Aristotele efficitur, tanquam per se pleno syllogismi iudicio sit clarior & illustrior.

De:

quod nihil e non e dignum poena
peccatum nihil e,
ergo non e dignum poena
quod nihil e negative non e
dignum poena, quia .ij. nihil
ter falsed nihil privative e
destructivo in subiecto.

*De prima specie Syllogismi simplicis
explicati, CAP. XI.*

IN Syllogismo explicato propositio est generalis, aut propria, & conclusio similis antecedenti aut parti debiliori: Species duæ sunt: prima, ubi argumentū semper sequitur, negatū in altera parte.

G E N. I.

C A S- Turbatus non benè utitur ratione:

A Sapiens benè utitur ratione:

R E Sapiens igitur non est turbatus.

Hoc iudiciū ita fit à Cic. 3. Tusc. Et quemadmodū (ait) oculus cōturbatus, nō est probè affectus ad suum munus fungendū: & reliqua partes, totumq; corpus à statu cōm est motum, deest officio suo, ac muneri, sic cōturbatus animus non est probè affectus ad exequendum munus suum. Munus aut animi est, ratione uti: & sapientis animus ita semper affectus est, ut ratione optimè utatur: nunquam igitur est perturbatus.

G E N. I I.

C A M- Res mortalis est composita:

E S Animus non est compositus:

T R E S Animus igitur non est mortalis.

Cic. I. Tusc. hoc Syllogismo iudicat animum immortalem esse. in animi autē cognitione (inquit) dubitare non possumus nisi forte in Physicis plumbei sumus, quin ni-

hil sit animis admixtū, nihil concretū, nihil copulatū, nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cum ita sit, certē nec secerni, nec dividi, nec discerpi, nec distrahi potest: nec interire igitur. Est enim interitus, quasi discessus & secretio ac diremptus earū partium, qua ante interitum junctione aliqua tenebantur.

S P E C. I.

F E S Lividus non est magnanimus:

T I Maximus est magnanimus:

N O Maximus igitur non est lividus.

Hoc iudicio Ovid. 3. De pont. Eleg. 3. concludit:

Livor, iners vitium, mores non exit in altos:

Utque latens ima vipera serpit humo:

Mens tua sublimis supra genus eminent ipsum,

Grandius ingenio nec tibi nomen inest.

Ergo alii noceant miseris, optentque timeri,

Tinctaque mordaci spicula felle gerant.

At tua supplicib. domus est assueta juvandis,

In quorum numero, me, precor esse velis.

S P E C. II.

B A Saltator est luxuriosus:

R O C Murana non est luxuriosus:

○ Murana igitur non est saltator.

Cic pro Mur. Nemo enim ferè saltat sobrius, nisi fortè insanit, neq; in solitudine, neq; in convivio moderato atq; honesto: Intēpestivi convivii, amœni joci, multarū deliciarum comes est extrema saltatio: Tu mihi arripis id, quod necesse est omnium vitiorum esse

se

il
c.
i,
i-
3
e

3:

3,

-

3

-

3

-

3

-

3

-

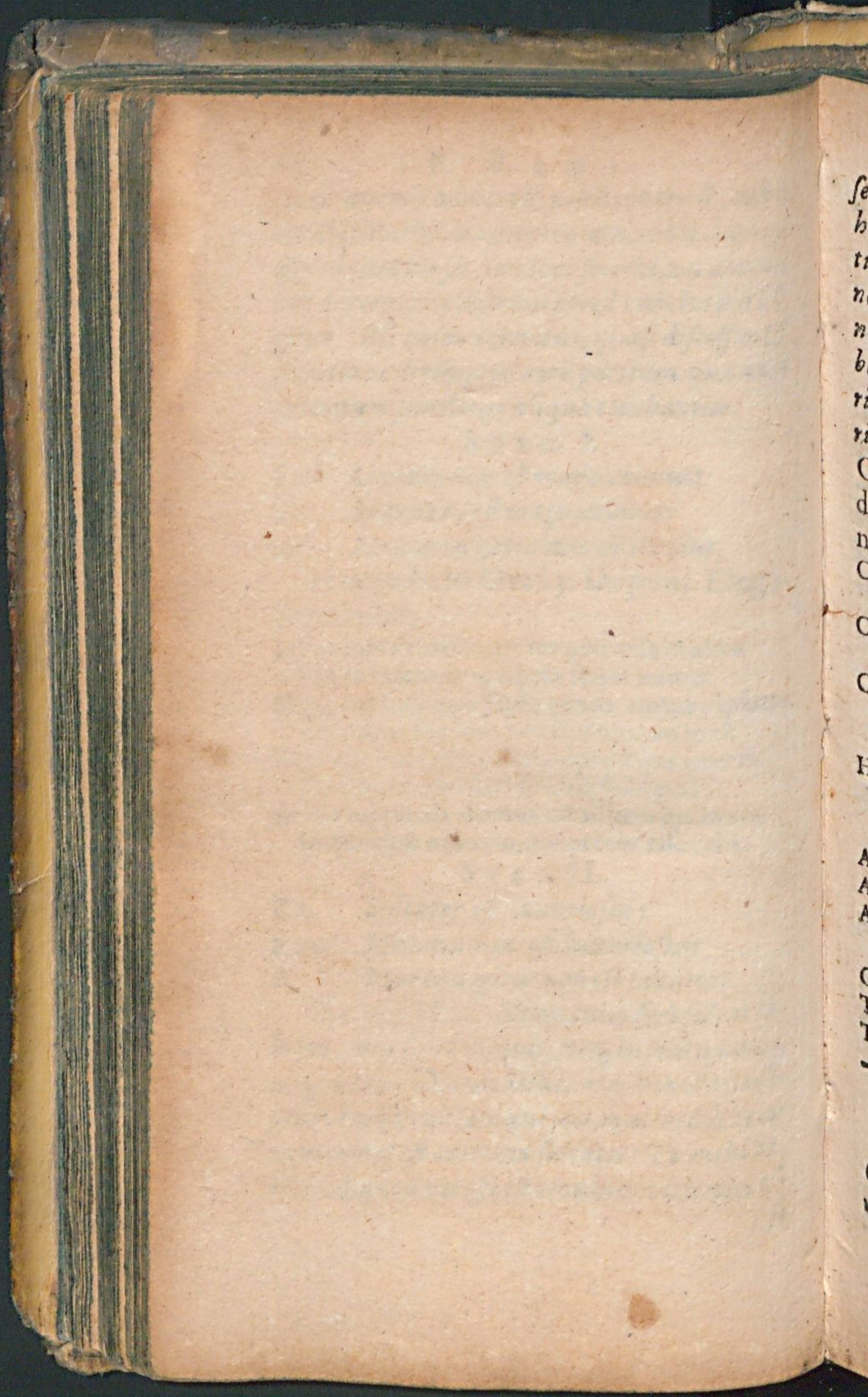
3

-

3

-

3

se
be
tu
no
no
be
ri
ri
C
di
n
C
C
C
H
A
A
A
C
T
T
-S

se postremum: relinquis illa, quibus remotis
hoc vitium omnino esse non potest: nullum
turpe convivium, non amor, non comessatio,
non libido non sumptus ostenditur: Et cum ea
non reperiantur, quae voluptatis nomen ha-
bent, quaeque vitiosa sunt, in quo ipsam luxu-
riam reperire non potes, in eo te umbram luxu-
riae reperiturum putas? Hoc iudicii modo
Ovid. i. Trist. Eleg. 2. tripliciter conclu-
dit, dum carminum suorum excusatio-
nem exponit.

Carmina proveniunt animo deducta sereno:

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis & otia quaerunt:

Me mare, me venti, me fera jactat hyems.

Carminibus metus omnis abest ego perditus en-
sem

Haurum jugulo jam puto, jamque meo.

Hae quoque quae facio, iudex mirabitur aequus:

Scriptaque cum venia qualiacunque leget.

PROPR. I.

Agefilaus non est pictus ab Apelle,

Alexander est pictus ab Apelle:

Alexander igitur non est Agefilaus.

PROPR. II.

Cæsar oppressit patriam:

Tullius non oppressit patriam:

Tullius igitur non est Cæsar

*De secunda specie Syllogismi simplicis
explicati, CAP. XII.*

SECUNDA species, explicati Syllogismi
est, quando argumentum antecedit

in propositione, sequitur affirmatum in assumptione.

A F F. G E N.

B A R Omne justum est utile:

B A Omne honestum est justum:

R A Omne igitur honestum est utile:

Quod Cic. 2. Offic. ita concludit: Summa quidem auctoritate philosophi, severe sanè atq; honestè hæc tria genera confusa, cogitatione distinguunt. Qui quid enim justū sit, id etiam utile esse censent: Itemq; quod honestum, idem justum, ex quo efficitur, ut quicquid honestum sit, idem sit utile.

N E G. G E N.

C E Timidus non est liber:

L A Avarus est timidus:

R E N T Avarus itaq; non est liber.

Hoc ita concluditur & judicatur ab Horatio 1. Epist.

Quo melior servo, quo liberior sit avarus
In trivis fixum cum se demittit ob assem,
Non video; nam qui cupiet, metuet quoque
porro

Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Sic Terent. in Eunucho concludit & judicat:

Confili expers, confilio regi non potest;

Amor est confili expers:

Confilio itaque regi non potest.

Syllogismus his verbis sequitur:

Hæc, quæ res in se neque confiliū neque modū
Habet.

in

s-
ré
o-
n
od
st.

b

h

h.
&

ū
t.

Habet ullum, eam consilio regere non potes;
 In amore omnia hæc insunt vitia; injuriæ,
 Suspiciones inimicitia, inducia,
 Bellum, pax, rursus; incerta hæc si tu postules
 Ratione certa facere, nihilo plus agas,
 Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

A F F. S P E C.

DA- Consules virtute facti, studiosè Rēp.
 tueri debent;

RI- Cicero est virtute factus Consul:

I Ci. igitur Remp studiosè tueri debet.

Sic orator diligentiam suam Agra. 2.
 concludit & judicat: Nam cum omnium
 Consulium (ait) gravis in Republica custo-
 dienda, cura ac diligentia debet esse, tum eo-
 rum maximè, qui non in incunabulis, sed in
 campo sunt Consules facti: Nulli populo Ro-
 mano pro me maiores nostri sponderunt,
 mihi creditum est: à me petere, quod debeo,
 me ipsum appellare debetis. Quemadmodum
 cum petebam, nulli me authores generis mei
 vobis commendarunt; sic si quid deliquero,
 nulla sunt imagines, qua me à vobis depre-
 centur. Quare modò ut vita suppetat (quan-
 quam ego sum is, qui eam possim ab istorum
 scelere insidiisq; defendere) polliceor hoc vo-
 bis, Quirites, bona fide, Rempubl. vigilantì
 homini, non timido; diligenti, non ignavo
 commisistis.

Quod optatum redierit, gratum est;

Lesbia Catullo optata rediit:

Grata igitur est,

Catullus sic concludit:

Si quicquā cupidōq; optantiq; obtigit vnquā,
 Insperanti, hoc est gratum animo proprie: &
 Quare hoc est gratū, nobis quoq; charius auro,
 Quod te restituis, Lesbī, amī cupido.
 Restituis cupido, atque insperanti ipsa refers te,
 Nobis, ô lucem candidiore nota!
 Quis me uno vivit felicior? aut magis hac quid
 Optandum vita, dicere quis poterit?

N E G. S P E C.

FE- Deceptor amantis puella nō est laudāndus:
 RI- Demophoon est deceptor amantis puella,
 ut Phyllidis:

●. Demophoon igitur non est laudandus.

Phyllis apud Ovid. ita iudicat Demophoontem laudandum non esse.

Fallere credentem non est operosa puellam

Gloria, simplicitas digna favore fuit:

Sum decepta tuis & amans, & fœmina verbis,

Dii faciant, laudis summa sit ista tua.

A F F. P R O P.

Octavius est hæres Cæsaris,

Ego sum Octavius,

Sum igitur hæres Cæsaris.

N E G. P R O P.

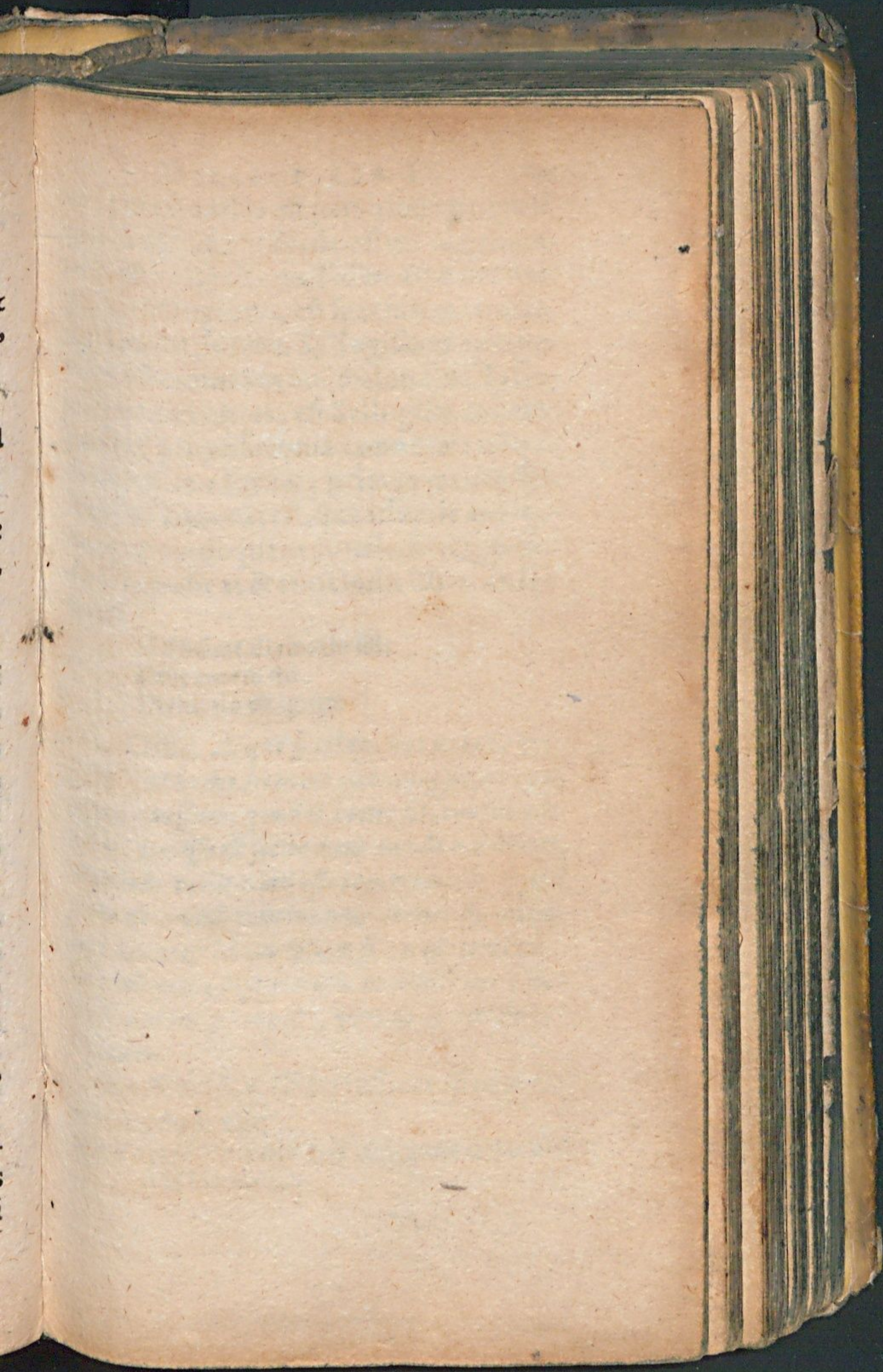
Antonius non est filius Cæsaris,

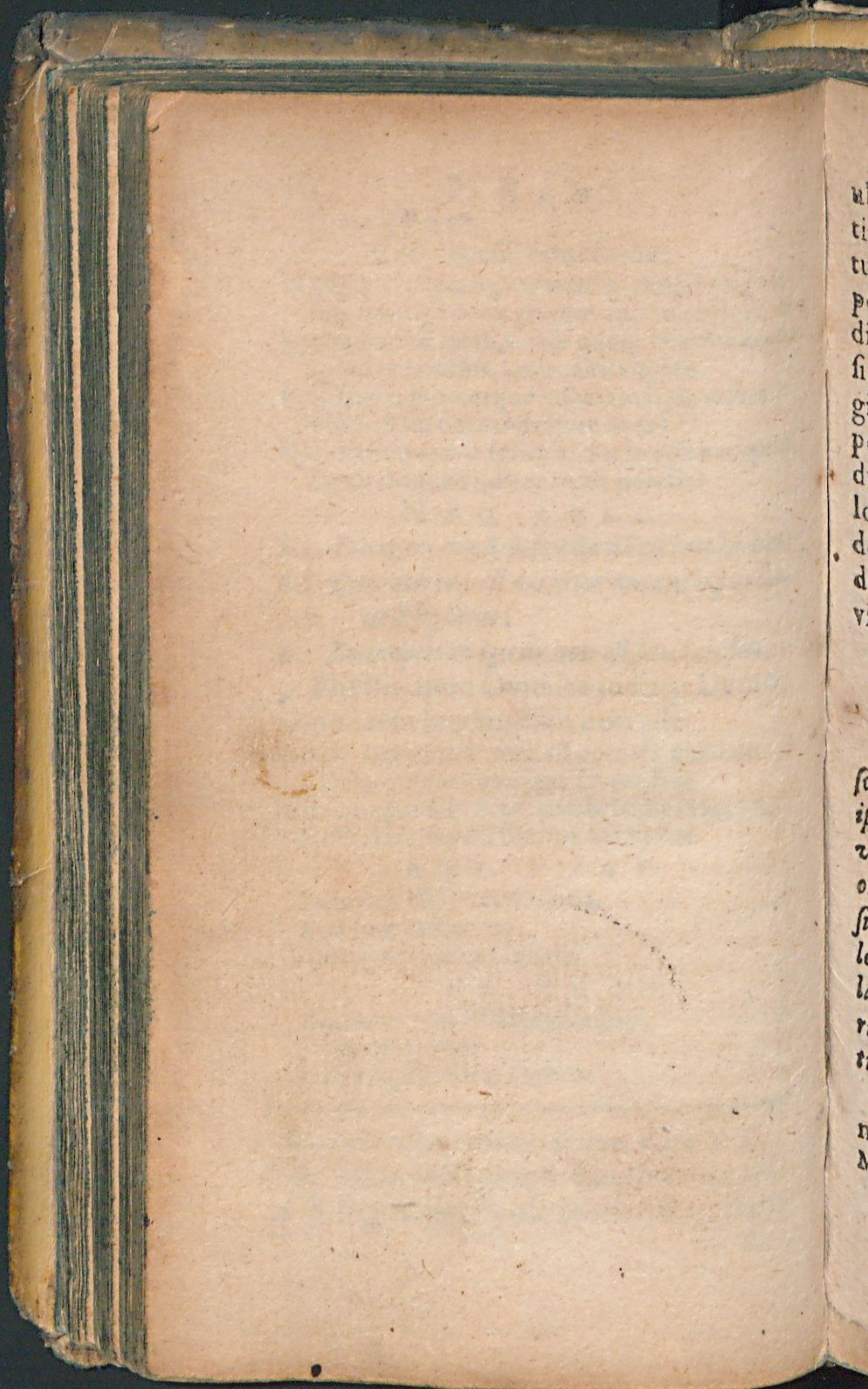
Tu es Antonius,

Non es igitur filius Cæsaris.

De Syllogismo connexo primo, CAP. XIII.

A Dhuc syllogismus simplex fuit: syllogismus cōpositus, est syllogismus
 ubi

ab
tie
tu
po
di
fu
gi
po
du
lo
de
de
vi

fo
ip
v
or
fi
le
la
ra
tr

n
M

ubi tota quaestio est pars altera propositionis affirmatae & compositae: argumentum est pars reliqua. *Tollere* autem in composito syllogismo, est specialem contradictionem ponere. Syllogismus compositus, est connexus aut disjunctus. Syllogismus connexus, est Syllogismus compositus propositionis connexae: estque duorum modorum; primus modus syllogismi connexi est, qui assumit antecedens, & consequens concludit. Quomodo Cic. iudicat & concludit lib. 2. de Divinat.

Si dii sunt, divinatio est:

Sunt autem dii.

Divinatio est igitur.

3 *Offic. Atque si etiam hoc natura praescribit, ut homo homini quicumque sit, eam ipsam causam, quod is homo sit, consultum velit, necesse est secundum eandem naturam, omnium utilitatem esse communem. Quod si ita est, unam continemur omnes & eadem lege naturae: Idque ipsum si ita est, certe violare alterum lege naturae prohibemur; verum autem primum, verum igitur & extremum.*

Sic *Aeneid. 4. Dido iudicat Aeneae remanendum esse:*

Méne fugis? per ego has lachrimas dextramque tuam, te,

Quando aliud mihi jã miseræ nil ipsa reliqui,
 Per connubia nostra, per inceptos hymenæos,
 Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquã
 Dulce meũ: miserere domus labentis, & istam,
 Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentẽ:
 Te propter Libycę gentes, Nomadamq; tyrãni,
 Odere, infensi Tyrii: te propter eundem
 Extinctus pudor; & qua sola sidera adibam,
 Fama prior, cui me moribũdã deferis hospes?

Frequenter hic non assumitur idem,
 sed majus: ut i. Catil. *Si te parentes time-
 rent, atque edissent tui, neq; illos ulla ratione
 placare posses, ut opinor, ab eorum oculis a-
 liquò concederes: nunc te patria (qua com-
 munis est omnium nostrũm parens) odit ac
 metuis & jamdiu nihil de te judicat, nisi de
 parricidio suo cogitare: hujus tu neq; autho-
 ritatem verebere? neq; judicium sequere? ne-
 que vim pertimesces?* Concludendi mo-
 dus hic idem est, quando propositio est
 relata temporis: quo genere nymphe
 Oenone apud Ovid. concludit errorem
 stultitiæ suæ:

Cum Paris Oenone poterit spirare relicta,
 Ad fontem Xanthi versa recurret aqua:
 Xãthe retro propera, versaq; recurrete lymphæ:
 Sustinet Oenonen deseruisse Paris.

De Syllogismo connexo secundo, CAP. XIV.

Secundus modus connexi tollit con-
 sequens, ut tollat antecedens.

Si nullus

ui,
os,
uā
m,
tē:
ni,

s?
m,
ne-
one
a-
m-
ac
da
bo-
ne-
o-
est
ha
em

az:
—
V.
n-
112

Si ulli rei sapiēs assentietur usquam; aliquando
etiam opinabitur;

Nunquam autem opinabitur;

Nulli igitur rei assentietur.

Eodem syllogismo Ovid. 2. Trist. stultitiam suam iudicat;

Si saperem, doctas odissem jure sorores:

Numina cultori perniciofa suo:

At nunc (tanta meo comes est insania morbo)

Saxa memor refero rursus ad ieta pedem.

Hæ duæ syllogismi species sunt omnium usitatissimæ.

De Syllogismo disjuncto primo, CAP. XV.

Syllogismus disjunctus, est syllogismus compositus propositionis disjunctæ.

Modi duo sunt; Primus tollit unum, & reliquum concludit, ut;

Aut dies est, aut nox est;

At dies non est;

Nox igitur est.

Ciceronis pro Cluentio iudicium tale est; *Sed cum esset hac illi proposita conditio, ut aut justè pièque accusaret, aut acerbè indignèque moreretur: accusare quoquo modo posset, quàm illo modo mori maluit.* Disjunctio clarior sic erit;

Aut accusandum, aut moriendum:

Non moriendum:

Accusandum igitur.

Sic idem 2. Philip. ratiocinatur; *Nunquam ne intelliges tibi statuendum esse u-*

trum illi, qui istam rem gesserunt, homicida
sint, an vindices libertatis? Attende enim
paulisper, cogitationemq; sobrii hominis ad
punctum temporis suscipe: & ego, qui sum
illorum, ut ipse fateor, familiaris: ut á te ar-
guor, socius: nego quicquam esse medium:
confiteor, illos, nisi liberatores populi Roma-
ni, conservatoresq; Reipublica sint, plus quã
sicarios, plus quã homicidas, plus quã
parricidas esse: siquidem est atrocius, patria
parentem, quã suum occidere. Tu homo sa-
piens & considerate, quid dicis? Si parricida,
cur honoris causa á te sunt, & in hoc ordi-
ne, & apud populum Romanum semper ap-
pellati? Cur M. Brutus, te referente, legibus
est solutus, si ab Urbe plus quã decem dies
abfisset? cur ludi Apollinares incredibili M.
Bruti honore celebrati? cur provincia Cas-
sio & Bruto data? cur Quaestores additi?
cur Legatorum numerus auctus? Atq; hæc
acta per te: non igitur homicida: Sequitur,
ut liberatores tuo iudicio sint, quando qui-
dem tertium nihil potest esse. Si partes dis-
junctæ propositionis sint duabus plu-
res, iudicandi concludendique ars erit
eadem. Sic Cicero iudicat, Rabiriũ cũ
consulibus esse oportere. Atqui videmus
(ait) hæc in rerum natura tria fuisse, ut aut
cum Saturnino esset, aut cum bonis, aut late-
ret.

da
m
ad
m
r-
o:
a-
uā
m
ia
a-
a,
li-
p-
us
ies
M.
f-
i ?
ac
r,
ii-
is-
u-
rit
cū
us
ut
e-
st

ret. Latere autem, mortis erat instar turpissima: cum Saturnino esse, furoris & sceleris: virtus & honestas, & pudor cum Coss. esse cogebat.

De Syllogismo disjuncto secundo,

CAP. XVI.

Disjunctus secundus, é propositione partibus omnibus affirmata assumit unum, & reliquum tollit, ut:

Dies est, aut nox est:

At dies est:

Nox igitur non est.

Sic Juno cum Jove de Turno concludit 10. Æneid.

----- Quid si quod voce gravaris,
Mente dares, atq; hæc Turno rata vita maneret;
Nunc manet infontē gravis exitus, aut ego veri
Vana feror quod ut ô potius formidine falsa
Ludar, & in melius tua, q potes, orsa reflectas.

Ejusmodi syllogismus efficitur é propositione copulata negata, quæ negata complexio dicitur: quæq; disjunctionis affirmatæ vim obtinet.

Non & dies est, & nox est;

At dies est:

Non igitur nox est.

De Methodo secundum Aristotelem unica

CAP. XVII.

Methodus est dianoisia variorum axiomaticum homogeneorum pro na-

turæ suæ claritate præpositorum; unde omnium inter se convenientia iudicatur, memoriaq; comprehenditur. Atqui ut spectatur in axioma veritas & falsitas, in syllogismo consequentia & inconsequentia: sic in methodo consideratur, ut per se clarius præcedat, obscurius sequatur; omninoq; ordo & confusio iudicatur. Sic disponetur ex homogeneis axiomatis primo loco absoluta notione primum, secundo secundum, tertio tertium, & ita deinceps: ideoq; methodus ab universalibus ad singularia perpetuò progreditur. Hac enim sola & unica via proceditur ab antecedentibus omnino, & absolutè notioribus ad consequentia ignota declarandum, eamque solam methodum Aristoteles docuit.

---

*De prima methodi illustratione per exempla
artium, C A P. XVIII.*

SED methodi unitatem exempla doctrinarum & artium præcipuè demonstrant præcipuèq; vindicant; quib. quavis omnes regulæ generales sint & universales, tamen earum gradus distinguuntur: quantoq; unaquæque generalior erit, tantò magis præcedet. Generalissima loco & ordine prima erit, quia luminæ & notitia prima est: subalternæ con-
sequen-

le
a-
ni
i-
s-
r,
e-
r-
is
o-
o
r-
r-
r-
o-
e-
te

-
la

o-
o-
i-
i-
r-
e-
i-
i-
r-
e

sequentur, quia claritate sunt proximæ: atque ex his natura notiores præponentur, minus notæ substituentur, tandemque specialissimæ constituentur. Definitio itaque generalissima prima erit: distributio sequetur: quæ, si multiplex fuerit, præcedet in partes integras partitio, sequetur divisio in species: partesq; ipsæ & species eodem ordine sunt rursus tractandæ, ac definiendæ, quo distributæ fuerint: & transitionum vinculis, si longior inter eas intersit explicatio, colligandæ sunt: Id enim auditorem reficit ac recreat. Atque ut res familiarius accipiatur, exemplo quoque familiari utendum est. Omnes definitiones, distributiones, regulæ Græmaticæ repertæ sint, atque unaquæq; sigillatim judicata: omniaq; hæc documenta variis tabellis inscripta, unâ confundantur & conturbentur in hydria aliqua, ut in Ollæ ludo fieri solet: hinc si quæras, quæ pars Dialecticæ te doceat has regulas ita confusas disponere: & in ordinē redigere: primò locis invētionis nihil opus est, cū sint omnia reperta: neq; primo axiomatis judicio, cū unamquodque axioma probatum & æstimatum sit: neq; secundo syllogismi judicio opus, cū sint o-

omnes singularum rerum controversiæ
 his de rebus disceptatæ & conclusæ; sola
 methodus superest. Dialecticus igitur
 lumine methodi artificiosæ, seliget in
 hac urna definitionem Grammaticæ (id
 enim est generalissimum) & primo loco
 statuet; *Grammatica est doctrina bene lo-*
quendi. Tum requiret in eadem urna par-
 titionem Grammaticæ, & collocabit
 secundo loco; *Partes Grammaticæ sunt*
duæ: Etymologia & Syntaxis. Deinceps in
 eodem vase definitionem Etymologiæ
 de vocibus separabit, & tertio gradu an-
 tecedentibus adjunget; tum vocis par-
 tes in literis & syllabis, speciesque in vo-
 cibus numeri, & sine numero requiret,
 exituumque transitiones suis locis col-
 locabit. Atque ita omnium Etymologiæ
 partiū definitiones, distributiones, col-
 ligationes, exempla deniq; specialissima
 in singulis disponet, idemq; in Syntaxi
 faciet. Hanc viam omnes artes sibi pro-
 posuerunt.

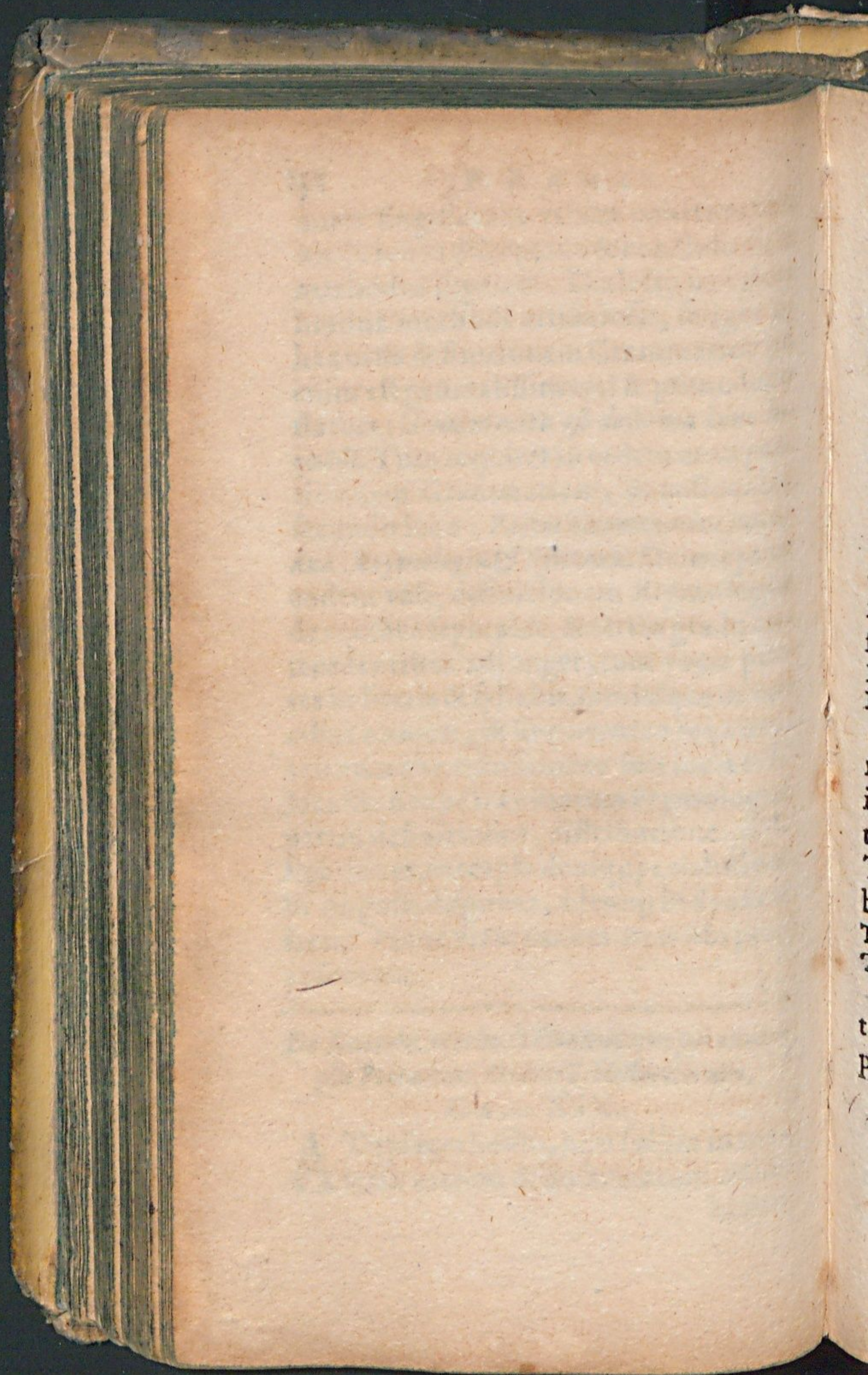

De secunda Methodi illustratione per exem-
pla Poetarum, Oratorū, Historicorum,

C A P. XIX.

ATqui methodus, non solū in ma-
 teria artium & doctrinarum adhi-
 betur;

betur, sed in omnibus rebus, quas facile
& perspicue docere volumus; ideoque
Poetae, Oratores, omnesque omnino scri-
ptores, quoties docendum sibi auditori
proponunt, hanc viam sequi volunt,
quamvis non usquequaque ingrediantur
atque insistant. Virgil. in Georgicis dis-
tribuit propositam materiam in quatuor
partes, ut ante dixi: primoque libro res
communes persequitur, ut Astrologiam,
Meteorologiam; deque segetibus & earum
cultu differit, quae pars operis prima e-
rat, tumque transitio adhibetur initio
secundi libri;

Haecenus arborum cultus & sidera caeli,

Nunc te, Bacche, canam;

Deinceps scribit generaliter de arboribus, tum specialiter de vitibus. Transitio secunda adhibetur ad tertiam partem, sed imperfectior, & sine epifogo. Tercii libri initio de bobus, equis, ovibus, capris, canibus;

Te quoque magna Pales, & te, memorande, pastor ab Amphryso. (nemus)

Tandem initio quarti libri transitio tertia est de quarta parte, sed item imperfecta est sola propositione de apibus:

Protinus aeri mellis sylvestria dona

Exequar. ———

Sic igitur Poeta generalissimum pri-

mo, subalterna medio, specialissima extremo loco ponere studuit. Sic Ovid. in Fastis dispositionis hujus gratiam sequitur: proposuit initio summam operis;
Tempora cū causis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras orta que ligna canam.

Mox imploratione facta, partitionē anni statuit, factam à Romulo primū in decem menses, quam reprehendit;
Tēpora digereret cum conditor urbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.

Et pauló póst Numæ diuisionem pleniorē adjungit;

At Numa nec Ianū, nec avitas præterit umbras,
Mensibus antiquis præposuitque duos.

Deniq; Poeta communes differentias interpretatus diei fasti, nefasti, comitalis, nundinalis, calendarum, nonarum, iduum, tum atri; tandem unumquemq; mensem suo loco prosequitur, & præfatione ordinis hujus à generalibus ad specialia studium indicat;

Hæc mihi dicta semel, totis hærentia fastis,
Ne feriem rerum scindere cogar, erunt.

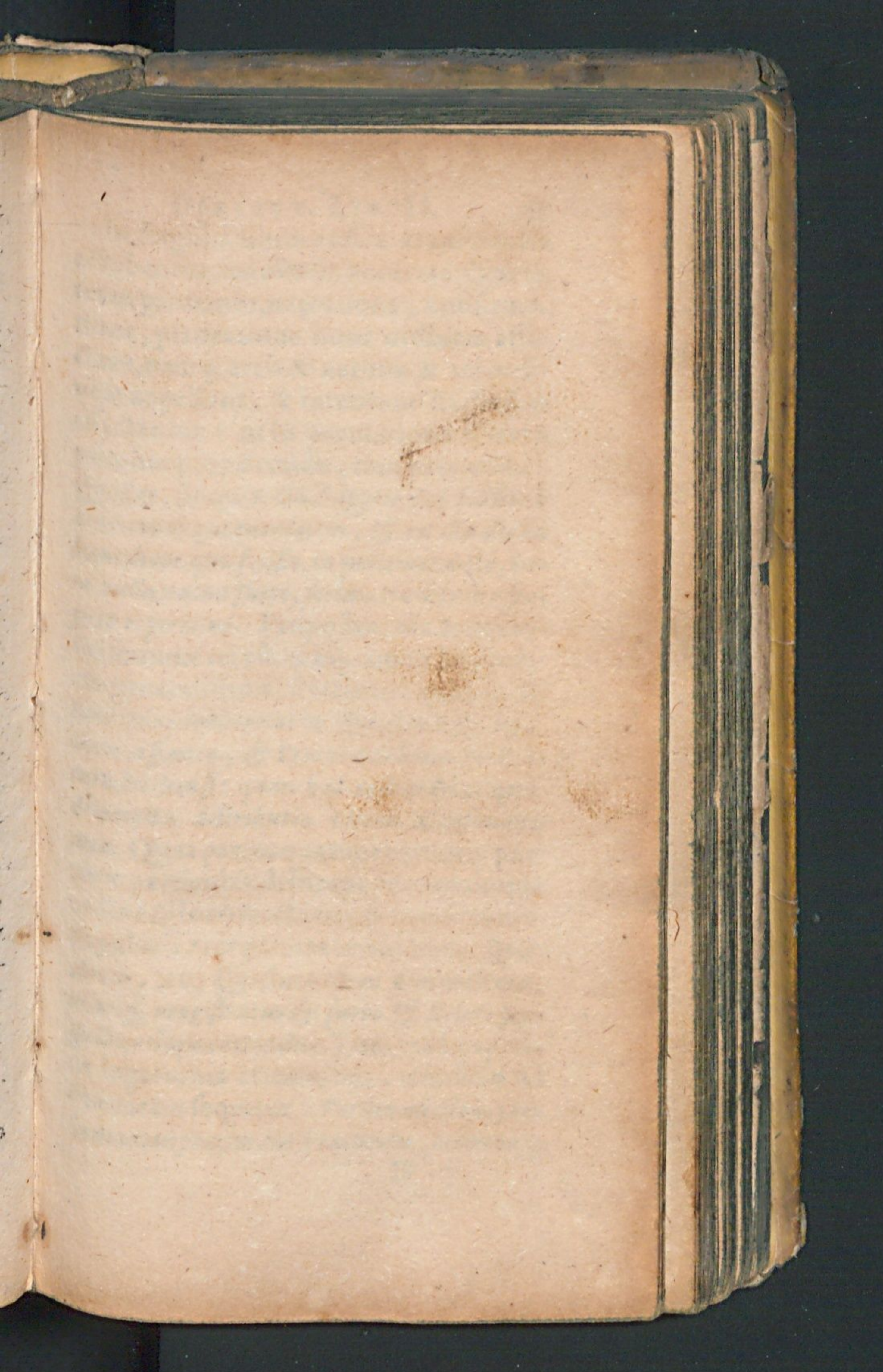
Tandem singulis partibus expositis transitio conjungitur, ut in fine 1, & initio 2.

Sed jam prima mei pars est exacta laboris,

Cumque suo finem mense libellus habet.

Ianus habet finē, cum carmine crescat & annus;

Alter ut it mensis sic liber alter erat,

In singulis libris postea transitiones adhibentur, sed minus accuratè. Oratores in proœmio, narratione, confirmatione, peroratione hunc ordinem affectant, eumq; artis & naturæ & rei ordinem appellant, & interdum studiosius affectantur: ut in accusatione Cicero primùm proponendo, tum partiendo: *Quæstor*, (inquit) *Cn. Papyrio Cos. fuisti ab hinc annos quatuordecim, & ex illa die ad hanc diem, qua fecisti, in iudicium voto, hora nulla vacua furto, scelere, crudelitate, flagitio reperietur.* Propositio hinc & definitio summæ rei est, tanquam in hoc iudicio generalissima. Partitio sequitur: *Hi sunt anni consumpti in Quæstura & legatione Asiatica, & Prætura urbana, & Prætura Siciliensi: quare hæc eadem erit quadripartita distributio totius accusationis meæ.* Quas partes quatuor earumq; partium particulas deinceps suo quamque ordine & loco tractavit, & transitionibus copulavit, tres primas tertio libro: *Quæobrem*, (ait) *Quæstura istius demonstrata, primiq; magistratus & furto & scelere perspecto, reliqua attendite.* Tum verò expositis legationis criminibus, transitio ad Præturam sequitur: *Verùm ad illam iam veniamus præclaram Præturam, criminaq;*

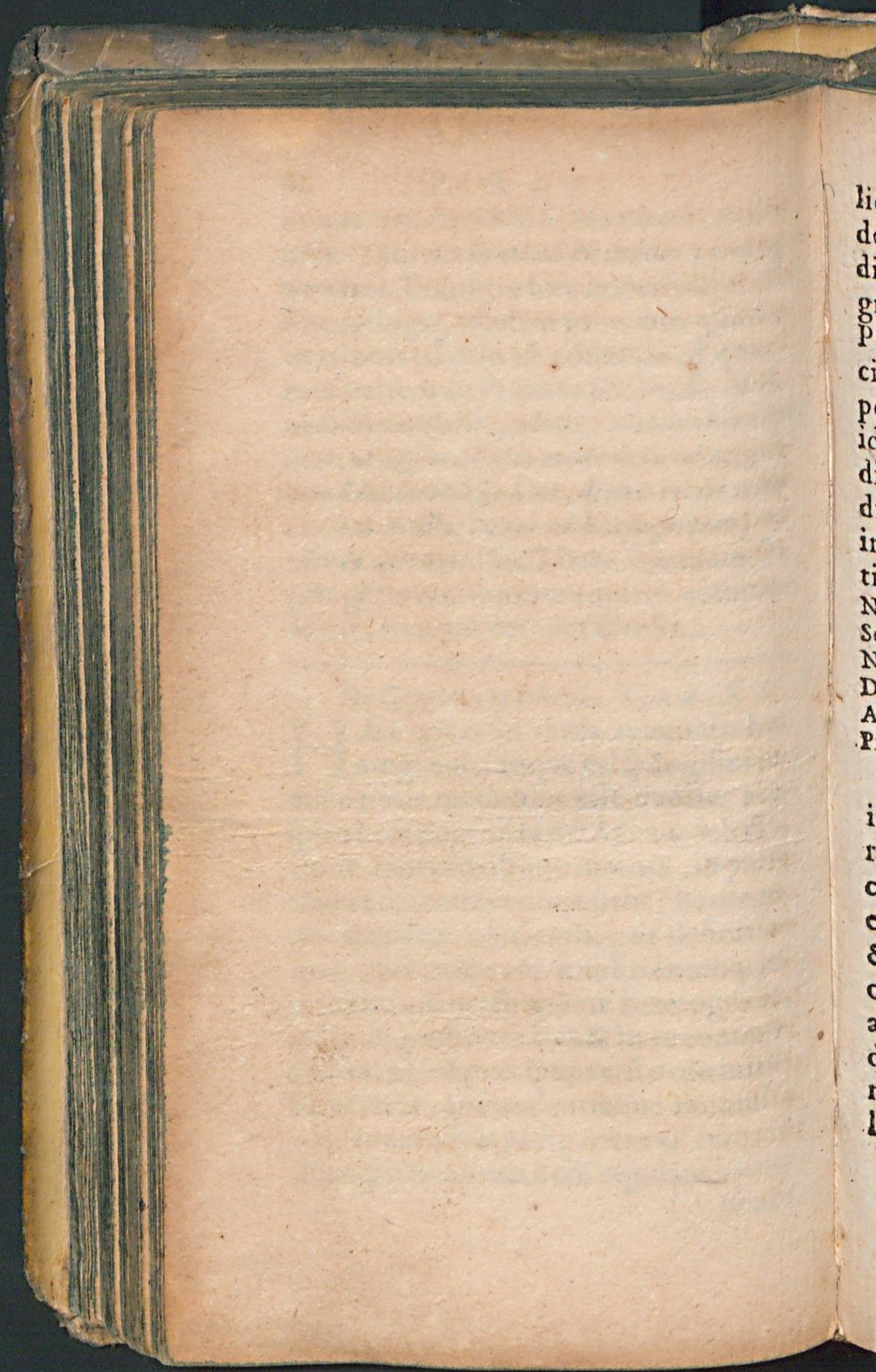
ea, que notiora sunt his, qui adsunt, quam nobis, qui meditati ad dicendum paratiq; venimus: Transitio hæc imperfectior est sine epilogo, tandem principio quartæ orationis trāsitio est cōsimilis ad quartam partem de Prætura Siciliensi: *Malta mihi necessario, iudices, pratermittenda sunt, ut possim aliquo modo de iis rebus, que mea fidei commissa sunt, dicere: recepi enim causam Sicilia: ea me ad hoc negotium provincia attraxit.* Sic Livius summam septingentorum annorum initio completitur, tum per decades dividit.

De Crypticis methodi, C A P. X X

HÆc igitur in variis axiomatis homogeneis suoque vel syllogismi iudicio notis methodus erit, quoties perspicuè res docenda erit: At cum delectatione motive aliquo maiore, in parte aliqua fallendus erit auditor; homogenea quædam rejicientur, ut definitionum, partitionum transitionumq; lumina quædam assumètur heterogenea, velut digressiones à re & in re commemorations; sed præcipuè rerū ordo initio invertetur, antecedentiaque nonnulla consequentibus postponentur. Itaq; ad illam perfectæ methodi regulam hæc alicubi.

li
de
di
ge
p
ci
p
ic
d
d
in
ti
N
S
N
D
A
P

i
r
o
o
s
o
a
o
r
l

licubi imperfectior forma non solum detractis rebus mutila est, vel superadditis redundat, sed ordinis sui quibusdam gradibus inversis præpostera est. Quod Poeta facit majore quadam artificii specie, dum populum ducendum sibi proponit, id est, belluam multorum capitum, ideoque variis modis decipit, incipit a medio, ibique primum sæpe comprehendit, postremum denique incerto aliquo & inopinato casu concludit. Sic (ut Horatius ait) Homerus Iliada disposuit:

Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit: & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet.
Primo ne medium, medio ne discrepet inum.

Sic Virg. Æneam a Sicilia excepit, & in convivio Carthaginis præterita narrationem fecit: postrema variis perturbata casibus induxit. Sic comici Poetæ tametsi magno judicio comœdias per actus & scenas distinguunt, efficiunt tamen ut omnia fortuita videantur. Oratores verò ad victoriam omnia referunt. Itaque non tam docendi, quam permovendi gratiâ firmissimum quodque primum ab iis collocatur; dum tamen ea quæ æquè excel-

84 P. RAMI DIALECT. LIB. II.
lent, ferventur etiam ad extremum, &
Homericæ dispositione mediocria in
mediam turbam atque in gregem
conferantur.

FINIS.

Genera carissatimudin. tria
Demonstrativum quod continet
laus et vituperatio
Deliberativum quod versat
in suadendo, et dissuadendo
Iudiciale quod tractat contro-
versias forenses.

67 12

9,12

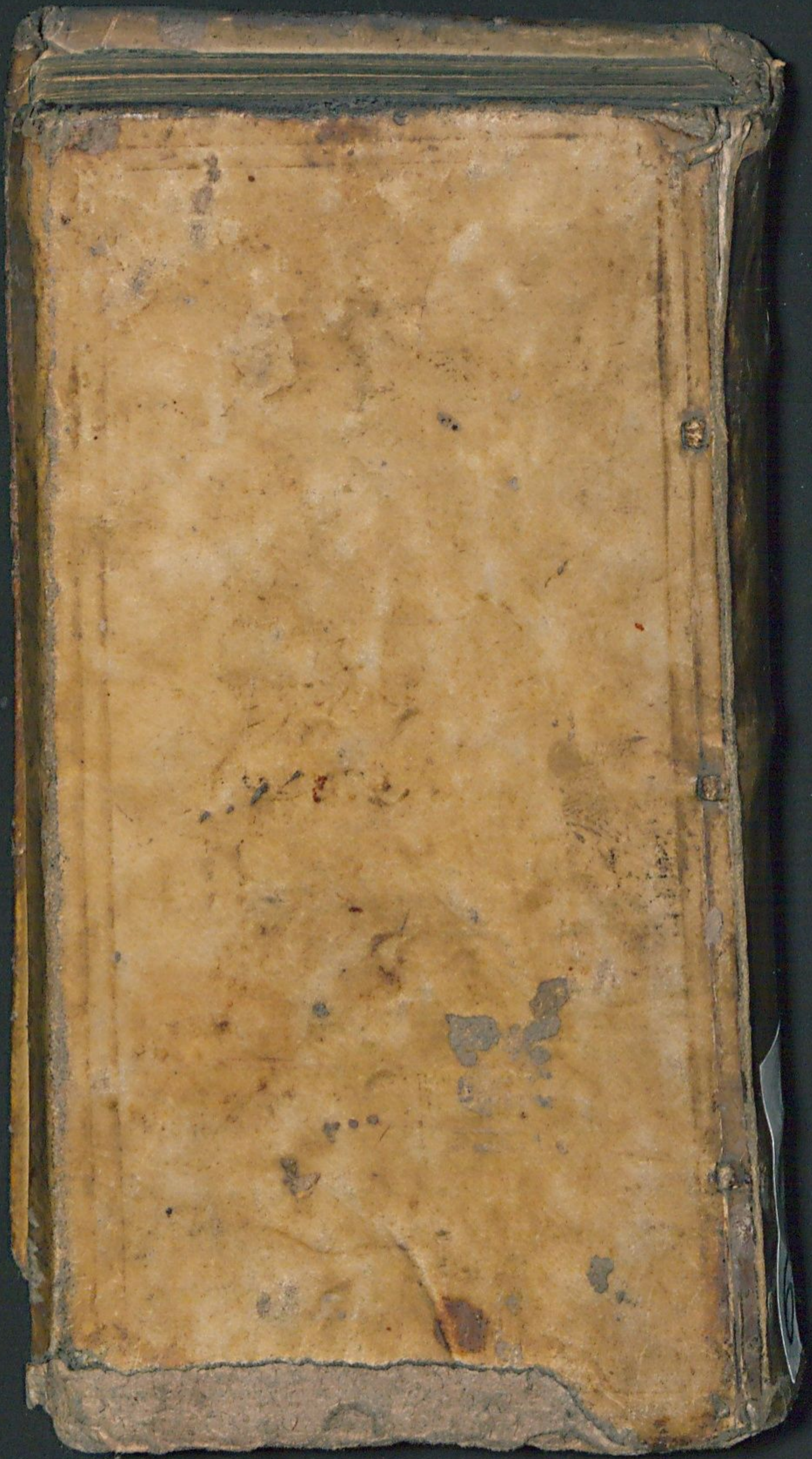
ULB Halle

3

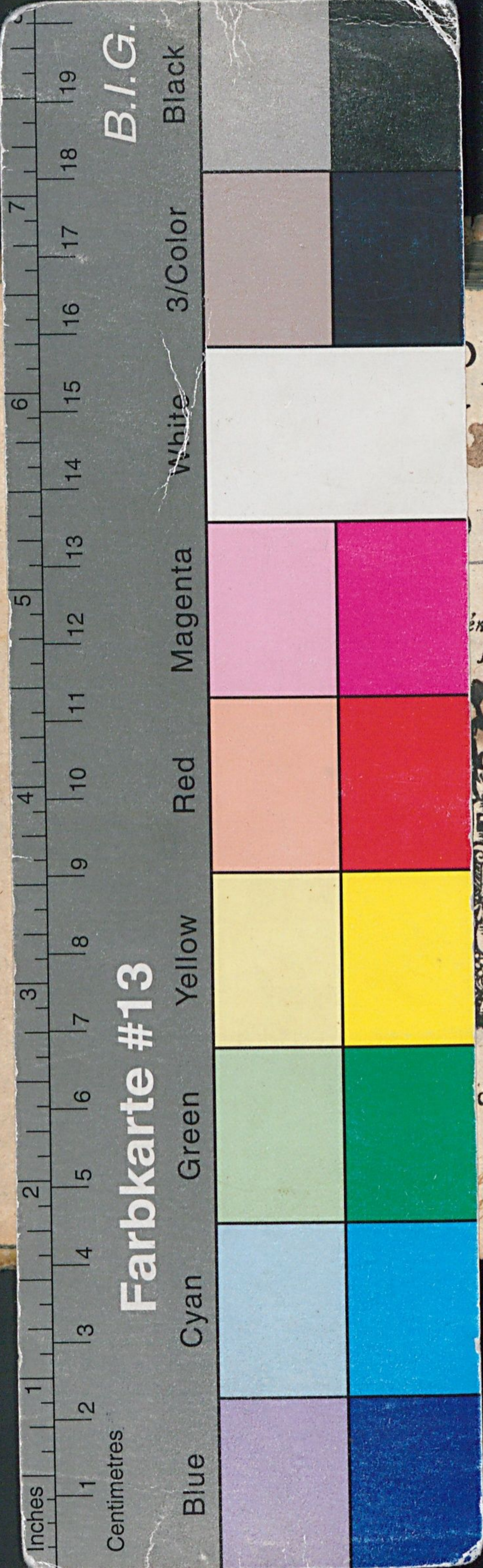
005 967 805

PETRI RAMI
EROMANDUI,
Regii Professoris,
DIALECTICÆ
LIBRI DUO:

*ens in usum Scholarum hac formâ di-
stinctius & emendatius excusa.*

HANOVIAE
ad Guilielmu Antonium,
MDCVIII.

*Sum ex libris Johannis
Martini Heybingii
1684*

